

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และ
การใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ปริญญาโท

ของ

สมเกียรติ สุริยะกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

เมษายน 2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1 พ.ค. 2535

177926

ท 193894

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และ
การใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

บทคัดย่อ

ของ

สมเกียรติ สุริยะกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
เมษายน 2527

จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
เจตคติต่อวิีสอนและการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิีสอนโดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียน
ที่เรียนโดยวิีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของ
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
2526 ของโรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย อาเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 83 คน แบ่งเป็น
กลุ่มทดลอง 41 คน กลุ่มควบคุม 42 คน กลุ่มทดลองเรียนโดยวิีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
และกลุ่มควบคุม เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลา
ในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกัน
ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group
Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบทดสอบวัด
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษานิคแบบเลือกตอบ เรื่อง การผลิตการบริโภค
การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ที่มีค่า
ความเชื่อมั่นเท่ากับ .7449 และ แบบทดสอบเจตคติต่อวิีสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีค่าความเชื่อมั่น
.8185 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t - test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง
การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร
เศรษฐกิจภาครัฐบาล ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่พบว่ามีค่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับ
กลุ่มควบคุมในด้านเจตคติต่อวิีสอนวิชาสังคมศึกษา และพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลง
เจตคติต่อวิีสอนสังคมศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A COMPARATIVE STUDY OF MATAYOM SUKSA V STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS
AND ATTITUDES TOWARD THE INSTRUCTIONAL TECHNIQUES IN SOCIAL STUDIES
USING GROUP PROCESS AND TEACHER'S HANDBOOKS OF THE SUPERVISORY
UNIT, DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION

AN ABSTRACT

BY

SOMKILAT SURİYAKUL

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
April 1984

The purpose of this study was to compare the educational achievement on social studies, attitudes towards methods of teaching social studies, social studies teaching attitude change between the experimental group taught by the group process technique and the control group taught by following the Teacher's Handbooks of the Supervisory Unit, Department of General Education.

Eighty three Mattayom Suksa V students of Phuket Witayalai School in Phuket, during the second semester of the 1983 academic year, were randomly assigned to the experimental group and the control group in the amount of 41 and 42 respectively. After studying social studies in the same content with different teaching methods for 16 periods (50 minutes/ 1 period) both groups of students were tested by using social studies test which was constructed by the researcher. Also, they were asked to answer the checklist on attitudes towards social studies teaching methods, constructed by the researcher. The t - test was used for analyzing the data collected.

The finding indicated that the social studies achievement of the experimental group get higher scores on social studies than the control group. There were statistically significant differences at the .05 level. No difference was found in attitudes towards social studies teaching methods. Between the pretest and the posttest, the social studies teaching attitudes of both groups were highly increased ($p < .01$).

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสี่และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

วิมล อภิบาล

ประธาน

ไพฑูริย์ อ-

กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

วิมล อภิบาล

ประธาน

ไพฑูริย์ อ-

กรรมการ

ไพฑูริย์ อ-
ไพฑูริย์ อ-

กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและแนะนำอย่างยิ่ง จาก
รองศาสตราจารย์ บัณฑิต ภูวภิรมย์ขวัญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ตรูเนตร อัสสวัสถ์
ที่กรุณาให้คำปรึกษา พร้อมทั้งแนวคิดและข้อเสนอแนะในการวางแผนการวิจัย ผู้วิจัยขอ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร สิ้นสิริ อาจารย์กัลยา ภูมิภาค
อาจารย์จารีต น้อยแสงศรี และ อาจารย์คารม พงษ์ช้าง ที่ได้กรุณาช่วยตรวจเครื่องมือ
การวิจัย และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัน เคชพิชัย ที่กรุณาช่วยตรวจ
แก้ไขบทคัดย่อ

ขอขอบคุณ อาจารย์อรุณ วงศ์วัฒน์กิจ อาจารย์เพ็ญวรรณ นิยม อาจารย์อิทธิรัตน์
ขอสกุลไพศาล อาจารย์วรรณา เฟื่องฟู อาจารย์อานนท์ ลีนานนท์ และ อาจารย์สกล
กองสุวรรณ ซึ่งมีส่วนช่วยในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย และโรงเรียนสตรีภูเก็ต
ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบคุณผู้มีส่วน
ช่วยเหลือการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยมิได้ประกาศนาม

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ขอบคุณพี่และน้อง ๆ ทุกคน
ที่มีส่วนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี.

สมเกียรติ สุริยะกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา	24
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา	38
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	42
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	43
กลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	44
การดำเนินการทดลอง	47
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	50
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	54
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่ม ทดลองกับกลุ่มควบคุม	55
2. การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	55
3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนก่อนการทดลองกับ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	56
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	58
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	58
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	58
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	61
อภิปรายผล	61
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	68
ภาคผนวก	76

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการวิจัย	48
2 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	55
3 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	56
4 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอนก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	57

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนรู้การสอนด้วยกระบวนการ
กลุ่มสัมพันธ์

22

บทนา

วิชาสังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศาสตร์ประยุกต์ ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (เนนิวล ทศวัฒน์ 2522 : 6) เป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นบูรณาการ (integrate) คือมีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกเนื้อหาจากสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา ฯลฯ แล้วจัดรวมเข้าเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียน (ประนอม เกษชัย 2521 : 3)

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งสอนคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม ซึ่งคุณลักษณะของบุคคลที่มีคุณภาพนั้นต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม รู้จักแสวงหาความรู้ รู้จักคิดเป็นหาเป็นและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติต่าง ๆ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น มีความคิดและการกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวม (กรมสามัญศึกษา 2525 : 3) ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า เป็นวิชาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สิทธิและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้งให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และของโลกปัจจุบัน มีความสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยวิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 5)

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูควรเน้นให้นักเรียนเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เข้าใจถึงธรรมชาติของการพัฒนาสังคมโดยมุ่งในด้านการเตรียมคนเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต และต้องคงไว้ซึ่งค่านิยมที่เป็นพื้นฐานของการ

การงชีวิตอยู่ในสังคม มุ่งให้มีศีลธรรมและเป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไป

สำหรับการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่ผ่านมาเน้นการสอนเฉพาะภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม ส่วนพฤติกรรมศาสตร์อื่น ๆ ไม่เคยนำมาให้นักเรียนศึกษาเลย เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ซึ่งวิชาเหล่านี้จะมีบทบาทมากขึ้นในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ (นิมมาน พจวัน 2522 : 5) เพื่อสนองตอบต่อสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง นักการศึกษาทางสังคมศึกษา จึงพยายามที่จะให้หลักสูตรสังคมศึกษาเปิดกว้าง โดยจัดเนื้อหาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงสภาพและปัญหาของสังคมที่ตนอาศัยอยู่อย่างถูกต้อง

นอกเหนือจากวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรมแล้วจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหลักสูตรสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการเพิ่ม วิชารัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 55 - 56)

จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสิ่งที่หาประโยชน์วิธีการศึกษาอย่างกว้างขวางไปตรงมาทีเดียว ในแง่ที่ว่าความรู้เพิ่มพูนขึ้นอย่างมากมาย ระเบียบวิธีการเรียนการสอนที่คุ้นเคยกันมา คือ การเรียนรายละเอียดเนื้อหาและสอบความรู้รายละเอียดมากขึ้นเพียงไรนั้นค่อนข้างจะชัดเจนว่าไร้ประสิทธิภาพ เราคงต้องแสวงหาวิธีการเรียนรู้กันใหม่ที่เหมาะสมกับวิทยาการที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เครื่องมือที่ทันสมัย ความรู้ที่แพร่หลายอย่างกว้างขวาง ฉับพลันรวดเร็ว ทางที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการมีอยู่หลายทาง นี่เป็นสิ่งที่บอกเหตุว่าวิธีการเรียนการสอนของเราจะยึดมั่นถือมั่นกับการเรียนการสอนในรูปแบบของชั้นเรียน มีผู้ให้ความรู้ มีการสอบความรู้ตามที่บอกหรือไม่ จะกลายเป็นสิ่งล้าสมัย (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2526 : 21)

แม้ว่าโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จะได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม แต่ทางด้านการเรียนการสอนที่ต้องการเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นหาเป็นนั้นดูเหมือนจะเป็นแค่เพียงคำพูดที่กล่าวถึงเท่านั้น ยังไม่ได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนขาดแนวทางที่ชัดเจนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ (สมบัติพร ศาลยาชีวิน 2525 : 44) และสอดคล้องกับความเห็นของ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (ชูชีพ อ่อนโคกสูง 2518 : 33) ที่ว่าวิธีการสอนของครูส่วนมากจะเป็นการบรรยายให้นักเรียนฟังและจดจำเนื้อหาที่ครูบอกให้ วิธีการสอนแบบนี้นักเรียนจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งนับว่าเป็นความขัดแย้งกับแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาแผนใหม่เป็นอันมาก

ฉะนั้นการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของหลักสูตรดังกล่าว ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นโดยตรง เพราะการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง เกิดความซาบซึ้งในเรื่องใดนั้น จะต้องเรียนโดยการกระทำด้วยตนเองเป็นสำคัญ ลาพังเรียนแต่ชั้นปรีดยุคนี้มีเพียงแต่รู้ตามตำรา ตามคาบอกล่า ตามสิ่งที่อ่านพบเห็นเท่านั้น ภัยเหตุนี้นักกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูควรจัดกิจกรรมชนิดที่ส่งเสริมให้เกียรติปฏิบัติเป็นสำคัญ (สาเริง บุญเรืองรัตน์ 2520 : 8) รวมทั้งการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพราะความต้องการของมนุษย์ทั้งหลายมีส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาที่จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ถ้าหากมีใครมีความต้องการอย่างรุนแรงที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่เกี่ยวข้องกับใคร อาจจะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นกำลังปรับตัวบกพร่องไป แม้แต่นักเรียนในชั้นเรียนก็ตาม เมื่อมีคนใดคนหนึ่งแยกตัว (Isolate) ออกจากกลุ่มไป ครูก็จำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาและให้การแก้ไขต่อไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะอยู่รวมกัน มีความต้องการที่จะทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม (คมเพชร ฉัตรตุฎกุล 2521 :

3 - 4)

กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีหลักการมาจากปรัชญาการศึกษาว่าด้วยการศึกษาเป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวา เข้าใจ ไม่เฉื่อยชา การเรียนรู้เกิดขึ้นได้หลายทางไม่ได้มาจากครูคนเดียว ดังนั้นกระบวนการเรียนที่ใช้การแบ่งกลุ่ม จึงถือว่าผู้เรียนทุกคนเป็นแหล่งที่มาของความรู้ ทุกคนมีส่วนในการแลกเปลี่ยนความรู้ให้กันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการหลายประการ เช่น จัดสภาพการเรียนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักประสานความสำเร็จเป็นหมู่คณะ เพื่อจัดความรู้สู่สังคมเฉพาะตัว

จะเห็นได้ว่ากระบวนการกลุ่มนั้นจะสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้การสอนวิชาสังคมศึกษา ในอนาคต เพราะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะ รู้จักแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล สอนให้เห็นใจผู้อื่น รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้ยังสามารถหาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น การอ่าน การค้นคว้า การอภิปราย ตลอดจนวิธีการสอนต่าง ๆ มาสัมพันธ์กับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียน ได้ฝึกทักษะทางสังคม ได้วิเคราะห์สภาพการทำงานในกลุ่มและเนื้อหาวิชา และเป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จึงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและช่วยให้สามารถหาทักษะและวิธีการสอนสังคมศึกษามาใช้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะหาการศึกษาค้นคว้าวิธีการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สามารถช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ (ส. 504) ว่าแตกต่างจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ อย่างไร และศึกษานักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์จะมีเจตคติที่ดีต่อวิธีสอนหรือไม่ อย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติระหว่างก่อนการสอนกับหลังการสอนของนักเรียน โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบผลของการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งสามารถช่วยให้ครูเลือกใช้วิธีสอนได้มากขึ้นและมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา
2. การศึกษาค้นคว้านี้ได้ชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา (ส. 504) เรื่อง การผลิต-การบริโภค การแบ่งสรรและแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะบทเรียนเรื่อง การผลิต การบริโภค การแบ่งสรรและแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาลในวิชาสังคมศึกษา (ส. 504) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 83 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 41 คน และกลุ่มควบคุม 42 คน
3. ระยะเวลาทดลองสอนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มหาจากการให้ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) จำนวน 10 คน วิเคราะห์เวลาที่สอน ปรากฏว่าได้เวลาในการทดลองสอน 16 คาบ คาบละ 50 นาที
4. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอน 2 วิธี คือ
 - 4.1.1 การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 4.1.2 การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา

4.2 ตัวแปรตาม โค้ดเก๋

4.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2.2 เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

คานิยามศัพท์เฉพาะ

✓ 1. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) หมายถึง การเรียนการสอน ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มย่อย กลุ่มขนาดใหญ่ เป็นการรวมกลุ่มทั้งชั้นเพื่อการอภิปราย และกลุ่มย่อยนั้นแบ่งเป็นกลุ่มละ 5 – 6 คน ขณะทำงาน กลุ่มนักเรียนทุกคนมีอิสระในการทำงาน ทุกคนจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีครู เป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำ คอยกระตุ้นให้กำลังใจและช่วยในการทำงานกลุ่มให้บรรลุ เป้าหมาย

✓ 2. การสอนสังคมศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การเรียนการสอน สังคมศึกษาโดยให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีการอภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และมีการแบ่ง กลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 – 6 คน เพื่อทำกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มจะมีการปรึกษาหารือ วางแผนการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดแก้ปัญหาเพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ เมื่อทำงานเสร็จสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการทำงานของตน มีครูเป็นผู้ประสานงาน โดยจัดลำดับขั้นตอนการสอนเป็นขั้น ๆ คือ

2.1 การตั้งจุดมุ่งหมายการสอน

2.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อาจใช้กิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

2.2.1 การอภิปราย

2.2.2 การตั้งคำถาม

2.2.3 การแสดงบทบาทสมมุติ

2.2.4 การศึกษาเฉพาะกรณี

2.2.5 การเล่นเกม

2.2.6 สถานการณ์จำลอง

2.3 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการเรียนรู้

2.4 การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

2.5 การประเมินผล

3. วิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึงวิธีสอนที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการสอนวิชาสังคมศึกษา ส. 504 โดยมีลำดับขั้นตอนการสอนดังต่อไปนี้คือ ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นแจ้งจุดประสงค์ ขั้นการทบทวนประสิทธิภาพเดิม ขั้นการเสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์ ขั้นการให้แนวการเรียนรู้ ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการแจ้งผลการปฏิบัติ ขั้นการประเมินผล ขั้นการถ่ายโอนการเรียนรู้

4. วิชาสังคมศึกษา หมายถึง วิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาบังคับตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต้องเรียนในภาคเรียนที่ 2

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง คะแนนความรู้ ความสามารถของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล คะแนนความรู้ความสามารถนี้วัดได้โดยหลังจากสิ้นสุดการสอนแล้ว ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. เจตคติต่อวิธีสอน หมายถึง ทัศนคติ ความรู้สึก ความนึกเห็นของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มความภูมิใจสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งวัดโดยใช้แบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งถามเกี่ยวกับตัวครู ตัวนักเรียน เนื้อหา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

Scale) ตามแนวของลิเคอร์ท (Likert) เจตคติดังกล่าวจาแนกออกเป็นสามประเภทตามลักษณะของความรู้สึก ดังนี้

6.1 ประเภทที่ 1 เจตคติเชิงนิมาน หรือทางบวก (Positive Attitude) หมายถึง เจตคติที่แสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ สนใจ สนับสนุน ชอบหรือเห็นด้วย

6.2 ประเภทที่ 2 เจตคติเชิงนิเสธ หรือทางลบ (Negative Attitude) หมายถึง เจตคติที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย

6.3 ประเภทที่ 3 เจตคติแบบกลาง (Indifferent Attitude) ได้แก่ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับพอใจหรือไม่พอใจ หรือไม่ถึงกับชอบหรือไม่เกลียด.

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อ
ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ประวัติความเป็นมาของวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process)

ชมัค (Schmuck. 1971 : 15) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีพื้นฐานมาจากอิทธิพลความคิดของ จอห์น ดีวอี้ (John Dewey) ซึ่งเป็นผู้นำคนหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาในสหรัฐอเมริกา จากหลักการของดีวอี้ที่ว่า "โรงเรียนควรมีหน้าที่ในการเตรียมเด็กให้สามารถเผชิญชีวิตในสังคมได้ ไม่ใช่มีหน้าที่แต่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น" และจากคำพูดที่สำคัญของเขา คือ Learning by Doing ได้กลายมาเป็นหลักการสำคัญในการศึกษาที่เน้นการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อการทำงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการให้นักเรียนปกครองตนเอง เป็นต้น เท่าที่กล่าวนี้ดูเหมือนจะเป็นปรัชญาที่ยากต่อการปฏิบัติได้จริง ต่อมา เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาสังคม ได้นำหลักการของดีวอี้มาเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของกลุ่มในสังคม แล้วสร้างทฤษฎีสถาน (Field Theory) ขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1930 - 1948 เลวินผู้นี้เองที่คิดค้น "พลังกลุ่ม" (Group Dynamics) ขึ้น "พลังกลุ่ม" ก็คือแรงผลักดันที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย

วิธีการต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดเป็นพลังที่จะช่วยให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย

ผู้ที่สนใจในเรื่องกลุ่มคือ โรเจอร์ (Rogers. 1970 : 61) ซึ่งได้ศึกษาถึงประสบการณ์ภายในกลุ่ม ดังนั้นนับจากปี ค.ศ. 1949 จึงได้มีผู้นำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้ในการฝึกมนุษยสัมพันธ์ และความเป็นผู้นำ เพื่อแก้ปัญหาและสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่ม รวมทั้งการพัฒนาบุคลิกภาพ และบำบัดผู้ป่วยทางจิต รวมทั้งในวงการศึกษาค้นคว้า

บอนเนอร์ (Bonnor. 1959 : 10) กล่าวว่า ขนาดและพลังที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม คาร์ทไรท์ และ แซนเดอร์ (Cartwright and Zander. 1960 : 3) ได้อธิบายถึงวิธีการที่จะใช้ในกระบวนการกลุ่มว่า ได้แก่ การใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) การปรึกษาหารือ (Buzz Session) การสังเกต (Observation) และการให้ข้อสังเกตแก่กัน (Feedback) วิธีการเหล่านี้จะช่วยกลุ่มในการตัดสินใจ

ในวงการศึกษานั้น แบริดฟอร์ด และ ไมล์ (Bradford and Mial. 1967:40) กล่าวว่า ได้เริ่มมีการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพื่อค้นคว้าทดลองและวิจัยการศึกษาขึ้นในปี ค.ศ. 1944 เป็นการศึกษาสภาพการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ขึ้น นับว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีค่ามาก

สำหรับวงการการศึกษาของไทย ดร.ทิสนา แชมมณี ได้เป็นผู้ศึกษาค้นคว้า และทำปริญญานิพนธ์เรื่อง A Model for Pre-Service Teacher Training in Human Relation for Thailand ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการฝึกอบรมคณาจารย์มนุษยสัมพันธ์ สำหรับบัณฑิตฝึกหัดครู ต่อมาจึงมีการเผยแพร่ไปสู่วงการต่าง ๆ และได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางและเป็นผู้นำเรื่องกลุ่มมาใช้ในการฝึกอบรมคณาจารย์มนุษยสัมพันธ์ของประเทศไทย (ทิสนา แชมมณี 2522 : 20) พร้อมทั้งให้ความหมายของคำว่า กลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า เป็นวิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครอบคลุมถึงองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ

ตลอดจนการพัฒนาตนเอง

นอกจากนี้ยังมีโครงการวิจัยเรื่อง การฝึกกลุ่มสัมพันธ์และการรับรู้สำหรับครูจากสถาบันฝึกหัดครูระดับประถมศึกษา และโครงการเรื่องการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อช่วยให้ครูและบุคคลที่สนใจได้นำไปใช้จริงได้มากยิ่งขึ้น ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการศึกษามาก มีผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นจากการนำเอาวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนหลาย ๆ สาขาวิชาอย่างต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

ความหมายของกลุ่ม

คำว่า "กลุ่ม" (Group) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายในทางจิตวิทยาและจิตวิทยาสังคม

เดวิส (Davis. 1963 : 405) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไปกลุ่มมีความหมายนอกเหนือจากการที่คนเรายู่ร่วมกันอย่างธรรมดา กัลลี (Gulley. 1963 : 63) กล่าวว่ากลุ่มควรจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน วัตถุประสงค์ควรสนองความต้องการของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
2. มีผลการงานอันเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
3. มีการสื่อสารทางวาจาหรืออย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

บรอดเบรค (Cartwright and Zander. 1968 : 46 citing Brodbeck) กล่าวว่า กลุ่มคือการรวมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม ซึ่ง เลวิน (Cartwright and Zander. 1968 : 47 citing Lewin) ได้ให้ความหมายของกลุ่มต่างไปกล่าวคือ ได้กล่าวว่าความเหมือนหรือความแตกต่างไม่ได้เป็นการตัดสินว่าคนสองคนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือต่างกลุ่มกัน แต่อยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) หรือการพึ่งพากันในรูปแบบอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ลอเซอร์ (Laeser. 1957 : 5 - 19) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มไว้ดังนี้

1. มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
2. มีความมุ่งหมายร่วมกัน
3. มีความสัมพันธ์กันในเชิงหน้าที่
4. มีอำนาจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ
5. มีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มได้

เรกอน และ เชฟเพิร์ด (Ragon and Shepherd. 1971 : 197)

กล่าวว่ากลุ่มสัมพันธ์คือการศึกษารวมชาติของกลุ่มที่เกิดขึ้นขณะที่มีมนุษย์ทำงานร่วมกัน มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกทุกคน ตลอดจนความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มโดยใช้การอภิปราย การเตรียมการ และการประเมินผลงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนจะได้ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม

๖ พจนานุกรมความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาและศัพท์เฉพาะจิตวิทยา

(A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytical Terms)

ให้ความหมายกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน โดยการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นขณะนั้นเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้

ทิสนา เทียนเสมอ (ทิสนา เทียนเสมอ 2515 : 31) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า คือกระบวนการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และในวิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งเกิดขึ้นในขณะเรียน เป็นกระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ และ หลุย จาปาเทศ (หลุย จาปาเทศ 2522 : 48) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการมีปฏิริยาโต้ตอบแก่กันในกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อกัน ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม ผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนการแก้ปัญหาของกลุ่มว่า กลุ่มมีเทคนิคหรือวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างไร และวิธีไหนจึงจะได้ผลมากที่สุด

วินิจ เกตุชา และ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (วินิจ เกตุชา และ คมเพชร ฉัตรสุกกุล 2522 : 14) กล่าวว่ากระบวนการกลุ่ม (Group Process) หมายถึง ที่รวมแห่งประสบการณ์ของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ที่มาพบปะสังสรรค์กัน ด้วยความรู้สึกพึงพอใจ ในด้านความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเรียกว่า เกิดการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่งจะช่วยให้ คนพบวิธีแก้ปัญหาที่น่าพอใจร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน และ ในปีเดียวกันนั้น พนม ลิมอารีย์ (พนม ลิมอารีย์ 2522 : 21) ได้ให้ความหมายกลุ่ม สัมพันธ์ว่ามีได้มีความหมายว่าสมาชิกแต่ละคน ของกลุ่มจะต้องทำอะไรเหมือนกันหรืออย่างเดียวกัน แต่หมายถึงการที่สมาชิกแต่ละคนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น และจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน นี้เองที่ทำให้ "กลุ่มสัมพันธ์" ต่างจากการที่คนมาอยู่รวมกัน และทำอะไรเหมือนกันไปหมด และ ที่สำคัญคือกลุ่มจะต้องมีการเคลื่อนไหว นั่นคือ สมาชิกแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลง

เมืองทอง แหมมณี (เมืองทอง แหมมณี 2522 : 43) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์หรือกลศาสตร์กลุ่ม มีความหมายโดยละเอียด ซึ่งอาจแบ่งแยกได้ดังนี้คือ

1. วิชาแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ซึ่งใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในกลุ่ม แล้วนำไปตั้งเป็นทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับพฤติกรรมในกลุ่ม โดยนำเอาความรู้ด้านต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาและในทางกลับกันก็นำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในวิชาเหล่านั้น ได้แก่ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาคลินิก จิตเวช สังคมวิทยา มนุษยวิทยา และครุศาสตร์
2. วิชาที่ศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม กฎเกณฑ์การพัฒนาของกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับสังคม
3. วิชาพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มที่ประมวลได้จากการวิจัยในอดีตอันอาจกล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมศาสตร์
4. วิชาการประยุกต์ที่ใช้ความรู้ทางทฤษฎีในแง่ปฏิบัติโดยใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม
5. เทคนิคที่ใช้ในกลุ่ม เช่น การแสดงความคิดเห็น การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกต และการให้ข้อคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม และการตัดสินใจของกลุ่ม

6. แนวความคิดทางการเมืองว่าด้วยการจัดโครงสร้างและดำเนินงานของกลุ่ม ความสำคัญของผู้นำแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประโยชน์ที่คนและสังคม จะได้รับจากการร่วมมือด้วยควมสามัคคีของกลุ่ม สรุปว่า เน้นความสามัคคีเป็นหลักสำคัญ

7. พลัฏฐ์ที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการทางานของกลุ่ม

สรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการศึกษาการอยู่ร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ สองคนขึ้นไป เป็นวิธีการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา หรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกัน ในการ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์ พฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ กระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์จึงถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมปฏิบัติการทางสังคมกันอย่างกว้างขวางในสาขา วิชาชีพต่าง ๆ เช่น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มในสังคม กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ในวงการแพทย์ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในวงการบริหาร กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในวงการ การศึกษา

จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

วินิจ เกตุชา และ คมเพชร ฉัตรสุณกุล (วินิจ เกตุชา และ คมเพชร ฉัตรสุณกุล 2522 : 170 – 172) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่า เพื่อนำมาพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมกลุ่มที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการ ของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี สาเหตุที่ใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคลนั้นก็เพราะการเรียนรู้ โดยการหากิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิด ความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นด้วย ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ้งประทับใจมากกว่า การที่จะสอนบุคคลให้พัฒนาตนเอง โดยใช้เวลาเพียงอย่างเดียว จุดมุ่งหมายของกิจกรรม กลุ่มอาจจะแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้ บุคคลเกิดการเรียนรู้ของตนเองได้มากขึ้น เช่นรู้ความสามารถบางประการของตน รู้จักข้อ บกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกิริยาให้ข้อเสนอแนะจริงใจ

2. เพื่อใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่นเมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมรวมกลุ่มกัน ก็ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันดีขึ้น
3. การใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้สามารถทำงานรวมกันได้ดีขึ้น

หลักการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) หมายถึง กระบวนการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในขณะที่เรียนเป็นกระบวนการอันสำคัญของการเรียน (Tissana Tiansame. 1972 : 58 - 59)

ในการนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนนั้น ได้จากการศึกษาทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มคือ (ทิสนา แชนมณี 2522 : 12 - 17)

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ของ แคทเทล (Cattel) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือกฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม กล่าวคือลักษณะของกลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีบุคลิกภาพเฉพาะตัว กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีบุคลิกภาพเฉพาะ และกลุ่มจะมีโครงสร้างภายในเฉพาะ ส่วนพลังหรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะกระทำเมื่อกิจกรรมนั้นมีลักษณะทำให้กลุ่มรวมกันได้ และลักษณะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

2. ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) สโตกคิลล์ (Stogdill) กล่าวว่า มีองค์ประกอบสองประการคือ

- 2.1 การลงทุนของสมาชิก (Member Input) เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกันจะมีการแสดงออก มีปฏิสัมพันธ์ และมีการคาดหวังผลซึ่งเป็นการลงทุนของสมาชิกเพื่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม

2.2 สื่อกกลางของการลงทุนของสมาชิก (Mediating Variables)

เมื่อสมาชิกมีการลงทุนโดยการกระทำ หรือมีปฏิสัมพันธ์รวมทั้งการคาดหวังผลร่วมกันแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มบรรลุตามจุดหมายที่ต้องการ คือการกำหนดโครงสร้างของกลุ่มขึ้นเพื่อเป็นสื่อในการลงทุนของสมาชิกบังเกิดผล

3. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory)

ของ ทิโบลท์ และ เคลลีย์ (Thibout and Kelley) แนวคิดของทฤษฎีนี้พยายามจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการกลุ่มซึ่งจะก่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม แนวคิดนี้จะเป็นพื้นฐานของการหาหน้าที่ในกลุ่มได้เป็นอย่างดี แนวคิดที่สำคัญมีดังนี้

3.1 ในการรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก กล่าวคือ สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การแสดงปฏิสัมพันธ์เป็นการแสดงพฤติกรรมในรูปต่าง ๆ ของสมาชิก และพฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มจะเป็นพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้ว

3.2 การแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะก่อให้เกิดผลของกลุ่มขึ้น จึงเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยรางวัลจากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่นความสบายใจ ความสนุกสนาน ความอึดอ้อมใจ ความพอใจ และเห็นคุณค่าของความพยายาม กระบวนการนี้นั้นให้บรรลุจุดหมายตามที่ต้องการ

4. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ FIRO. (Fundamental

Interpersonal Relations Orientation) ของ ชูทซ์ (Schutz) ทฤษฎีนี้จะพิจารณาความสัมพันธ์ที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน โดยเชื่อว่าทุกคนจะมีลักษณะเฉพาะในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมีสามลักษณะคือ ความต้องการเชื่อมโยงกับผู้อื่น ความต้องการในการควบคุม และความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กัน แต่ละคนจะแสดงความต้องการและพฤติกรรมเฉพาะคนที่พัฒนาขึ้นจากการได้รับการสนองความต้องการในวัยเด็ก ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มอาจเป็นในลักษณะที่เข้ากันได้ หรือเข้ากันไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมาชิกที่สัมพันธ์กัน และลักษณะในการแสดงความสัมพันธ์เป็นสำคัญ

✓ จากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าว ได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เรียกว่า ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน หมายถึงการสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมของคนที่มีผลตกกระทบต่อกันโดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ (ทิสนา แชนมณี 2522 : 200 - 201)

1. หลักการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้ครูพยายามจัดการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนให้เท่าถึงกัน เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ความกระตือรือร้นที่จะเรียน

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มาก

3. หลักการสอนที่ยึดการสอนด้วยตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบ ดังนั้นครูจึงพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการและวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

✓ จากหลักการดังกล่าว เยาวพา เตะเซคุปต์ (เยาวพา เตะเซคุปต์ 2517 : 157 - 183) ได้สร้างแบบการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. การตั้งจุดหมายของการสอน (Objectives) เป็น 2 ด้านคือ

1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในค่านี้อาวิชา (Cognitive Domain) ทางค่านิยมโนธรรม (Affective Domain) และด้านทักษะ (Psychomotor Domain)

1.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives)

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience หรือ Activity) ควรเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจโดยคนเองโดยองแท้ (Insight) ซึ่งมีแนวในการจัดดังนี้

2.1 เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมทาง
 กาย (Physical Involvement) การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional
 Involvement) การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Involvement)

2.2 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย

2.3 กำหนดขบวนการปฏิบัติงาน

2.3.1 กิจกรรมขั้นเริ่มต้น เป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าโดยครูจะเป็นผู้เตรียมคานส์สถานที่ การแบ่งกลุ่ม วิธีการทำงาน กติกาหรือกฎเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลาในการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยก่อนลงมือทำงาน

2 3.2 กิจกรรมชั้นปฏิบัติ อาจใช้กิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

2.3.2.1 การอภิปราย (Discussion)

2.3.2.2 การตั้งคำถาม (Questioning Strategy)

2.3.2 3 การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing)

2.3.2.4 การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Method)

2.3.2.5 การเล่นเกม (Games)

2.3.2.6 สถานการณ์จำลอง (Simulation)

กิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้มีผลส่งเสริมวิธีการคิดแบบสืบสวน (Inquiry) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) ในการจัดกิจกรรม ควรฝึกหลักให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียน กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงอารมณ์และความรู้สึก และให้ค้นพบหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถทางปัญญา (Intellectual Development) และมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) ในการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึก (Sensation) ซึ่งจะทำให้เกิดการรับรู้ (Perception) ด้วยประสบการณ์และสติปัญญาของแต่ละคน ดังนั้น เพื่อให้การเรียนรู้กว้างขวาง มีการรับรู้ที่ตรงกัน จึงได้มีการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ ประสบการณ์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น

3.1 การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Learning Process Analysis) ด้วยการอภิปรายถึงความคิด วิธีการทำงาน ความรู้สึกเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ และการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้เข้าใจตนเอง ปรับปรุงบุคลิกภาพและพฤติกรรม ตลอดจนเสริมสร้างแนวคิด กฎหมายของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจผู้อื่น ช่วยพัฒนาค่านิยมมนุษยสัมพันธ์ และความเป็นผู้นำ

3.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสิ่งที่ได้รับจากการเรียน เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้ค้นพบ แนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง และขยายประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีความหมายต่อ ผู้เรียนแต่ละคน

4. การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in Real Life) เมื่อผู้เรียนได้แนวคิดแล้ว ก็จะร่วมกันสรุปโดยคิดแบบสังเคราะห์ (Synthesis) เชื่อมโยงแนวคิดของแต่ละคนให้ผสมผสานกัน และช่วยกันหาแนวทางในการนำหลักการที่ได้ ประยุกต์ไปใช้ให้เข้ากับตนเอง ใช้กับผู้อื่น เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต เพื่อพัฒนาสังคม และ ประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่

5. การประเมินผล (Evaluation) ช่วยให้ทราบว่าการสอนตรงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้การประเมินผลการเตรียมบทเรียนการสอนของครู การเรียนรู้ของนักเรียนทางด้านสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มทางด้านวิชาการและการทำงาน และการเรียนรู้ของนักเรียนทางด้านความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การให้ข้อสังเกตแก่กัน (Feedback) จะช่วยให้ผู้เรียนประเมินพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ถ้าจัดการเรียนการสอนให้มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์แล้วจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ ทัศนา แหมมณี (ทัศนา แหมมณี 2522 : 201 – 202) ได้เสนอวิธีการสอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. เกม (Games) โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์ที่ซับซ้อน ให้ผู้เรียนได้เล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้ชนะ วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role-Play) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมานั้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา วิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ให้น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นามาคัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำกรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริง หรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ

5. ละคร (Dramatization) คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองบทบาทตามที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น นอกจากนี้ยังฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) กลุ่มย่อยนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้มีข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

h 133834

เยาวยา เกษะคุปต์ (เยาวยา เกษะคุปต์ 2517 : 167) กล่าวว่า การสอนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกัน และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ความคิด ความรู้ สึกปฏิบัติ และพฤติกรรมของผู้อื่น รวมทั้งเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ โดยครูหาทางให้นักเรียนได้ค้นหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (Facilitator) ผู้นำหรือแนะแนวทาง (Leader) ผู้คอยกระตุ้นหรือสนับสนุนส่งเสริม (Catalyzer) เพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดีและครูเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Participant)

โบเวอร์และซีฮอร์ ได้กำหนดบทบาทของครูในการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้ (เยาวยา เกษะคุปต์ 2517 : 168 อ้างอิงมาจาก Bower and Seachore.)

1. สนับสนุนและยอมรับฟังผู้เรียน โดยสนใจนักเรียนเป็นรายบุคคลและเปิดโอกาสให้นักเรียนสนทนาซักถามได้อย่างเป็นกันเอง
2. ให้ความสะดวกในการทำงานเป็นกลุ่ม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมมือในการทำงาน
3. กระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ในการทำงาน ตลอดจนวิธีการทำงานของผู้เรียน
4. ช่วยเหลือผู้เรียนในการจัดสภาพการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศและแนะนำหรือช่วยจัดหาทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด

นอกจากบทบาทของครูดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นอย่างยิ่ง คือ การเตรียมนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่จะสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ช่วยส่งเสริมและช่วยแก้ปัญหาในค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์ ทิศนา เทียนเสมอ (ทิศนา เทียนเสมอ 2515 : 30) ได้กล่าวถึงทักษะซึ่งใช้ในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์และการรับรู้ไว้ 5 ประการ คือ

1. ทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น (Interpersonal Communication Skills)

2. มีทักษะในการใช้วิจารณ์คุณค่าตัดสินใจและแก้ปัญหิต่าง ๆ (Decision Making and Problem Solving Skills)
 3. มีทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น (Helping Relationship Skills)
 4. มีทักษะในการวิจารณ์ วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ (Value Clarification) ทำให้ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดี ไม่ดี ควร ไม่ควร
 5. มีทักษะในการพัฒนาตนเอง (Personality Development Skills)
- เมื่อรู้จักตนเองดี รู้จุดเด่น ขอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ก็จะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กันกล่าวนั้น สรุปได้ว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิชาที่ศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มอยู่ร่วมกันได้ มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในทางบวกหรือทางลบระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องทัศนคติ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของคนและกลุ่มอันจะเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ และการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อนามาประยุกต์เป็นวิธีสอน เรียกว่า วิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งแสดงออกในรูปกิจกรรมต่าง ๆ กัน และนำเอาผลจากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาเป็นการรวมของหลายวิชา ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์โดยตรง เช่น มนุษยวิทยา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ฯลฯ จากแขนงวิชาดังกล่าวที่เลือกเอามาให้นักเรียน เพื่อให้เขาเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังว่าจะช่วยสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมและอยู่ได้อย่างเป็นสุขในสังคมของตน (วิจิตร สิ้นศิริ 2522 : 1) สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการประยุกต์ในวิชาสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (นิมิต นวล ทศวัฒน์ 2522 : 6)

วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางธรรมชาติของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ จึงจัดวิชาสังคมศึกษาไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษา โดยได้เลือกเนื้อหาจากวิชาสังคมศาสตร์นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมที่จะใช้สอนในโรงเรียน เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาจึงกล่าวถึงเรื่องราวต่อไปนี้ คือ (หน่วยศึกษานิเทศก์ 2515 : 1)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถาบันทางสังคม
3. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่อาศัยอยู่
4. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัจจัยดำรงชีพ

เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง นักการศึกษาจึงเปลี่ยนแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีการชีวิตของผู้เรียนให้มากขึ้น สังคมศึกษาจึงมีวิชาถ่ายทอดเนื้อหาเพียงอย่างเดียว การสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันได้หันมามุ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม การสอนและการสร้างความสัมพันธ์นี้ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ ผึกฝน เติบโต และแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายจาเป็นจะต้องฝึกทักษะที่สำคัญ ให้แก่นักเรียน คือ (สุนทร สุนันท์ชัย 2514 : 14)

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะในการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social Studies Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่และการรายงาน เป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน ทักษะในการเป็นผู้นำ

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ทักษะในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น นอกจากนั้นในการเรียนสังคมศึกษา ไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ทางสังคมทุกสาขา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการ เฉพาะสาขาแ่อย่างใด แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตน ดังนั้น สิ่งที่น่าที่นักเรียนต้องเรียนรู้จึงเป็นลักษณะ ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นบูรณาการหรือผสมผสานกันในทุกสาขาวิชา ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องนี้และเน้นการเรียนการสอนในลักษณะที่บูรณาการกันจริง ๆ ไม่ใช่ไปสร้างบุคลิกภาพของความเป็นนักปราชญ์ในเฉพาะสาขาวิชาเช่น แรกอน (สมบูรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 7)

จากสภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ เอ็ดวิน (Edwin. 1967 : 28 - 58) ได้ให้วิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสอนสังคมศึกษา ครูอาจจะใช้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดโดยผ่านกระบวนการสืบสวน วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผล มีวิจารณญาณมากกว่าการสอนที่เน้นให้นักเรียนท่องจำ ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาจึงควรเน้นในเรื่องความคิดอันเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของนักเรียนในอนาคต
2. การสอนแบบบรรยายนั้นยังคงมีความจำเป็นที่จะใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่บ้าง แต่ครูไม่ควรใช้การบรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรหาวิธีสอนแบบอื่นมาใช้ด้วย
3. การสอนแบบอภิปราย (Discussion) เรื่องที่นำมาสอนอภิปรายกัน ไม่จำเป็นต้องจะต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นนักเรียนสามารถหาอ่านได้ด้วยตนเอง ครูอาจใช้คำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่า เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปรายครูอาจจะมีกรบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่อยู่เสมอ
4. การสอนโดยวิธีแก้ปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ใช้กันมากในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ นักเรียนอาจจะเริ่มต้นโดยการถามปัญหาหรือคำถามที่เขาสงสัย และมีความหมายอย่างแท้จริงในชีวิตของเขา ด้วยแรงกระตุ้นที่อยากจะเรียนรู้

จะทำให้เขาเกิดความเข้าใจดีขึ้น จาใจมั่นและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ไปแล้วนั้น ใ้ได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่ นักเรียนจะรู้วิธีการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถจะสรุปเป็น ทฤษฎีได้

วิจิตร สินศิริ (วิจิตร สินศิริ 2517 : 95 – 96) ได้สรุปการสอนสังคมศึกษา แนวใหม่ไว้ดังนี้

1. วิชาที่สอนครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของ เด็กชายหญิงในปัจจุบันและในอนาคต
 2. จุดมุ่งหมาย มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาทักษะ และ มุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคตโดยใช้อรรถ เป็นประเพณีทางถ่ายทอดวัฒนธรรม
 3. วิธีสอนและอุปกรณ์ ครูและนักเรียนจะวางแผนร่วมกัน และใช้หนังสืออ้างอิง ประกอบหลาย ๆ เล่มบวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่น ทัศนศึกษา ใ้สดทัศนศึกษา เป็นต้น ถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ โดยมีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง การสอนจะใช้ หลาย ๆ วิธี รวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียบแบบสืบสวนสอบสวน
 4. การวัดผล มีแบบวัดผลชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม ทดสอบ ทักษะ เจตคติ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์
- สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการดำรงชีวิต ของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ด้วยการศึกษาเทคนิคและวิธีการ ต่าง ๆ มาใช้ให้นักเรียนสามารถเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและค่านิยมที่ถูกต้อง การสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางได้ถูกลดน้อยลงหรือเกือบไม่นำมาใช้เลย ส่วนการสอนที่มุ่งให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ถูกนำมาใช้มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม การสอนเพื่อสร้างความสัมพันธ์นี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ ฝึกฝน เจริญ และหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ฉะนั้น เนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาจึงต้องสอนให้นักเรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของสังคม และ เน้นการฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะ เพื่อเตรียมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่จะไปอยู่ในสังคมจริงๆ

ทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนในวิชาสังคมศึกษา (Social Studies Skill)
 นั้นมีดังนี้ (ประนอม เลขชัย 2521 : 79 – 81)

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา เช่น อ่านเพื่อความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องที่อ่านให้มาสัมพันธ์กันได้

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือ การฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผล รู้ว่าอะไร ก็ข้อเท็จจริงหรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักเลือกและรู้จักการตัดสินใจ

3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือ การฝึกค้นคว้า แสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การฟัง ตลอดจนฝึกการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่าง ๆ เช่น เขียนรายงาน เสนอรายงานปากเปล่า

4. ทักษะใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globe Skill) คือ การฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง มาตราส่วน เส้นละติจูดเส้นลองจิจูด การเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตจริงมาก

5. ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบหรือแทนค่าอธิบายได้ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

6. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) คือทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน การจัดนิทรรศการ

7. ทักษะในการเกิดความรู้ขั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งกว่าการมีความรู้ปกติธรรมดา คือ เกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหา ค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ สามารถประจักษ์รู้สิ่งใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่ง ๆ ทั่วไป

8. ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในวิถีประจำวัน สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง สะดวกสบาย เช่น การปฏิบัติตน

ในสังคม มารยาททางสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนึงในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและความต้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม

การประเมินผลวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่จะมุ่งวัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรม ไม่วัดความรู้อย่างเดียว การประเมินผลวิชาสังคมศึกษานั้นทำได้หลายวิธี เช่น (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 178)

1. การสังเกต สังเกตความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อน การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ยุ่งยากในการหางาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสนใจในการทำงาน
2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การหาแผนที่ แผนที่ ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบผลงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนวิชาสังคมศึกษา
3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่องหรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยใช้วิธีซักถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็นและการประเมินตนเองในกิจกรรมนั้น
4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว ในระยะหนึ่ง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของนักเรียน

จากการศึกษากันทั่วทั้งกล่าว จะเห็นได้ว่าการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นจาเป็นที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขา และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในสังคมปัจจุบันที่ครูผู้สอนจะต้องแสวงหาเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ มาดำเนินการสอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักและยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคม รู้จักการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

ความหมายของเจตคติ

ความหมายของเจตคดียังไม่เป็นที่ยอมรับตรงกันในกลุ่มนักจิตวิทยาหรือกลุ่มผู้ทำการศึกษาค้นคว้าเจตคติ ดังนั้นแต่ละกลุ่มจึงให้ความหมายไปตามความเชื่อของตนดังต่อไปนี้คือ

นิวคอมบ์ (Newcomb. 1950 : 128) ให้ความหมายไว้ว่าเจตคติเป็นความรู้สึก เอนเอียงของจิตใจ ที่มีต่อประสบการณ์ซึ่งคนเราได้รับ อาจมากหรือน้อยก็ได้ เจตคติแสดงออกได้ทางพฤติกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ ชอบ หรือเห็นด้วย ลักษณะนี้เรียกว่า เจตคติเชิงบวก หรือเชิงนิมาน (Positive Attitude) อีกลักษณะหนึ่งคือ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เบื่อหน่าย ซึ่งชัง ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า เจตคติเชิงลบหรือเชิงนิเสธ (Negative Attitude)

กู๊ด (Good. 1959 : 48) กล่าวว่า เจตคติคือ ความพร้อมที่จะแสดงออก ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเข้าหาหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลหรือสิ่งใด ๆ เช่น รักเกลียดกลัว หรือไม่พอใจมากน้อยเพียงใดต่อสิ่งนั้น ๆ

ฮิลการ์ด (Hullgard. 1962 : 214) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าเจตคติ หมายถึง การยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง รวมทั้งความพร้อมที่จะตอบสนองสิ่งนั้น ๆ โดยมีความละเอียดเชิงในการตัดสินใจไว้ก่อนแล้ว

เคแกน (Kegan. 1968 : 613) กล่าวว่าเจตคติเป็นความโน้มเอียงที่ฝังแน่นในความคิดและความรู้สึก ในทางบวกหรือทางลบที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะ เจตคติประกอบด้วยความสำคัญสองอย่างคือ ความรู้ความเข้าใจกับอารมณ์

กรูซ (Cruze. 1971 : 187) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้ เจตคติหมายถึงความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ที่คนเราได้รับ และเจตคติเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ

เดโซ สวานนันท (เดโซ สวานนันท 2512 : 28) กล่าวว่า เจตคติเป็นคุณลักษณะของบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเจตคติจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งที่จะให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือ

ล้มเหลวในหน้าที่การงานหรืออาชีพของตน

เจดีย์ว บุรีภักดี (เจดีย์ว บุรีภักดี 2517 : 15) กล่าวว่าเจตคติเป็นองค์ประกอบ ส่วนหนึ่งของพฤติกรรม ซึ่งมีพฤติกรรมหลายอย่าง เช่น กายกรรม วาจกรรม คานีเย ความเชื่อ แล ความรู้ เป็นต้น เจตคติเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ผูกพันกับพฤติกรรมอย่างอื่นๆ เจตคติของบุคคลมีผลทำให้เกิดปฏิบัติตามมา

ดวงเคื่อน พันธุนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง (ดวงเคื่อน พันธุนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2518 : 5) ให้คำจำกัดความว่า เจตคติเป็นความรู้สึกที่แสดงออกอย่าง มั่นคงต่อบุคคลหรือสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งอาจเป็นไปในทางดี ชัดแจ้ง หรือเป็นกลางก็ได้ ซึ่ง เป็นผลของการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ดีหรือเลวของบุคคลหรือสถานการณ์นั้น ๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 1) กล่าวว่าเจตคติเป็น ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์ อื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่พึงถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สมบุญ ชิตพงศ์ (สมบุญ ชิตพงศ์ 2523 : 111) ได้ให้ความหมายของ เจตคติว่า เจตคติเป็นความรู้สึกโน้มเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ เรื่องราว และ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ พฤติกรรมด้านเจตคตินี้ เป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ของบุคคล เจตคตินี้ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่อาศัยการตีความจากพฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกว่า บุคคลนั้นมีเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทางบวก (ชอบ พอใจ) หรือทางลบ (ไม่ชอบ ไม่พอใจ) อย่างเข้มข้น มาน้อยแค่ไหน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ เจตคติ พอสรุปคำจำกัดความของเจตคติได้ว่า หมายถึง ท่าที ความรู้สึก ความคิดเห็น ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะนิมาน (Positive) คือ ชอบ พอใจ เห็นด้วย สัมพันธ์ หรือในลักษณะนิเสธ (Negative) คือไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน และเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นสามารถสร้างขึ้นและ เปลี่ยนได้

องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 องค์ประกอบ (เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ 2520 : 40) คือ

1. องค์ประกอบด้านความนึกคิด (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านการเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า (Object) นั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินผลสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Feeling Component) เป็นองค์ประกอบทางอารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าต่าง ๆ เป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้นแล้วว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลวอย่างไร

3. องค์ประกอบด้านความประพฤติหรือปฏิบัติ (Action Tendency Component) เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผล

ประคินันท์ อุประยัย (ประคินันท์ อุประยัย 2518 : 127) ยังได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเจตคติไว้ดังนี้

1. บิดามารดา และการอบรมเลี้ยงดู การประพฤติปฏิบัติตนและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลที่สำคัญอันดับแรกต่อการสร้างเจตคติอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่เด็ก เช่น พ่อแม่ที่หาอะไรเรียนร้อยและพยายามปลูกฝังความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กับเด็ก เด็กย่อมมีเจตคติที่ดีต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ลักษณะของความเชื่อและความคิดต่าง ๆ ของพ่อแม่ยังมีส่วนถ่ายทอดมาสู่ลูกจนเกิดเป็นเจตคติประจำตัวลูกต่อไปได้อีกด้วย

2. ครูและการอบรมสั่งสอน เมื่อเข้าโรงเรียนเด็กจะยอมรับเจตคติต่าง ๆ ที่ถูกถ่ายทอดมาจากการปฏิบัติตนและการอบรมสั่งสอนของครูอีกด้วย เพราะครูแต่ละคนไม่เพียงแต่มีอิทธิพลในการถ่ายทอดทางด้านความรู้สึกลูกให้กับเด็กเท่านั้น ยังมีอิทธิพลเสริมสร้างเจตคติหรือความคิดต่าง ๆ ให้กับเด็กอย่างมากอีกด้วย

3. การศึกษา เด็กยังได้รับการศึกษาสูงเพียงใด วิชาความรู้ต่าง ๆ ที่เขาได้รับย่อมมีอิทธิพลต่อความคิด และการเกิดเจตคติต่าง ๆ ของเขามากเพียงนั้น บางครั้งหรือบ่อยครั้งที่การศึกษาในชั้นสูงสามารถเปลี่ยนเจตคติของเด็กที่เคยได้รับมาแต่เดิมได้

4. วัฒนธรรมในสังคม ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ คือวัฒนธรรมภายในสังคม สังคมที่ต่างกันย่อมมี ศาสนา ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกัน

ความแตกต่างกันเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติให้แก่บุคคลในแต่ละสังคมต่างกันด้วย

5. ความก้าวหน้าทางวิชาการ และเครื่องมือสื่อสารใหม่ ๆ ทำให้เจตคติของคนแต่ละสังคมเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันของแต่ละสังคมอย่างรวดเร็ว จนทำให้มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมของกันและกันอย่างมาก

ประโยชน์ของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 4 - 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติไว้ว่า

1. ช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการจับรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง (Self-esteem) โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี หรือปกปิดความจริงบางอย่างซึ่งนาความไม่พอใจมาสู่เขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกไปนั้น ส่วนมากจะหาในสิ่งซึ่งนาความพอใจมาให้หรือเป็นการบำเพ็ญรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนาความพอใจมาให้บุคคลนั้น

การวัดเจตคติ

สมบุญ ธิพงษ์ (สมบุญ ธิพงษ์ 2523 : 107) กล่าวว่า การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติมีหลายวิธี เช่น แบบการจัดอันดับคุณภาพของ ลีเคอร์ต (Likert) แบบ Semantic Differential ของ ออสกู๊ด (Osgood) และแบบสถานการณ์ ส่วนซูซีฟ อ่อนโคกสูง (ซูซีฟ อ่อนโคกสูง 2518 : 117) กล่าวว่า การวัดเจตคติของคนใดคนหนึ่งต่อวัตถุ คน สิ่งกับ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างไร ควรมีวิธีการต่อไปนี้

1. ใช้แบบทดสอบถาม
2. สังเกต สัมภาษณ์ และบันทึก
3. ใช้สังคมมิติ

4. การให้สร้างจินตนาการ

เครื่องมือวัดเจตคติที่ใช้กันอย่างแพร่หลายนั้น สุชา จันทน์เอม (สุชา จันทน์เอม 2518 : 38 - 39) กล่าวว่าวิธีของลิเคอร์ท (The Likert Technique) มีผู้นิยมใช้แพร่หลายที่สุด มาตรการส่วนชนิดนี้ประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ มากมาย โดยใช้แสดงความพึงพอใจและไม่พึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ตอบเลือกแสดงความรู้สึกของตนออกมาตามมาตราส่วนแบบ Five point scale และมีการคิดคะแนนตามวิธีการโดยเฉพาะก็จะทราบเจตคติของผู้ตอบได้

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้สร้างมาตรวัดเจตคติแบบจัดอันดับคุณภาพ (Summated Ratings) ตามหลักการของ ลิเคอร์ท (Likert) ซึ่ง ประภาเพ็ญ สุวรรณ และ เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ และ เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ 2520 : 28 - 32, 50 - 56) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างดังนี้คือ

1. พิจารณาว่าต้องการวัดเจตคติของใครที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของเจตคติและสิ่งที่จะวัดนั้นให้แน่นอน

2. เพื่อตีความหมายของสิ่งที่จะวัดแน่นอนแล้วก็สร้างข้อความในแต่ละข้อของหัวข้อนั้น ๆ โดยให้กลุ่มเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น โดยข้อความเหล่านั้นจะมีลักษณะตามความรู้สึกของผู้ตอบ ซึ่งผู้สร้างเครื่องมืออาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากที่อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิในค่านั้น ๆ ก็ได้ แต่ต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 ต้องเป็นข้อความที่เขียนในแง่ความรู้สึก ความเชื่อหรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริง (Fact)

2.2 ข้อความที่บรรจุลงในมาตราวัด (Scale) จะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นทั้งด้านบวก (Positive) และด้านลบ (Negative) ละครึ่ง

2.3 แต่ละข้อความนั้นจะคงสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม จำนวนข้อความที่สร้างขึ้นครั้งแรกควรมีประมาณ 30 ข้อความขึ้นไป เพราะจะต้องเลือกข้อความให้เหลือประมาณ 20 - 25 ข้อความในแต่ละหัวข้อของสิ่งที่จะวัด

3. เมื่อได้ข้อความเพียงพอแล้วก็บรรจุลงในมาตราวัด (Scale) โดยให้ข้อเลือก 5 ข้อ ดังนี้คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. กำหนดน้ำหนักในการตอบข้อเลือกต่าง ๆ ของแต่ละข้อความ ซึ่งในการกำหนดน้ำหนักว่าข้อเลือกใด ควรจะให้น้ำหนักเท่าไรนั้น มีวิธีการอยู่ 3 วิธี แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือวิธี Arbitrary Weighting Method ซึ่งกำหนดให้แต่ละข้อเลือกมีน้ำหนัก 5 4 3 2 และ 1 หรือ 1 2 3 4 และ 5 ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าจะเป็นค่าบวก (Positive) หรือค่าลบ (Negative)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่นำวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ ที่ครูใช้สอนเป็นประจำ ดังที่ปรากฏต่อไปนี้

เขาวพา เดชะคุปต์ (เขาวพา เดชะคุปต์ 2517 : 7) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา เป็นการสร้างแบบอย่าง ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนระดับประถมศึกษา จากงานวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้นักเรียนไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ การเรียนให้แก่เด็ก นอกจากการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ได้ช่วยปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ ของผู้เรียนและส่งเสริมประชาธิปไตย จากนั้นจึงมีผู้นำเอาหลักการของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางปัจจุบันนี้คือ ฉันทนา ภาคบงกช (ฉันทนา ภาคบงกช 2517 : 58) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสอนสังคมศึกษา หน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ ปรากฏว่าหลังจากการสอนด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์แล้ว นักเรียนโดยส่วนรวมและพิจารณาเป็นกลุ่มเก๋วปานกลาง และอ่อน มีผลสัมฤทธิ์ด้านภาพเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และที่ทัศนคติจำแนกมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น

นันทนา เทพบริรักษ์ (นันทนา เทพบริรักษ์ 2518 : 49 - 50) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ หน่วย "พลังงาน" ด้วยวิธีการกระบวนการ

กลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 01 และมีทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นตามสมมุติฐาน

สุภาพรณ พวงจันเพชร (สุภาพรณ พวงจันเพชร 2520 : 49 – 50) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรม โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนทั้ง 2 แบบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาการทางค่านิยมสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีธรรมชาติ ส่วนด้านทัศนคติ นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมชาติ ทั้งยังสามารถที่จะคงทัศนคติไว้ได้หลังจากเรียนจบแล้ว 1 เดือน ในขณะที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบธรรมชาติ ไม่มีทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง

วิไลวรรณ สันตวโณบล (วิไลวรรณ สันตวโณบล 2522 : 45) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวรรณคดีไทย เรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษา ผลปรากฏว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีพัฒนาการทางด้านการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นักศึกษามีความเห็นว่าการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่ม และยังมีคุณภาพสมบัติต่าง ๆ หลายประการ เช่น ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การใช้เครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและกล้าแสดงความคิดเห็น ตลอดจนฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน

อัจฉรา จตุรพิชพร (อัจฉรา จตุรพิชพร. 2523 : 50) ได้ศึกษาถึงการนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการสอนวิชาธรรม 3 คุณลักษณะคือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่ง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2522 จำนวน 30 คน โดยเปรียบเทียบกับ การสอนโดยวิธีแบบธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางจริยธรรมของนักเรียนจากการ สอบก่อนสอนกับการสอบหลังการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และทักษะทาง จริยธรรมของนักเรียน จากการทดสอบหลังสอนและการสอบหลังสอน 1 เดือน ไม่แตกต่างกัน

ชาวลี นาคทัต (ชาวลี นาคทัต 2524 : 191) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตน พบว่า นักเรียน ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการ สอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีวินัยแห่งตนแตกต่างจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สำหรับความมีวินัยแห่งตนของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมภพ สีวิวรรณ (สมภพ สีวิวรรณ 2525 : 279) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ ผลปรากฏว่า ความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองสูง กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ยุทธศาสตร์ นันทราช (ยุทธศาสตร์ นันทราช 2525 : 54) ได้ศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวแสดงตัว เรียงโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่มีบุคลิกภาพ เก็บตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว เมื่อได้รับการ เรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลองและหลัง การทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ แสดงตัว เมื่อได้รับการเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะปรากฏว่า วิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัย

ส่วนใหญ่วิธีการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งเกรนฐศาสตร์เป็นเนื้อหาใหม่ของวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษาค้นคว้าวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาบ้างแล้วก็ตาม แต่เนื้อหาส่วนที่เป็นเศรษฐศาสตร์โดยเฉพาะยังไม่มีผู้ใดศึกษาหารูปแบบการสอน ผู้วิจัยจึงสนใจการสอนวิชาสังคมศึกษาในเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา

งานวิจัยภายในประเทศ

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมานิยามทางการศึกษา เจตคติคือบทเรียน เจตคติคือเนื้อหาวิชา และเริ่มมีผู้วิจัยเกี่ยวกับเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา แต่ยังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับเจตคติต่อวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในวิชาสังคมศึกษา ดังผลการวิจัยที่ปรากฏต่อไปนี้

ฉันทนา ภาคบงกช (ฉันทนา ภาคบงกช 2517 : 163) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา หน่วยวันสำคัญของชาติ ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยส่วน วมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการทางเจตติค่านิยมสัมพันธสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัสนีย์ ศรีสุข (อัสนีย์ ศรีสุข 2521 : 30 – 31) ได้ทำการศึกษาเจตคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วยบทเรียนสำเร็จรูป แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน กลุ่มทดลองเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป และกลุ่มควบคุมเรียนจากวิธีสอนตามปกติ ทดลองสอนเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนสอนนักเรียนมีเจตคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติไม่แตกต่างกัน หลังการสอนแล้ว นักเรียนมี

เจตคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติสูงขึ้นทั้งสองกลุ่ม และเจตคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น .01 และ ชัยพร วงศ์วรรณ (ชัยพร วงศ์วรรณ 2521 : 49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ โดยให้ชมภาพยนตร์เกี่ยวกับการสอนปกติ ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนในกลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อวิชาประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนทรียา เปรมวารี (สุนทรียา เปรมวารี 2523 : 46 – 52) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง "ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย" โดยการเรียนแบบสืบสวนกับการเรียนแบบบรรยาย และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อวิธีสอนทั้งสองวิธีด้วย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองเรียนแบบสืบสวน กลุ่มควบคุมเรียนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองชอบเรียนด้วยวิธีสืบสวน เพราะช่วยส่งเสริมให้ทักษะในการคิดและการศึกษาค้นคว้า นักเรียนกลุ่มควบคุมเห็นว่าการเรียนแบบบรรยายช่วยให้เข้าใจและจำเนื้อหาได้ดี ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

สมบูรณ์ ใจกลางตุก (สมบูรณ์ ใจกลางตุก 2524 : 53 – 54) ทาการทดลองสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องประชากรศึกษาโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติและทาการศึกษาเจตคติต่อวิชาประชากรศึกษาของนักเรียน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อวิชาประชากรศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลการเปรียบเทียบภายในกลุ่มพบว่า แต่ละกลุ่มมีคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คึกฤทธิ์ บุญบา (คึกฤทธิ์ บุญบา 2526 : 62) ได้ศึกษาผลการสอนโดยวิธีใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองวิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาในโลกปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยวิธีใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพัฒนาการต่อการสอนทั้งวิธีใช้สถานการณ์จำลอง

และไม่ใช้สถานการณ์จำลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหลังการทดลองสอนกับก่อนการทดลองสอน

สุวรรณ สุวรรณเวช (สุวรรณ สุวรรณเวช 2526 : 52) ได้ทดลองการสอนแบบซินคิเคท วิชาสังคมศึกษาหน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินคิเคทกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อวิธีสอน และความคงทนในการจำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ วีระพงษ์ คุณมณี (วีระพงษ์ คุณมณี 2526 : 57) ได้ศึกษาผลการสอนด้วยวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในการสอนจริยธรรม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับการสอนตามคู่มือแนวการสอน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทัศนคติของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับการสอนตามคู่มือแนวการสอน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้มีการวิจัยเกี่ยวกับเจตคติต่อเนื้อหาวิชาและต่อวิธีสอนสังคมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

คอร์บิน (Corbin. 1972 . 1258-A) ได้ศึกษาเนื้อหาประสิทธิภาพสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับเอเซียอาคเนย์ ทางด้านเจตคติต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในระดับ 9 ผลการศึกษาพบว่า การใช้สถานการณ์จำลองสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการสอนสังคมศึกษาได้ แม้ว่าการวัดเจตคติที่เปลี่ยนไปจะไม่สมบูรณ์ที่สุดก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่าเจตคติของนักเรียนเปลี่ยนไปจากเดิม

นิวแมน (Newman. 1974 . 6953 - 6954-A) ได้ศึกษาเนื้อหาประสิทธิภาพ การใช้สถานการณ์จำลองในการสอนวิชาชาติพันธุ์ศึกษา (Ethnic Studies) กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตัวแปรในการศึกษา คือ เจตคติต่อวิชาของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชาติพันธุ์ศึกษา และเจตคติเกี่ยวกับกลุ่มชน กลุ่มตัวอย่างมี 18 ห้องเรียน จำนวน 466 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 12 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุม 6 ห้องเรียน กลุ่มทดลองเรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มควบคุมเรียนโดยวิธีบรรยาย และอภิปรายปัญหา ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็นสองกลุ่มย่อยคือ

กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 6 ห้อง แสดงบทบาทชนผิวขาว

กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 6 ห้อง แสดงบทบาทของชนกลุ่มน้อย

ใช้เวลาทดลองสี่สัปดาห์ครึ่ง ผลปรากฏว่า เจตคติต่อวิชาและในแง่ความคิดเห็น เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แซนสเตด (Sanstead. 1975 . 814-A) ได้ศึกษาเจตคติทางการเมืองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในนอร์ทคาโรไลนา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย เกรด 12 สุ่มจากโรงเรียน 63 แห่ง ในสี่ระดับจากจำนวนทั้งหมด 1750 แห่ง ในนอร์ทคาโรไลนา ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีเจตคติไปในทางประชดประชันและมีความคิดเห็นขัดแย้งกับการเมือง ของโลก

2. นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความไม่พอใจเกี่ยวกับวิธีสอนและหลักสูตร วิชาหน้าที่พลเมืองและการปกครอง

จากผลการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับเจตคติต่อวิธีสอน สังคมศึกษา ทำให้มองเห็นว่าการเรียนการสอนถ้าได้นำเอาวิธีการและเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาแล้ว จะทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น และก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อบทเรียน ต่อวิชา และต่อวิธีการเรียนการสอน แต่เนื่องจากเจตคติต่อวิธีสอนควยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในวิชาสังคมศึกษายังไม่มีการวิจัยกันในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า เจตคติของนักเรียนต่อวิธีสอนควยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ในวิชาสังคมศึกษา จะดีขึ้นหรือไม่อย่างไร เมื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ กับการสอนวิชาสังคมศึกษาต่อไป

สมมุติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีเจตคติต่อวิธีสอนแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างหลังการทดลองกับก่อนการทดลองสอน.

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย อาเภอเบ็อง จังหวัฏเก็ท ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จานวน 4 หองเรียน จานวนนักเรียน 171 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย อาเภอเม็อง จังหวัฏเก็ท ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จานวน 83 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มทดลอง จานวน 41 คน เรียนจากการสอนด้วยวิธีใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มควบคุม จานวน 42 คน เรียนจากการสอนคามคู่มือแนวการสอนของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย อาเภอเม็อง จังหวัฏเก็ท มีทั้งหมด 4 หองเรียน จัคนักเรียน แต่ละหองแบบคละกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลากเอามาจานวน 2 หองเรียน

2. จับสลากอีกครั้ง เพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. การสร้างชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไปของ รายวิชา และขอบข่ายเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พุทธศักราช 2524

1.2 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาที่จะนำมาสร้างชุดการสอนสำหรับทดลอง จากหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส. 504 ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้คือ การผลิตการ บริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล

1.3 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป

1.4 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

1.5 สร้างชุดการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1.6 นำชุดการสอนในข้อ 1.5 ไปทดลองกับนักเรียนจำนวน 6 คน นามา ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง เพื่อแก้ไขเรื่องภาษาและกิจกรรม แล้วนำบทเรียนที่ปรับปรุงแล้วไป ทดลองอีกครั้ง โดยใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย ที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำมาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในคำภาษาไทย เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลังจากปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำไปใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้ากับ กลุ่มตัวอย่างจริง ๆ ต่อไป

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่ทำ การวิจัย ซึ่งได้ดำเนินการจัดสร้างตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบจากหนังสือ เทคนิคการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของสมบุรณ์ จิตพงศ์ (สมบุรณ์ จิตพงศ์ 2523 : 1-155)

เทคนิคการเขียนข้อสอบของ ชวาล แพรัตกุล (ชวาล แพรัตกุล 2522 : 1 - 407)
และหนังสือวิธีสร้างและเขียนข้อสอบของ วิเชียร เกตุสิงห์ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2518 :
1 - 161)

2.2 หากการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ตามเนื้อหาที่นำมาทดลองสอน
และหาตารางวิเคราะห์หลักสูตร

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร
เพื่อให้ข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง เป็นแบบทดสอบ
ปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่สร้างขึ้นไป
ทดลองกับนักเรียนชายหญิงโรงเรียนสตรีภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 100 คน
ซึ่งผ่านการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและแลกเปลี่ยน การ-
เงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล มาแล้ว

2.5 นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด
ข้อที่ไม่ได้หาหรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ให้ 0 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

2.6 นำผลจากการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบมาหาค่าความยากง่าย
(p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อโดยใช้หลักตัดกลุ่ม 27 เปอร์เซนต์เป็นกลุ่มสูง
และกลุ่มต่ำ หาค่า P_H และ P_L โดยเปิดตารางสำเร็จของ จุง เทห์ฟาน (Fan.
1952 : 6 - 32) แล้วเลือกเฉพาะข้อทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20-
.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

2.7 นำแบบทดสอบที่เลือกไว้ในข้อ 2.6 ไปทดลองกับนักเรียนชายหญิง
โรงเรียนสตรีภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 100 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในข้อ
2.4 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตรหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดย
วิธี KP-20 ของคูเคอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 169)

3. การสร้างแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วน
ประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากหนังสือ

ของ เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ (เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ 2520 : 30 – 70) และจากหนังสือ
ทัศน์คติ การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัยของประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาเพ็ญ
สุวรรณ 2520 : 1 – 143) โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1 สร้างข้อความที่แสดงเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา มีจำนวน 28 ข้อ
โดยกำหนดตัวเลือกดังนี้คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่
เห็นด้วยอย่างยิ่ง แล้วนำข้อความที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนวิชา
สังคมศึกษา พิจารณาความถูกต้องและตรวจแก้ไข ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าข้อความที่เขียนนี้
สอดคล้องและเหมาะสมกับการสอน

3.2 กำหนดน้ำหนักในการตอบตัวเลือกต่าง ๆ ของแต่ละข้อ โดยกำหนดให้
แต่ละตัวเลือกมีน้ำหนักเป็น 5 4 3 2 1 หรือ 1 2 3 4 5 ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะ
ของข้อความว่าเป็นทางบวก (Positive) หรือทางลบ (Negative)

ตัวอย่างแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือเพียงช่องเดียวตามความรู้สึกของ
นักเรียนดังนี้

ข้อความ \ ความรู้สึก	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
จากการสอนด้วยวิธีสอนที่ผ่านมาแล้วนักเรียน มีความรู้สึกว่า...					
(0) วิธีการสอนของครูที่นำมาใช้ในห้องเรียน ช่วยให้มีความสามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น					
(00) ลำดับชั้นการสอนมีขั้นตอนยุ่งยาก					

3.3 นำแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย จำนวน 80 คน หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองสอนควยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

✓ 3.4 นำผลจากการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบเจตคติมาหาค่าอาบาวว่าแนกเป็นรายข้อโดยใช้ t - test และแบ่งเป็นกลุ่มสูง - กลุ่มต่ำ ภายเทคนิค 25 % แล้วเลือกข้อที่มีอำนาจจากแนกสูง คือค่า t ที่ทดสอบแล้วมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนสังคมศึกษา โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970:161)

4. การสร้างชุดการเรียนรู้การสอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) ตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือช่วยครูในการดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยจุดประสงค์แนวการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผล สิ่งส่งเสริมการเรียนการสอน โดยเสนอแนะกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ให้ครูเลือกใช้ตามความจำเป็นและความเหมาะสมจากคู่มือแนวการสอนดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างชุดการเรียนรู้การสอนโดยมีจำนวนคาบเรียนและเนื้อหาเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในชุดการสอน โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้คือ ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นแจ้งจุดประสงค์ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม ขั้นการเสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์ ขั้นการให้แนวการเรียนรู้ขั้นการปฏิบัติ ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ ขั้นการประเมินผล ขั้นการถ่ายโอนการเรียนรู้

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design (พจน์ สะเพียรชัย และคนอื่น ๆ 2519 . 202 - 203) ตามแผนผังที่แสดงไว้ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
$(R)_E$	T_{E1}	X	T_{E2}
$(R)_C$	T_{C1}	$\sim X$	T_{C2}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

X	แทน	การจัดกระทำ
$\sim X$	แทน	ไม่มีการจัดกระทำ
E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
T_1	แทน	การสอบก่อนทางการทดลอง
T_2	แทน	การสอบหลังทางการทดลอง
(R)	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม

ในการทดลองตามแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest Posttest Design ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. แบ่งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 83 คน ออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการจับสลากแบ่งห้องเรียน ซึ่งกลุ่มทดลองมีจำนวนนักเรียน 41 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวนนักเรียน 42 คน

2. ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอน เพื่อวัดความรู้พื้นฐานในเนื้อหาที่จะเรียน และวัดเจตคติต่อวิธีสอนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และ

วิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. คาเนินการสอน ผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนทั้งสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ระยะเวลาในการสอนเท่ากัน คือ ใช้เวลากลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที และใช้วิธีสอนแตกต่างกันดังนี้

3.1 กลุ่มทดลอง สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

3.2 กลุ่มควบคุม สอนโดยวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยแผนการสอน บันทึกการสอน อุปกรณ์การสอน โดยใช้เนื้อหาเดียวกับที่สอนกลุ่มทดลอง ส่วนวิธีสอนจะใช้วิธีอธิบาย บรรยาย อภิปราย สรุปบทเรียน ให้ค้นคว้าหารายงาน โดยยึดแนวการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4. ทดสอบหลังการเรียน กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนที่กำหนดแล้ว เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับที่ใช้สอบก่อนเรียน

5. ให้นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมหาแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ตรวจสอบจากข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอน นำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แล้วทดสอบหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ $t - test$ แบบ Independent Group ในรูปคะแนนผลต่างระหว่างก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน

2. เปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอน จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แล้วทดสอบหาค่า

ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ $t - test$ แบบ Independent Group ในรูปคะแนนผลต่าง ระหว่างก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน

3. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอน ระหว่างก่อนการทดลองสอน กับหลังการทดลองสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent Group

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน : ค่าเฉลี่ย กับความแปรปรวน

2. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณจาก

สูตร KR-20 (ลวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 169)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

p แทน สัดส่วนของคนทำถูกในข้อหนึ่ง ๆ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$

q แทน สัดส่วนของคนทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ $1 - p$

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเจตคติ คำนวณจากสูตร

(Cronbach. 1970 . 161)

$$\alpha_K = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_1^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α_K	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบทดสอบทั้งฉบับ
$\sum s_1^2$	แทน	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนของแบบทดสอบแต่ละข้อ
K	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ

3. หาค่าอำนาจแจกแจงเครื่องมือ

หาค่าอำนาจแจกแจงของแบบทดสอบเจตคติ คำนวณจากสูตร (Ferguson.

1971 : 152)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}}}$$

เมื่อ t	แทน	อำนาจแจกแจงเป็นรายข้อ
$\bar{X}_1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของคะแนนคำตอบเป็นรายข้อในกลุ่มสูง
$\bar{X}_2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของคะแนนคำตอบเป็นรายข้อในกลุ่มต่ำ
s_1^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนคำตอบเป็นรายข้อในกลุ่มสูง
s_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนคำตอบเป็นรายข้อในกลุ่มต่ำ
N_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง
N_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มต่ำ

4. ทดสอบความแตกต่างของคะแนน

4.1 การหาความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียน และการทดสอบหลังการเรียนของนักเรียนกลุ่มเดียวกัน คำนวณจากสูตร (ลวัน สายยศ และ อังคนา สายยศ 2522 : 220)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}, \quad df = N - 1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนกับหลังการเรียน
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนกับหลังการเรียน

4.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติ ทวิวิสัยของสองกลุ่ม คำนวณจากสูตร t - test ในรูป Difference Score (Edward. 1954 372)

$$t = \frac{\bar{X}_{D_1} - \bar{X}_{D_2}}{\sqrt{\frac{S_{D_1}^2}{N_1} + \frac{S_{D_2}^2}{N_2}}}, \quad df = \frac{\left\{ \frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2} \right\}^2}{\frac{\left\{ \frac{S_1^2}{N_1} \right\}^2}{N_1 - 1} + \frac{\left\{ \frac{S_2^2}{N_2} \right\}^2}{N_2 - 1}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา
	$\bar{X}_{D1}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียน กับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง
	$\bar{X}_{D2}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียน กับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม
	S_{D1}^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลัง การเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง
	S_{D2}^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลัง การเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม
	N_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
	N_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม .

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}_{T_1}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_{T_2}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
$\bar{X}_D$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
S_D^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง
t	แทน	ค่าอัตราส่วนวิกฤติ t ใน t - distribution
df	แทน	ความเป็นอิสระที่คะแนนจะแปรไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอผลตามลำดับดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
2. การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

1. การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t - test ได้ผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T1}$	$\bar{X}_{T2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง	41	28.1951	40.4878	12.5853	24.4987	2.6411 *
กลุ่มควบคุม	42	23.3095	38.1666	9.6191	27.9001	

$$* t_{.05} (81) = 2.000$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 2 พบว่าผลต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกัน

2 การเปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิธีสอน หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t - test ได้ผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T1}$	$\bar{X}_{T2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง	41	87.4634	107.1707	19.7073	269.7621	1.9423
กลุ่มควบคุม	42	92.9047	106.3809	13.4761	156.1579	

$$t_{.05} (75) = 2.000$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 พบว่าผลต่างของเจตคติโดยเฉลี่ยที่มีต่อวิธีสอนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มพบว่า หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรืออาจกล่าวได้ว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับเรียนโดยใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีเจตคติต่อวิธีสอนไม่แตกต่างกัน

3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อวิธีสอน หลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาเปรียบเทียบกันภายในกลุ่ม โดยใช้ t - test ได้ผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอนก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T1}$	$\bar{X}_{T2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
กลุ่มทดลอง	41	87.4634	107.1707	19.7073	269.7621	7.6830 ^{***}
กลุ่มควบคุม	42	92.9047	106.3809	13.4761	156.1579	6.9893 ^{**}

$$\begin{aligned}
 &^{**} \text{กลุ่มทดลอง } t_{.01}(40) = 2.423 \\
 &\text{กลุ่มควบคุม } t_{.01}(41) = 2.423
 \end{aligned}$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงไว้ในตาราง 4 พบว่า เจตคติต่อวิธีสอนก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 แสดงว่าเจตคติของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ภายหลังการทดลองได้ เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง.

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยนการเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งได้สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติระหว่างก่อนการสอนกับหลังการสอนของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีเจตคติต่อวิธีสอนแตกต่างกัน

3. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนตามคู่มือ
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนสูงขึ้น
เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหลังการทดลองกับก่อนการทดลองสอน

วิธีการในการศึกษาครั้งนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-
คณิตศาสตร์ โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย อาเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2526 จำนวน 83 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 41 คน และกลุ่มควบคุม 42 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2.1 ชุดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับ
ชุดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่ง
ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรร
และการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง
การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจ
ภาครัฐบาล เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .7449

2.3 แบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
กับตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวิธีของ
ลิเคิร์ต (Likert Type Scale) ซึ่งประกอบด้วยรายการที่เป็นลักษณะคล้ายคำถาม และมี
ช่องแสดงความคิดเห็น 5 ช่อง จำนวน 28 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8185

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทดสอบก่อนการทดลองสอน กับนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง การผลิต

การบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล และแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3.2 ดำเนินการทดลอง โดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และให้นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองสอนทั้งสองกลุ่ม

3.3 ทดสอบหลังการทดลองสอนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ส.504 เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล และแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เป็นชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลองสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ $t - test$ แบบ Independent Group ในรูปคะแนนผลต่างระหว่างก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน

2. เปรียบเทียบเจตคติต่อวิธีสอน จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ $t - test$ แบบ Independent Group ในรูปคะแนนผลต่างระหว่างก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน

3. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอน ระหว่างก่อนการทดลองสอนกับหลังการทดลองสอน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent Group

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามคู่มือ
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามคู่มือ
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีเจตคติต่อวิธีสอนแตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับวิธีสอนตามคู่มือ
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนสูงขึ้น
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างหลังการทดลองสอนกับก่อน
การทดลองสอน

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่ม
ควบคุมหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม
สมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชวชัย ไชย แสงจักร์ (ชวชัย
แสงจักร์ 2525 : 44) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนจริงในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง การผลิต
การบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล
ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า

1.1 การเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นั้น นักเรียนมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมและจดจำได้มากขึ้นทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการ

ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นอันเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากร่วมกิจกรรม อยากรแสดงออก ชอบสร้างสรรค์ ต้องการมีเพื่อนมาก รวมทั้งไม่ต้องการอ่านหรือศึกษาโดยลำพัง (พุทธศาสตร์ นันทราช 2525 : 55) จึงทำให้นักเรียนเรียนได้ดีกว่านักเรียนที่เรียนจากคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

1.2 การเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีกิจกรรมการสอนหลากหลาย เช่น เกม บทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร กลุ่มย่อย ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนใจ สนุกสนาน เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศจากการเรียนที่เคยเรียนอยู่เป็นประจำ

1.3 การเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการสอนที่แตกต่างจากวิธีสอนโดยทั่วไป เป็นวิธีสอนที่เน้นถึงบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ซึ่งวิธีการนี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

1.4 การเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหา และสามารถวิเคราะห์เนื้อหาได้ดีกว่าคำตอบที่ได้จากการบอกเล่าของผู้อื่น ส่งผลให้การเรียนรู้โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนที่นักเรียนเคยเรียนมา

2. เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504)

จากการทดลองปรากฏว่า เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่องการผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าเจตคติของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คีตฤทธิ นุชบา (คีตฤทธิ นุชบา 2526 : 62) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยวิธีใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองมีเจตคติต่อวิธีสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การที่เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (ส.504) เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอาจเป็นเพราะว่า

2.1 การเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องค้นหาคำตอบโดยการระดมพลังสมองของสมาชิกภายในกลุ่ม ด้วยการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นตามกิจกรรมการเรียนที่กำหนดขึ้น คือ เกม บทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร กลุ่มย่อย ทำให้กิจกรรมการเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีขั้นตอนยุ่งยากกว่าที่เคยเรียนมา ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลและหนักใจ เพราะบุคคลที่ได้รับการวางเงื่อนไขทางอารมณ์เป็นระยะเวลานานหรือมากเกินไป ทำให้เป็นบุคคลที่มีความวิตกกังวล (ลักขณา ธรรมไพโรจน์ 2524 : 17) และผู้ที่มีความวิตกกังวลมากจะมีทัศนคติในการคล้อยตามน้อย แต่ผู้ที่มีความวิตกกังวลน้อยจะมีการคล้อยตามมาก (บังอร ภูภิรมย์ขวัญ 2526 : 109) จากเหตุผลดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

2.2 นักเรียนในกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เป็นวิธีการที่นักเรียนมีความคุ้นเคยมาก่อน และเป็นวิธีการสอนที่ใช้กิจกรรมการสอนหลากหลายผสมผสานกัน ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย และการศึกษาด้วยตนเอง จากเอกสารและหนังสือแบบเรียน โดยครูเป็นผู้นำอภิปรายเพื่อสรุปประเด็นในการเรียนรู้ รวมทั้งมีขั้นตอนในการสอนที่ชัดเจน คือ ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นแจ้งจุดประสงค์ ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม ขั้นเสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์ ขั้นให้แนวการเรียนรู้ ขั้นปฏิบัติ ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ ขั้นประเมินผล ขั้นการถ่ายโอนการเรียนรู้ ประกอบกับครูช่วยแก้ปัญหาและให้การเสริมแรงโดยการชมเชย และให้กำลังใจทำให้ นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียน เพราะการเปลี่ยนทัศนคติเป็นผลจากบุคคลได้รับแรงเสริม กล่าวคือถ้าบุคคลได้รับการเสริมแรงแบบนิมิตทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงไปในทางดี แต่ถ้าได้รับการเสริมแรงแบบนิเสธทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดี (บังอร ภูภิรมย์ขวัญ 2526 : 115) จากเหตุผลดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่นักเรียนในกลุ่มควบคุมมีเจตคติเพิ่มสูงขึ้นทำให้เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา ของ

นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

2.3 ระยะเวลาในการทดลองอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน เพราะการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนของนักเรียนในกลุ่มทดลองได้เปลี่ยนแปลงไปในทางสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม ซึ่งสังเกตได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}_D$) ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม (ตาราง 3) ซึ่งหากได้ทำการทดลองสอนต่อไปอีกสักระยะหนึ่งอาจทำให้เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนในกลุ่มทดลองแตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจนได้

3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากการทดลองปรากฏว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อวิธีสอนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 แสดงว่าเจตคติของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน การที่นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติสูงขึ้นนี้อาจเป็นเพราะว่า

3.1 กลุ่มทดลอง ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิธีสอนโดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หลังจากนั้นได้นำมาสร้างชุดการเรียนรู้การสอนแล้วนำไปทดลองกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของชุดการเรียนรู้การสอน และได้ศึกษาข้อบกพร่องแล้วทำการปรับปรุงเรื่อง จำนวนคาบเรียน การแบ่งกลุ่ม สำนวนภาษา การกำหนดขอบข่ายในการกีดกันคนๆ การอภิปราย การสรุปผล และชะงะหาการทดลองสอน ผู้วิจัยได้ทำการเสริมแรงด้วยการชมเชยให้กำลังใจ และสร้างบรรยากาศในการเรียนให้น่าสนใจ นอกจากนั้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เน้นบทบาทของผู้เรียนให้ร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง โดยนักเรียนแต่ละคนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ และสมาชิกแต่ละคนมีโอกาแบ่งปันความรู้และรับความรู้จากผู้อื่น เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับวิธีการเรียนที่นักเรียนเคยเรียนซึ่งเน้นบทบาทในการบรรยายของครูเป็นหลัก จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาในกลุ่มทดลองภายหลังการทดลองสอน เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองสอน

3.2 กลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้คู่มือ

แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยการสอนถามจากครูและนักเรียน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อสร้างเป็นชุดการเรียนการสอนขึ้น ประกอบด้วยการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กำหนดขั้นตอนการสอนอย่างชัดเจน แล้วนำไปทดสอบกับนักเรียน ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพและปรับปรุงชุดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการสอนตามขั้นตอนในแผนการสอนจึงทำให้ นักเรียนมีวิธีการเรียนที่เป็นระบบ และ ขณะทำการทดลองสอน ผู้วิจัยให้การเสริมแรงด้วยการชมเชย ให้กำลังใจ ควบคู่ไปด้วย และการ ใช้กริยาท่าทางแสดงอาการยอมรับ เมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จในการทำงาน พร้อมกันนั้นก็สร้างบรรยากาศในการเรียนให้น่าสนใจ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เจตคติ ต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาในกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองสอน เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองสอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรนำเอาการสอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยพัฒนาสติปัญญา เจตคติ และช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อันจะนำมาซึ่งสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ ครู อาจารย์ ในโรงเรียน ใฝ่หาวิธีสอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการสอนวิชาอื่น ๆ เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรปรับปรุงสภาพการจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับการสอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1.4 ศึกษาวิเคราะห์ประเภทการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครู ควรจัดให้มีการเรียนการสอนหรือจัดอบรมเผยแพร่ให้นักศึกษา และครูประจำการ ได้เข้าใจและสามารถนำวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ได้อย่างแท้จริง

1.5 กรมวิชาการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร แบบเรียน สื่อการเรียน และคู่มือครู ควรปรับปรุงแบบเรียนให้สามารถจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และแผนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ในคู่มือการสอน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะกิจกรรม" และเป็นวิธีสอนที่วิธีหนึ่ง เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการทดลองสอนอีก โดยมุ่งศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมเช่น เนื้อหาวิชา ระดับชั้น ระดับสติปัญญา เพศ อายุของ ผู้เรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา การสร้างความคิดรวบยอด ความมีวินัยในตนเอง ความคงทนในการเรียนรู้ สภาพการจัดชั้นเรียน การเสริมแรง

2.2 ควรมีการศึกษาการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนวิชา สังคมศึกษา

2.3 ในการนำการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการทดลองสอน ควรฝึกทักษะในการเรียนโดยกระบวนการกลุ่ม การค้นคว้าด้วยตนเอง การอภิปรายกลุ่ม การรายงานหน้าชั้น การแสดงความคิดเห็นและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบในตนเองแก่นักเรียนเสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานก่อนการทดลอง

2.4 ควรมีการศึกษาในเนื้อหา เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรร และการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล กับวิธีสอนแบบอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบว่าวิธีสอนใดที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชานี้

2.5 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเจตคติ ต่อวิธีสอน โดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา

2.6 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเจตคติต่อวิธีสอน

ด้วยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยการเปรียบเทียบผลการสอบก่อนการทดลองสอนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบผลการสอบหลังการทดลองสอนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

2.7 ในการนำการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการทดลองสอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง.

บรรณานุกรม

- คมเพชร ฉัตรศุภกุล กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 101 หน้า
- คึกฤทธิ์ บุษมา ผลการสอนโดยวิธีใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองวิชา สังคมศึกษาหน่วยวิชาในโลกปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรินญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 175 หน้า อักสาเนา
- จันทิมา ลิ้มปิเจริญ กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน เกอะบิสซิเนสเพรส 2522, 99 หน้า
- ✓ ฉันทนา ภาคยงกช การสอนสังคมศึกษาหน่วยวันสำคัญของชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่ม วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 164 หน้า อักสาเนา
- เฉลียว บุรีภักดิ์ "ทัศนคติกับการพัฒนาสังคมการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม" ศึกษาลัมพันธ์ 2(8) : 15 สิงหาคม 2517
- ขวลี นาคทัต อิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตน ปรินญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 189 หน้า อักสาเนา
- ขวาล ณพรัตน์กุล เทคนิคการวัดผล วัฒนาพานิช 2522, 434 หน้า
- ชัยพร วงศ์วรรณ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนโมเดลกับการสอนตามปกติ ปรินญาพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 53 หน้า อักสาเนา
- ฐิติพ อ่อนโคกสูง เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษา วรวิภาการพิมพ์ 2518, 209 หน้า
- ✓ เชิดศักดิ์ โขวาสินธุ์ การวัดทัศนคติและบุคลิกลภาพ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 130 หน้า

เกโซ สนวนานท์ ปทานุกรมจิตวิทยา โอเคียนส์โตร์ 2512, 394 หน้า

ทองเคื่อน พันธมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 18 ของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการคนควาเรื่องเด็ก

โรงพิมพ์คุรุสภา 2518, 136 หน้า

✓ ทิศนา แชนมดี และคนอื่น ๆ กลุ่มสัมพันธ์ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1 บุรพาทิลป์การพิมพ์

2522, 245 หน้า อัดสำเนา

ทิศนา เทียนเสน "กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม" คุรุศาสตร์ 3 : 5 - 6

สิงหาคบ - พฤศจิกายน 2515

ธวัชไชย แสงจักร์ การศึกษาค้นคว้าอิสระทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่อง
สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 151 หน้า

อัดสำเนา

นันทนา เทพบวิรักษ์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์หน่วย "พลังงาน" โดยวิธี

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมบทความ

วิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา 2518 มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518,

756 หน้า

นิมิต ทกวัฒน์ การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสืบสวนสอบสวน : พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา

ในชั้นมัธยมศึกษา เล่ม 1 โรงพิมพ์ในเครือโปรดัคชั่น 2522, 239 หน้า

บังอร ภูภิรมย์ขวัญ การวัดคุณภาพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526,

288 หน้า

ประคินันท์ อุปนัย จิตวิทยา ศรีอนันต์ 2518, 168 หน้า

ประนอม เกษชัย แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา มป.ท. 2521, 146 หน้า

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย ไทยวัฒนาพานิช

2520, 143 หน้า

พจน์ สะเพียรชัย และคนอื่น ๆ การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2519, 210 หน้า

พนม ลิ้มอารีย์ กลุ่มสัมพันธ์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 2522, 116 หน้า

เมืองทอง แชนมณี "เรื่อนำรูปร่างประการเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์" กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและ
 แนวปฏิบัติ โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์ 2522, 249 หน้า

ยุทธศาสตร์ นันทราช การศึกษาค้นคว้าทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มี
 บุคลิกภาพเก็บตัว - แสงตัว เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ปริญญาโท กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 156 หน้า อัคราเนา

✓ เยาวพา เศษะคุปต์ ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 294 หน้า อัคราเนา

ลักขณา ธรรมไพโรจน์ การปรับพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 159 หน้า
 อัคราเนา

ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยการศึกษา วิทยานิพนธ์ 2524,
 286 หน้า

_____ สถิติวิทยาทางการศึกษา วัฒนาพานิช 2522, 276 หน้า

วิจิตร สิ้นสิริ "ตัวอย่างเรื่อง นวัตกรรม การสอน การวัดผลและอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา"
นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา สุนทรการพิมพ์ 2517, 116 หน้า

วิเชียร เกตุสิงห์ คู่มือการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ โอเคเอ็นการพิมพ์ 2518, 164 หน้า

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร จัทรศุกุศล กระบวนการกลุ่ม โอเคเอ็นสโตร์ 2522,
 190 หน้า

วีระพงษ์ คุณมณี การศึกษาค้นคว้าการสอนด้วยวิธีสอนความขึ้นทั้งสี่ของอริยสัจในการสอนจริยธรรม
 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2526, 172 หน้า อัคราเนา

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง คู่มือการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
รูปเล่มการพิมพ์ 2523, 103 หน้า

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง กรมวิชาการ คู่มือวิชาสังคมศึกษา พุทธศักราช 2520 มัธยมศึกษา
 ตอนต้น รูปเรื่องสำเนาการพิมพ์ 2520, 180 หน้า

สามัญศึกษา, กรม หน่วยศึกษานิเทศก์ คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ครุสภา 2515,
 225 หน้า

_____ คู่มือแนวการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 สังคมศึกษา
 (ส.504) โรงพิมพ์สยามศิลป์ 2525, 69 หน้า

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ "การวางแผนการสอน" วิทยาสาร 28 : 8 กรกฎาคม 2520
 สิริวรรณ สุวรรณอากาศ "แนวโน้มของสังคมศึกษาในปัจจุบัน" คุรุปริทัศน์ 5(5) : 68-
 71 พฤษภาคม 2523

สุชา จันทน์เอม การวัดทางจิตวิทยาและการศึกษา แพรวพิทยา 2518, 200 หน้า

สุนทร สุนันท์ชัย เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา สหพันธ์พิศ 2514, 348 หน้า

สุนทรียา เปรมวารี เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ทรัพยากร
 ธรรมชาติของประเทศไทย โดยการเรียนแบบสืบสวนกับการเรียนแบบบรรยาย
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 124 หน้า อค์สำเนา

สุภาพรณ พวงจันทเพชร การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริม
 สร้างลักษณะนิสัย" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมคา ชั้นประถม
 ศึกษานิตที่ 6 วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 145 หน้า
อค์สำเนา

สุวรรณ สุวรรณเวช การทดลองสอนแบบซินดิเคต (Syndicate) วิชาสังคมศึกษา
หน่วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปริญญาโท
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 110 หน้า อค์สำเนา

สมบุญ ใจกลางดุก การทดลองสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) เรื่อง
ประชากรศึกษา โดยใช้นิทานโมดูลและการสอนปกติ ปริญญาโท กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 140 หน้า อค์สำเนา

- สมบุญ จิตพงษ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำนักทดสอบ
ทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 140 หน้า
- สมบุญ ศาลยาชีวิน "การสอนเพื่อคิดเป็นทำเป็น" ครูปริทัศน์ 7(3) : 44 มีนาคม
2525
- สมภพ สิริวรรณ การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่
เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ ปรียกานีพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 277 หน้า อักสาเนา
- ✓ หลุย จาปาเทศ "วิชากลุ่มสัมพันธ์" ใน กลุ่มสัมพันธ์ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ หน้า 112-118
โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์ 2522
- อัสนีย์ กรีสู่ การศึกษาทัศนคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่อง
สิ่งแวดล้อมควยบทเรียนสำเร็จรูปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปรียกานีพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 38 หน้า อักสาเนา
- เอกวิทย์ ณ ถลาง "การมองภาพการศึกษาในอนาคต" สารพัฒนาดักสูตร 22 : 21
มิถุนายน 2526
- Bonner, Hubert. Group Dynamics . Principle and Application. New
York The Ronald Press Company, 1959. 531 p.
- ✓ Bredford, Leonard P., and Mial, Dorothy J. Human Relations Laboratory
Training. New York : McGraw-Hill Book Company, 1967. 748 p.
- Cartwright, Dowin, Zandor and Alwin. (ed) Group Dynamics Research and
Theory. 3rd ed., New York, Harper and Row, Publishers, 1968. 580p.
- Corbin, Warren Spencer. "The Effects of A Simulation Game About
Southeast Asia on Political, Economic, and Social Attitudes of Nine
Grade-Students," Dissertation Abstracts International. 32 .
1258-A, September, 1971.
- Cronbach, Lee Joseph. Essential of Psychological Testing. 3rd ed.,
New York, 1970. 752 p.
- Cruze, Wndel W. Educational Psychology. New York, The Rond Press
Company, 1974. 572 p.
- ✓ Davis, Keith. Human Relation 3 at Work. New York, McGraw-Hill
Company, 1963. 642 p.

- Edwards, Allen L. Statistical Methods for the Behavioral Sciences. New York, Rinehart and Co. Inc., 1954, 542 p.
- Edwin Fenton. The New Social Studies. New York, Holt, Rinehart and Winston, 1967. 144 p.
- Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jersey, Education Testing Service, Princeton, 1952. 32 p.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 3rd ed., New York, McGraw-Hill Book Company, 1971. 492 p.
- ✓ Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, McGraw-Hill Book Company Inc., 1959. 576 p.
- ✓ Gulley, Herbert E. "The Group in Discussion Conference and Group Process". New York, Holt Rinehart and Winston, Inc., 1963. 388 p.
- Hilgard, Ernest R. Introduction to Psychology. New York, Harcourt Brace, 1962. 214 p.
- Kagan, Jerom and Ernest Haveman. Psychology. New York, Harcourt, Brace and World, Inc., 1968. 673 p.
- Lex, James Joseph. "Attitude Change of Seminary Students Associated with a Course in Group Dynamics," Dissertation Abstracts. XXXIII. May, 1973.
- Newcomb, Theodore M. Social Psychology. New York, The Dryden Press, Inc., 1950.
- Newman, John Joseph. "Effectiveness of an Educational Simulation in Teaching Ethnic Studies to high School Students," Dissertation Abstracts International. 34(1) : 6953 - 6954-A, May, 1974.
- ✓ Ragan, William B. and Shepherd, Gene D. Modern Elementary Curriculum. 4th ed. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1971. 57 p.
- ✓ Roger, Carl R. Carl R. Carl Rogeron Encounter Group. New York . Harper & Row. Publishers, 1970. 460 p.
- Roger, G.R. "Toward a Theory of Creative" In Creativity. Harmondsworth Penguin Books Ltd., 1970, p. 146 - 149.
- Sanstead, Wayne Godfrey. "A Study of the Political Attitudes of North Dakota High School Seniors," Dissertation Abstracts International. 36(2) : 814-A, November, 1969.

/ Sahmuck, Richard A., and Schmuck, Patricia A. Group Process in the Classroom. Iowa : W.M.C. Brown Company Publishing, 1971. 356 p.

Tissana Tiansame. A Model for Pre-Service Teacher Training in Human Relations for Thailand. Unpublished Ph.D. Thesis. Arizona State University, 1972. 257 p.

ภาคผนวก

(

ภาคผนวก ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย
มาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการ
การผลิตรายวิเทศ การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจ
ภาครัฐบาล

ข้อ	p	r	Δ
1	.51	.22	12.9
2.	.44	.23	13.6
3	.78	.30	9.9
4	.71	.43	10.8
5	.69	.39	11.0
6	.40	.23	14.0
7	.75	.37	10.3
8	.52	.23	12.8
9	.40	.23	14.0
10	.71	.43	10.8
11	.24	.37	15.9
12	.67	.33	11.3
13	.38	.28	14.3
14	.60	.46	12.0
15	.31	.74	15.0
16	.32	.34	14.8
17	.79	.42	9.8
18	.68	.41	11.2
19	.51	.52	12.9
20	.38	.43	14.3
21	.75	.37	10.3
22	.63	.31	11.7
23	.66	.45	11.3
24	.21	.21	16.2
25	.46	.27	13.4
26	.49	.49	13.1
27	.54	.56	12.6
28	.47	.29	13.3
29	.38	.28	14.3
30	.42	.35	13.8

ข้อ	p	r	Δ
31	.60	.60	12.0
32	.21	.21	16.2
33	.20	.43	16.3
34	.33	.45	14.7
35	.54	.34	12.6
36	.26	.32	15.6
37	.49	.25	13.1
38	.22	.63	16.1
39	.69	.39	11.0
40	.34	.21	14.6
41	.33	.53	14.8
42	.31	.50	15.0
43	.56	.52	12.4
44	.20	.60	16.4
45	.26	.54	15.5
46	.33	.25	14.8
47	.52	.58	12.8
48	.52	.58	12.8
49	.35	.29	14.6
50	.32	.34	14.8
51	.47	.31	14.1
52	.33	.25	14.8
53	.85	.46	8.8
54	.21	.31	16.2
55	.36	.25	14.4
56	.52	.37	12.8
57	.23	.26	16.0
58	.56	.38	12.4
59	.58	.48	12.2
60	.34	.36	14.7

ตาราง 2 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอน

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		ค่าอำนาจจำแนก (t)
	$\bar{X}$	S_H^2	$\bar{X}$	S_L^2	
1	4.65	.239	3.65	.765	2.528
2	4.55	.576	3.35	.976	4.308
3	4.75	.197	3.75	.724	4.659
4	4.40	1.779	2.45	3.208	3.905
5	4.10	.147	2.95	.892	5.046
6	4.15	.766	2.75	1.039	4.660
7	4.15	.450	3.15	.976	3.745
8	4.55	.576	3.75	.829	3.019
9	4.50	.368	3.50	.579	4.596
10	4.15	2.608	3.10	.937	2.595
11	4.55	.366	3.55	.471	4.889
12	4.05	.892	3.15	.618	3.255
13	4.35	.345	3.05	.997	5.019
14	4.70	.221	3.70	.642	4.815
15	4.70	.221	3.70	.853	4.318
16	4.40	.463	3.20	1.116	4.272
17	4.05	1.103	2.55	.787	4.881
18	4.80	.253	3.00	.842	7.696
19	4.50	.263	3.55	.787	4.147
20	4.45	.366	3.75	.934	2.746
21	4.70	.221	3.70	.642	4.815
22	4.30	.432	3.25	.829	4.183
23	4.70	.221	3.30	.958	5.768
24	4.05	.997	2.65	1.503	3.961
25	3.85	1.092	2.65	1.608	3.266
26	4.70	.221	3.40	.779	5.369
27	4.75	.197	3.00	.842	7.679
28	4.80	.168	3.10	1.674	5.603

ตาราง 3 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับ การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ระหว่างการสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน ของกลุ่มทดลอง

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	32	37	5
2	30	39	9
3	33	45	12
4	24	34	10
5	38	42	4
6	36	50	14
7	29	32	3
8	24	37	13
9	31	45	14
10	27	32	5
11	33	42	9
12	25	47	22
13	30	51	21
14	32	46	14
15	26	42	16
16	33	43	10
17	35	47	12
18	29	42	13
19	31	40	9
20	25	37	12
21	30	48	18

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
22	30	41	11
23	32	42	10
24	30	40	10
25	19	34	15
26	27	32	5
27	26	41	15
28	30	42	12
29	30	44	14
30	30	42	12
31	22	33	11
32	31	45	14
33	20	38	18
34	30	45	15
35	22	40	18
36	18	39	21
37	23	31	8
38	27	39	12
39	23	32	9
40	30	44	14
41	23	40	17

ตาราง 4 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับ การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ระหว่างการสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน ของกลุ่มควบคุม

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	34	39	5	22	27	37	10
2	34	43	9	23	32	39	7
3	32	45	13	24	17	44	27
4	38	42	4	25	26	40	14
5	30	33	3	26	30	39	9
6	23	39	6	27	30	39	9
7	26	35	9	28	36	39	3
8	31	41	10	29	32	44	12
9	27	38	11	30	22	34	12
10	28	32	4	31	23	35	12
11	30	31	1	32	25	38	13
12	29	37	8	33	27	37	10
13	32	36	4	34	29	38	9
14	28	43	15	35	36	42	6
15	25	36	11	36	23	36	13
16	27	38	11	37	30	35	5
17	24	39	15	38	26	34	8
18	31	32	1	39	24	44	20
19	27	37	10	40	28	43	15
20	27	34	7	41	21	40	19
21	36	38	2	42	26	38	12

ตาราง 5 คะแนนเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอน ระหว่างก่อนการเรียนและหลังการเรียน
ของกลุ่มทดลอง

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	84	102	18	22	86	112	26
2	112	102	-10	23	75	110	35
3	68	104	36	24	83	119	36
4	92	107	15	25	104	108	4
5	92	111	19	26	96	106	10
6	93	106	13	27	104	103	-1
7	101	116	15	28	74	109	35
8	93	105	12	29	94	127	33
9	98	106	8	30	116	119	3
10	88	93	5	31	90	111	21
11	84	91	7	32	95	113	18
12	101	112	11	33	51	112	61
13	74	100	26	34	102	100	-2
14	69	125	56	35	99	96	-3
15	93	99	6	36	88	97	9
16	71	115	44	37	93	119	26
17	74	106	32	38	73	117	44
18	71	107	36	39	98	101	3
19	86	101	15	40	76	109	33
20	83	84	1	41	80	105	25
21	82	109	27				

ตาราง 6 คะแนนเจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอน ระหว่างก่อนการเรียนและหลังการเรียน
ของกลุ่มควบคุม

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	84	105	21
2	96	111	15
3	94	124	30
4	95	98	3
5	86	92	6
6	83	73	-10
7	104	113	9
8	111	140	29
9	89	115	26
10	88	119	31
11	88	95	7
12	96	118	22
13	95	113	18
14	107	106	-1
15	113	131	18
16	108	112	4
17	68	86	18
18	100	108	8
19	93	103	10
20	97	101	4
21	92	91	-1

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
22	67	74	7
23	105	100	-5
24	63	73	10
25	111	111	0
26	102	96	-6
27	101	103	2
28	90	100	10
29	86	116	30
30	102	104	2
31	78	90	12
32	79	116	37
33	84	117	33
34	100	106	6
35	90	132	42
36	99	121	22
37	86	110	24
38	109	110	1
39	97	112	15
40	98	115	17
41	101	114	13
42	67	94	27

ภาคผนวก ข

ชุดการสอน

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่องปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

เวลา 100 นาที

1 ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงเนื้อหาที่นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้

1.1.2 อธิบายปัญหาในการจัดระบบการผลิตได้

1.1.3 อธิบายปัญหาในการเลือกการผลิตได้

1.1.4 อธิบายปัญหาประชากรต่อการผลิตได้

1.2 คำนึงคุณสมบัติสัมพันธ์

1.2.1 นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.2.2 เพื่อให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 คำนึงประยุกต์ใช้

1.3.1 นักเรียนสามารถนำเอาแนวคิดที่ได้จากการศึกษาปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2 ความกิด ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ คือ การจัดระบบการผลิต การเลือกการผลิต และ รวมข้อ ประชากรผู้บริโภคผลผลิต

3 เนื้อหา ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจเกิดจากการที่ประเทศต่าง ๆ มีทรัพยากรจำกัด จึงก่อให้เกิด เกิดปัญหา พื้นฐานทางเศรษฐกิจ 3 ประการ คือ

1 ปัญหาการจัดระบบการผลิต

2 ปัญหาการเลือกการผลิต

3. ปัญหาประชากร

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

ครูแจ้งจุดประสงค์ทางการเรียน เรื่องปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ครูแนะนำวิธีการเรียนการสอน เรื่องปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แก่นักเรียน พร้อมกับแนะนำแหล่งข้อมูล เพื่อให้นักเรียนศึกษากันว่าตามหัวข้อที่กำหนดให้ดังนี้คือ

1. ปัญหาการจัดระบบการผลิต
2. ปัญหาการเลือกการผลิต
3. ปัญหาประชากรที่มีต่อการผลิต

แบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน เพื่อหาการศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุที่มาของปัญหาตามหัวข้อที่ดังไว้ โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ครูแนะนำ เพื่อให้ประกอบการพิจารณาปัญหาและสรุปหลักการ

ครูให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติตามที่กำหนดให้และให้นักเรียนเลือกบทบาทที่ต้องการแสดง เสร็จแล้วครูมอบแผ่นคำสั่งเกี่ยวกับบทบาท แผ่นสรุปบทบาทและสถานการณ์ให้นักเรียนแสดงแต่ละคน

4.2 ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม

เมื่อนักเรียนรับบทบาทที่ตนจะแสดงไปแล้ว ต้องศึกษารายบทบาทนั้นอย่างละเอียด เพื่อให้การแสดงสมจริง และที่สำคัญบทบาทแต่ละบทบาทเป็นความลับเฉพาะตน

เสนอสถานการณ์จำลองที่เป็นปัญหานั้น โดยครูเล่าเหตุการณ์ย่อ ๆ ให้นักเรียนทั้งหมดฟัง ครูมอบของอุปกรณ์ซึ่งประกอบด้วยแผ่นแนะนำการสังเกตบทบาท และแผ่นรายการปัญหาให้นักเรียนทุกกลุ่ม

กลุ่มต่าง ๆ แสดงบทบาทโดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนไปรายงานผลการสังเกตพฤติกรรมผู้แสดงบทบาทพร้อมกับแนวทางแก้ปัญหาของกลุ่มตน

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายปัญหาจากสถานการณ์จำลองเพื่อหาข้อสรุป

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. คำนึงเนื้อหา

1. ปัญหาการจัดระบบการผลิตคืออะไร
2. ปัญหาวิธีเลือกการผลิตคืออะไร
3. ปัญหาประชากรต่อการผลิตคืออะไร

ข. คำนมนุษย์สัมพันธ์

การทำงานเป็นกลุ่มคาเนินการอย่างรวกเร็วหรือไม่

มีการขัดแย้งกันภายในกลุ่มหรือไม่ ถ้ามีได้มีการแก้ปัญหากันอย่างไร

4.4 ชั้นประยุกต์

นักเรียนสามารถอธิบายปัญหาพื้นฐานในการผลิตโดยยกตัวอย่างประกอบนอกเหนือจากตัวอย่างที่ไ้เรียน

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื้อหา

- สังเกตจากการอภิปราย
- จากการตอบคำถาม

5.2 คำนมนุษยสัมพันธ์

- จากการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม
- จากการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- จากเหตุผลในการอภิปราย

6. สื่อการเรียน

1. หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของ เอนก เขียวถาวร และคณะ หน้า 37 - 41
2. แผ่นคำสั่งเกี่ยวกับบทบาทสมมุติสำหรับผู้แสดงบทบาท
3. แผ่นสรุปบทบาทและสถานการณ์สำหรับผู้แสดงบทบาท
4. แผ่นแนะนำการสังเกตบทบาทและสถานการณ์สำหรับผู้สังเกตบทบาทของกลุ่ม

แผนคำสั่งสำหรับผู้แสดงบทบาท

1. ศึกษาบทบาทที่ได้รับอย่างละเอียด
2. จงแสดงบทบาทของท่านให้สมจริง
3. จงทำตัวให้เป็นธรรมชาติ โดยใช้บุคลิกของท่านเป็นหลัก
4. พยายามเน้นพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในบทบาทเท่านั้น
5. ควรแสดงบทบาทตามที่กำหนดไว้เท่านั้นและไม่ต้องดูบทบาทของคนอื่น

แผนสถานการณ์จำลอง

บุคคลในสถานการณ์มีดังนี้ คือ นายสัญญา นายสุเทพ นายคารม นายบุญชู

ตัวเมืองภูเก็ตเป็นตลาดขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 2000 หลังคาเรือน และคิดเป็นประชากรได้ประมาณ 15,000 คน คนส่วนมากมีฐานะดี รายได้หลักของคนในท้องถิ่น ได้จากการขายบริการท่องเที่ยว เช่น กิจการท่องเที่ยวและกิจการที่เกี่ยวข้องกัน การขายอาหาร การขายของที่ระลึก มักุเทศก์ กิจการเหมืองแร่ จึงทำให้คนส่วนมากมีอำนาจในการซื้อสูง

จากฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในตัวเมืองภูเก็ตดังกล่าว นักลงทุนกลุ่มหนึ่งได้ประชุมกันเพื่อวางแผนในการลงทุนแสวงหากำไรจากการผลิตสินค้าและบริการ โดยคำนึงถึงอำนาจการซื้อของประชาชนในตัวเมืองภูเก็ตเป็นหลัก ในการประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยนักลงทุน 4 คนได้ปรึกษากันในปัญหาดังนี้ ดังนี้ คือ

- จะผลิตอะไร
- จะผลิตอย่างไร
- จะผลิตเพื่อใคร
- การจัดอัตราส่วนในการผลิตสินค้าแต่ละชนิด
- การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตกับจำนวนประชากร

แผนกำหนดบทบาทของบุคคล

สัญญา ท่านเป็นนักลงทุน มีความเห็นว่าควรลงทุนทางด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอยู่แล้วอย่างพร้อมมูล

สุเทพ ท่านเป็นผู้ที่ให้เงินกู้แก่กิจการต่าง ๆ ในเขตตัวเมืองภูเก็ต โดยยึดถือหลักเกณฑ์ในการให้กู้ต่อการลงทุนที่สามารถจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยได้อย่างสม่ำเสมอ ตามข้อตกลง รวมทั้งต้องเป็นการลงทุนที่มีอัตราการเสี่ยงต่ำ

คารม ท่านเป็นนักจัดการด้านการตลาด โดยจำหน่ายจ่ายแจกสินค้าและบริการไปสู่ร้านค้าย่อยอย่างมีระบบ ท่านคิดว่าควรผลิตสินค้าและบริการที่มีลักษณะสำเร็จรูป เพื่อสะดวกต่อการขนส่ง และสินค้านั้นควรคำนึงถึงความสามารถในการซื้อของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

บุญชู ท่านเป็นเจ้าของร้านค้าย่อย วัสดุทางการตลาดคือ ท่านยินดีขายสินค้าและบริการทุกชนิดที่มีราคาขายส่งต่ำ โดยที่ท่านสามารถนำมาขายปลีกได้ในราคาสูง รวมทั้งต้องเป็นสินค้าที่มีค่าเสื่อมราคาต่ำ (ไม่เน่าเสีย และเวลาไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้สินค้าเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพ) สามารถเก็บไว้ได้นานเพื่อการเก็งกำไร

แบบสังเกตการณ์สำหรับผู้สังเกตการณ์

ใบสังเกตการณ์ของกลุ่มที่ . .

1. มีการปรึกษารื้อกันภายในกลุ่มหรือไม่..
2. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่.
3. ผู้ที่มีส่วนช่วยในงานในกลุ่มสำเร็จมากที่สุด คือ.. . . .
4. คนที่ไม่ร่วมงาน คือ, ...
5. กลุ่มนี้มีปัญหาในการทำงานหรือไม่..
 สมาชิกของกลุ่มมีวิธีการ ในการแก้ปัญหา คือ.

6. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ คือ

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง การผลิต

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงหานักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายความหมายและประโยชน์ของการผลิตทางเศรษฐกิจได้ถูกต้อง

1.1.2 บอกความหมาย องค์ประกอบ และผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตทางเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้อง

1.1.3 จาแนกระดับของการผลิตได้อย่างถูกต้อง

1.1.4 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์กับอุปทานที่มีต่อการกำหนดปริมาณการผลิต

1.2 คำนมุนยสัมพันธ์นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 ทำงานร่วมกับคนอื่นได้

1.2.2 รับผิดชอบต่อการตัดสินใจได้

1.2.3 รู้จักแบ่งเวลาและโอกาสให้ตัวเองและผู้อื่นได้ร่วมกิจกรรม

1.2.4 ยอมรับข้อบกพร่องของตัวเองและของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

1.3 คำนประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 วิเคราะห์กิจกรรมการผลิตในห้องเรียน

1.3.2 ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานของกลุ่ได้

2. ความคิดรวบยอด

การผลิตในทางเศรษฐกิจประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต ลำดับขั้นในการผลิต ปริมาณการผลิต และมูลค่าเพิ่มจากการผลิต

3. เนื้อหา

3.1 ชนิดของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

- เกิดจากการเปลี่ยนรูป
- เกิดจากการเปลี่ยนสถานที่
- เกิดจากการเลื่อนระยะเวลา
- เกิดจากการเปลี่ยนโอนกรรมสิทธิ์
- เกิดจากการให้บริการ

3.2 ปัจจัยการผลิต

- ทรัพยากรธรรมชาติ
- แรงงาน
- ทุน
- ผู้ประกอบการ

3.3 ลำดับขั้นการผลิต

- ขั้นต้น
- ขั้นแปรรูป
- ขั้นบริการ

3.4 การกำหนดปริมาณการผลิต

- อุปสงค์
- อุปทาน
- กลไกราคา

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนดูภาพผลผลิตทางเศรษฐกิจ ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต ลำดับขั้นในการผลิต ปริมาณการผลิต และมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากการผลิต

- ครูให้นักเรียนช่วยกันให้ความหมายของคำว่า การผลิต
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูให้นักเรียนเล่นเกมการผลิต
- ครูอธิบายกติกาในการเล่นเกมน (กติกาการเล่นเกมการผลิต อยู่ในสื่อการเรียนรู้ข้อ 6.1)
- ให้ผู้สังเกตการณ์รวบรวมผลงานของกลุ่มทั้งหมดเสนอต่อชั้น

4.3 ชั้นวิเคราะห์

ก. คำถามเนื้อหา

- ผลผลิตที่นักเรียนหาขึ้น สามารถบอกได้ว่าประกอบด้วย ปัจจัยการผลิตอะไร ลำดับขั้นการผลิตอย่างไร ปริมาณการผลิตและสิ่งที่กำหนดปริมาณการผลิตคืออะไร มูลค่าเพิ่มเกิดขึ้นจากสาเหตุใด

ข. คำถามนุยสัมพันธ์

- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนเพื่อนมีวิธีการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้าหรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร
- องค์ประกอบที่ทำให้งานกลุ่มสำเร็จ

4.4 ชั้นประยุกต์ใช้ ครูนำอภิปรายดังนี้

- นักเรียนคิดว่าควรปรับปรุงกิจกรรมในการทำงานกลุ่มครั้งนี้อย่างไรบ้าง
- นักเรียนสามารถวิเคราะห์กิจกรรมการผลิตในท้องถิ่นได้

5. การประเมินผล

5.1 คำถามเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ด้านความสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างงานร่วมกัน
- จากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานในกลุ่ม
- จากการวิเคราะห์กิจกรรมการผลิตในท้องถิ่น

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 เกม "การผลิต"

- จำนวนสมาชิกกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์ กลุ่มละ 1 คน เวลา 15 นาที

อุปกรณ์

- ไม้ไผ่
- มีดเหลาดินสอกลุ่มละ 4 อัน
- กล่องไม้ขีดกลุ่มละ 1 กล่อง
- ให้นักเรียนผลิตไม้จิ้มฟันจากไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ให้ เมื่อผลิตเสร็จแล้วให้บรรจุในกล่องไม้ขีดที่ครูเตรียมไว้ให้

ข้อมูลเบื้องต้น

- ประชากรจำนวน 40 คน (สมมุติให้ทุกคนซื้อไม้จิ้มฟันคนละ 1 กล่อง)
- มีผู้ผลิตไม้จิ้มฟันจำนวน 8 บริษัท
- สภาพตลาดเป็นแบบการค้าเสรี
- ไม้ไผ่ยาว 6 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 6 เซนติเมตร ความหนาของเนื้อไม้ 1.5 เซนติเมตร มีราคา .50 บาท

ใบสังเกตการณ์

ท่านคิดว่าการทำงานของกลุ่มนี้ (ใส่เครื่องหมาย ✓ หลังข้อความ)

ก. มีบรรยากาศอย่างไร

1. ร่วมมือกันดี ()
2. ไม่สามัคคี ()
3. ทะเลาะกัน ()
4. รุนวายเป็นระแ่งกันหา ()
5. ต่างคนต่างเกี่ยงกันทำงาน ()

ข. ลักษณะท่าทางของแต่ละคน

1. หน้าตาสดชื่น () ทุกคน () ไม่ทุกคน ยกเว้น... ..
2. ไร้เรี่ยวแรง () ทุกคน () ไม่ทุกคน ยกเว้น
3. ตั้งใจทำงาน () ทุกคน () ไม่ทุกคน ยกเว้น
4. สิ่งเสียงดัง () ทุกคน () ไม่ทุกคน ยกเว้น..... ..
5. เดินตลอดเวลา () ทุกคน () ไม่ทุกคน ยกเว้น..... ..

ค. ความรู้สึกของท่านคิดว่างานกลุ่มนี้สำเร็จ เพราะอะไร ชื่อ.

เพราะ..

หมายเหตุ ห้ามผู้สังเกตการณ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม เช่น การพูดกับสมาชิกในกลุ่ม หรือตักเตือน

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง การบริโภคและการออม

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกความหมายของการบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ได้

1.1.2 จาแนกสินค้าเพื่อการบริโภคได้

1.1.3 วิเคราะห์สิ่งที่กำหนดการบริโภคได้

1.1.4 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับการบริโภคได้

1.1.5 บอกประโยชน์ของการออมได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

1.2.1 เพื่อให้นักเรียนฝึกการทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 เพื่อให้นักเรียนรู้จักการยอมรับฟังเสียงข้างมากของสมาชิกในกลุ่ม

1.2.3 เพื่อให้นักเรียนรู้จักยอมรับความจริง

1.2.4 เพื่อให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำงานเป็นกลุ่ม

1.3 ด้านประยุกต์ใช้

1.3.1 นักเรียนสามารถนำเรื่องราวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ความคิดรวบยอด

การบริโภคคือการกินการใช้จ่ายสินค้าและบริการ โดยมีรายได้เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ และการบริโภคมีความสัมพันธ์กับการออมโดยตรง

3. เนื้อหา

การบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง การกินหรือการใช้จ่ายสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์

ประเภทของสินค้าเพื่อการบริโภคจำแนกออกได้ดังนี้

1. สินค้าเพื่อการบริโภคและสินค้าเพื่อการผลิต
2. สินค้าคงทนและสินค้าไม่คงทน

สิ่งที่กำหนดการบริโภค คือ รายได้และตัวกำหนดย่อย ๆ คือ

- รสนิยม - การเอาอย่างกันในการบริโภค - การให้เครดิต ฯลฯ

การบริโภคมีความสัมพันธ์กับการออม

ประโยชน์ของการออม

1. เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายเมื่อจำเป็น
2. เพื่อใช้จ่ายในอนาคต
3. เพื่อให้เกิดคอกองลงอกเงย
4. เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนรวม

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยการนับ 1 - 8 ได้ 5 กลุ่ม
- ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม เลขานุการกลุ่ม และผู้สังเกตการณ์ภายในกลุ่ม
อย่างละ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติการ

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านกรณีตัวอย่าง และช่วยกันคิดวิเคราะห์ว่าถ้าเหตุการณ์นั้นเป็นเรื่องของนักเรียนเอง นักเรียนควรจะทำอย่างไร
- ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาพูดหน้าชั้นเรียน
- ครูและนักเรียนช่วยกันอภิปรายเพื่อสรุปหลักการอีกครั้งหนึ่ง

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. คำนึงเนื้อหา

- เมื่อนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาจากกรณีตัวอย่าง นักเรียนสามารถบอกได้ว่า การบริโภคคืออะไร ประเภทของสินค้าเพื่อการบริโภคคืออะไร การ

บริโศกกับการยอมรับสัมพันธกันอย่างไร

ข. คำนมนุบยสัมพันธ

- การทำงานกลุ่มมีการร่วมมือกันหรือไม่
- ถ้ามีหลายคนในกลุ่มออกความเห็นอย่างหนึ่งสมาชิกที่เหลือควรทำอย่างไร

4.4 ชั้นประยุกต์ใช้

- การทำงานในกลุ่มจะสำเร็จได้ ควรยึดอะไรเป็นหลัก
- สามารถสรุปการทำงานเป็นกลุ่มนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- สามารถสรุปหลักการนำไปใช้อธิบายการบริโภคสินค้าและบริการในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้

5. การประเมินผล

5.1 ^{ขั้น} กานเนื้อหา

- สังเกตจากการซักถาม
- จากการหาแบบฝึกหัด

5.2 คำนมนุบยสัมพันธ

- สังเกตจากการทำกิจกรรม

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- สังเกตจากเหตุผลในการอภิปราย
- จากการหาแบบฝึกหัด

6. สื่อการสอน

6.1 แผ่นกรณีตัวอย่าง

6.2 แผ่นคำสั่งเกี่ยวกับการศึกษากรณีตัวอย่าง

6.3 แผ่นแนะนำการสังเกตการณ์ การอภิปรายภายในกลุ่ม

6.4 แบบฝึกหัด

กรณีตัวอย่าง

สุพจน์ เป็นนักกีฬาใหม่ของคณะสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ใน กรุงเทพมหานคร เขาเป็นเด็กต่างจังหวัดที่ฐานะยากจน พ่อและแม่ของเขามีอาชีพรับจ้างกรีดยางพารา แต่ก็พยายามส่งเสียให้ลูกได้รับการศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อยกระดับฐานะของครอบครัว ด้วยความยากจนดังกล่าวทำให้สุพจน์ต้องมาอาศัยอยู่กับพระซึ่งเป็นญาติห่าง ๆ ที่วัดแถวฝั่งธนบุรี ถึงแม้เขาจะเฝ้าพิทักษ์กับอาหารมื้อเช้าฟรี และบางครั้งหลวงพี่ก็หยิบยื่นเงินให้บ้าง แต่เขาก็ยังขาดเงินอีกจำนวนหนึ่งเพื่อใช้เป็นค่าหนังสือ ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าเดินทาง ค่าอาหาร และค่าสิ่งของเครื่องใช้ประจำตัว

สุพจน์จึงเขียนจดหมายไปขอเงินจากทางบ้านเดือนละ 600 บาท แต่การดำรงชีพอยู่ในกรุงเทพด้วยเงินจำนวนดังกล่าว ย่อมเป็นไปได้ยาก

(ค่าลงทะเบียนเรียนหน่วยกิตละ 20 บาท สุพจน์ลงทะเบียนประมาณเทอมละ 20 หน่วยกิต ค่าเดินทางวันละ 3 บาท ค่าอาหารวันละ 15 บาท)

- คำสั่ง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านกรณีตัวอย่าง แล้วช่วยกันคิดวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
1. ถ้านักเรียนเป็นสุพจน์ นักเรียนจะแก้ปัญหารายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่ายอย่างไร
 2. ถ้านักเรียนเป็นสุพจน์ นักเรียนจะจัดการด้านการบริโภคอย่างไร
 3. นักเรียนคิดว่าสุพจน์จะดำรงชีพอยู่ได้หรือไม่ในสภาพกรุงเทพปัจจุบัน (คิดเฉพาะแง่เศรษฐกิจ) โดยพิจารณาจาก การบริโภค ประเภทของสินค้าเพื่อการบริโภค สิ่งกำหนดการบริโภค การบริโภคและการออม

ใบสังเกตการณ์

1. ใครที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
2. ใครเป็นผู้ถูกขจัดการพูดแต่เพียงผู้เดียว
3. ผู้ที่ทำให้งานกลุ่มลุล่วงไปได้ด้วยดี และเขาทำอย่างไร
4. หัวหน้ากลุ่มมีบทบาทอย่างไรที่ทำให้งานกลุ่มสำเร็จ
5. หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการอย่างไรที่จะให้คนในกลุ่มร่วมมือกันทำงาน
6. อื่น (ระบุ)

แบบฝึกหัด

1. การบริโภค หมายถึง.
2. การแบ่งประเภทของสินค้าบริโภคหลักเกณฑ์ ดังนี้ คือ.

3. สิ่งที่กำหนดการบริโภคมีดังนี้ คือ.
4. การบริโภคกับการออมมีความสัมพันธ์กันในลักษณะดังนี้ คือ

5. ประโยชน์ของการออมมีดังนี้ คือ

6. จงวิเคราะห์การบริโภคในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาโดยสังเขป.

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง การจําแนกแจกจ่ายสินค้าและบริการ

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

- 1.1.1 บอกความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผลิตกับหน่วยครัวเรือนได้
- 1.1.2 สามารถเขียนแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผลิตกับหน่วยครัวเรือนได้
- 1.1.3 อธิบายความสำคัญของปัจจัยแต่ละตัวในแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผลิตกับหน่วยครัวเรือนได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

- 1.2.1 รู้ความต้องการของผู้อื่น
- 1.2.2 รู้คุณค่าของการให้
- 1.2.3 ให้ความร่วมมือ
- 1.2.4 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 ด้านประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

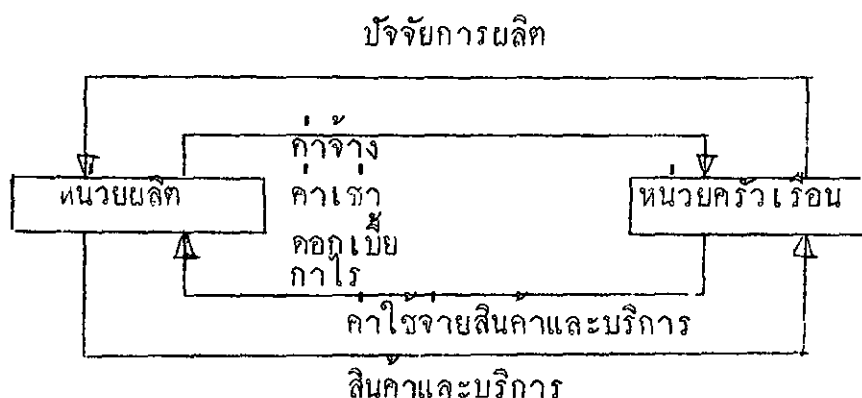
- 1.3.1 บอกแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2. ความคิดรวบยอด

การจําแนกแจกจ่ายสินค้าและบริการ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยผลิตกับหน่วยครัวเรือน ซึ่งแสดงได้ในลักษณะวงจรเศรษฐกิจ

3. เนื้อหา

ระบบเศรษฐกิจ เมื่อมีการผลิตแล้วก็จะมีการแบ่งสรรผลผลิตไปยังผู้บริโภคและแบ่งปันรายได้ไปยังผู้มีส่วนในการผลิตสินค้านั้น ดังวงจรเศรษฐกิจ (Planned Economy) ดังนี้ คือ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ชั้นนา

- แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ กลุ่มละประมาณ 10 คน
- ครูตัดข้อความในวงจรความสัมพันธ์ของหน่วยผลิตกับหน่วยครัวเรือนทั้ง 10 ขึ้น แจกให้สมาชิกในแต่ละกลุ่ม ทุกคนจะได้คนละ 1 ชิ้น โดยมีหมายเลขกำกับไว้ และมีลูกศรเชื่อมข้อความอื่น ๆ บอกให้ทราบด้วย
- เลือกผู้สังเกตการณ์การทำงาน 1 คน

4.2 ชั้นปฏิบัติกิจกรรม

ครูอธิบายวิธีการเล่นกิจกรรม

1. ห้ามนำข้อความที่ตนเองได้ให้ผู้อื่นดู
2. บอกได้เมื่อมีคนถาม
3. ถ้าต้องการข้อความของเขาคงยอมแลกข้อความของเรา
4. สมาชิกทุกคนช่วยกันโยงข้อความที่ได้รับมาทุกคน เป็นวงจรเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องกัน ให้ถูกต้องและมีเหตุผล
5. ให้เวลาแต่ละกลุ่มทำงาน 10 นาที
6. นำผลงานของแต่ละกลุ่มมาวิเคราะห์และตัดสิน

4.3 ชั้นวิเคราะห์

ก. กำน้นเนื้อหา

- เริ่มวงจรเศรษฐกิจตรงจุดใดก่อน เพราะเหตุใด

- เมื่อเริ่มการทอวงจรมั่วเหตุใดต้องมาจบเป็นวงจรเดียวกันอีก

ข. ค่านมุษยสัมพันธ์

- การวางแผน
- ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม
- อุปสรรคในการทำงานกลุ่ม

4.4 ชั้นประยุกต์ใช้

- เสนอข้อปรับปรุงแก้ไขในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไป
- สามารถสรุปหลักการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการแสดงความคิดเห็น
- จากการทอข้อความกับสมาชิกในกลุ่ม
- จากความสนใจในการทำงานกลุ่ม

5.2 ค่านมุษยสัมพันธ์

- ความสัมพันธ์ระหว่างท่ากิจกรรม
- การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- การอภิปรายในกลุ่ม
- การแสดงความคิดเห็นในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไป

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 กระดาษข้อความเกี่ยวกับวงจรเรขาคณิต 9 ชิ้น และ วงจร 4 ชิ้น

6.2 สีเมจิก

6.3 ไม้บรรทัด

6.4 ใบสังเกตการณ์กลุ่ม

ใบสังเกตการณ์กลุ่ม

1. ถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่มีผู้ริเริ่ม กลุ่มใช้วิธีแก้ปัญหายังไง
2. ใครเป็นผู้เสนอความคิดเห็นในกลุ่มมากที่สุด
3. สมาชิกในกลุ่มยอมรับความคิดเห็นของผู้เสนอหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. สมาชิกคนใดไม่แสดงความคิดเห็นเลย เพราะเหตุใด
5. ความคิดเห็นของใครที่สมาชิกยอมรับมาปฏิบัติ
6. นักเรียนต้องการสมาชิกในกลุ่มลักษณะใดบ้าง

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีการบูรณาการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง การแลกเปลี่ยน

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

- 1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ
 - 1.1.1 วิเคราะห์วิวัฒนาการของการแลกเปลี่ยนได้ถูกต้อง
 - 1.1.2 อธิบายถึงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน
- 1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ
 - 1.2.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 - 1.2.2 รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 1.2.3 รู้จักวางแผนในการทำงาน
- 1.3 ด้านประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ
 - 1.3.1 บอกแนวทางในการนำเรื่องการแลกเปลี่ยนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ความคิดรวบยอด

การแลกเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อนำไปซื้อขายแลกเปลี่ยนเอาสินค้าอื่นมาขายเพื่อความ
ต้องการ

3. เนื้อหา

วิวัฒนาการของการแลกเปลี่ยนมี 3 ระยะ คือ

1. การแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของ
2. การใช้เงินเป็นสื่อกลาง
3. การใช้เครดิต

สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน

1. คนกลาง	2. ตลาด	3. ธนาคาร

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน 6 กลุ่ม
- ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน และผู้สังเกตการณ์การ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ให้ทุกคนในกลุ่มร่วมกันหาข้อมูลเพื่อใช้ในการอภิปราย เรื่อง การแลกเปลี่ยน
- ร่วมกันอภิปราย
- สรุป

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. ด้านเนื้อหา

- การแลกเปลี่ยน คือ อะไร
- การแลกเปลี่ยนสิ่งของต่างกันอย่างไร
- การแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินเป็นสื่อกลางต่างกันอย่างไร
- การแลกเปลี่ยนโดยใช้เครดิตต่างกันอย่างไร
- คนกลาง คือ อะไร
- ตลาด คือ อะไร
- ธนาคารทำหน้าที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนได้อย่างไร

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- มีการวางตัวบุคคลในการทำงานหรือไม่
- มีการแบ่งงานกันทำหรือไม่
- ใครเป็นผู้ควบคุมการทำงานให้สำเร็จ
- มีผู้ไม่ร่วมมือในการทำงานหรือไม่

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้

- การแลกเปลี่ยนที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนที่นักเรียนมีความสัมพันธ์มีสถาบันใดบ้างและสัมพันธ์กันอย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- สังเกตจากการอภิปราย
- สังเกตจากการตอบคำถาม

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- สังเกตจากการทำงานร่วมกัน
- สังเกตจากการแสดงออกของนักเรียน

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- สังเกตจากการอภิปราย
- จากแบบฝึกหัด

6. สื่อการสอน

6.1 แผ่นกรณีตัวอย่าง

6.2 แผ่นคำสั่งเกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง

6.3 แผ่นสังเกตการณ์อภิปรายภายในกลุ่ม

6.4 แบบฝึกหัด

6.5 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของกระทรวง โสภารัตน์และคณะ หน้า 48 - 49

แผนกรณีตัวอย่าง

ตำบลสาธูปเป็นตำบลเล็ก ๆ ประชาชนส่วนมากมีอาชีพทำสวนยางพารา โดยสามารถผลิตยางพาราได้ประมาณ 1500 กิโลกรัม ต่อ วัน และในปัจจุบันยางพาราราคากิโลกรัมละ 15 บาท ส่วนสินค้าที่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น ข้าวสาร น้ำมัน เนื้อ ผัก เสื้อผ้า ยา รักษาโรค ฯลฯ ต้องจัดหาซื้อมาจากชุมชนอื่น แต่เนื่องจากตำบลสาธูปเป็นชุมชนที่ห่างไกลจากชุมชนอื่นมาก ทำให้ประชาชนไม่สามารถจัดหาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ด้วยตนเอง จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำตำบลขึ้น เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการจัดหาและแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่น ๆ คณะกรรมการประจำตำบลชุดนี้ มีความต้องการให้ชุมชนแห่งนี้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ โดยการขายผลิตผลจากยางพารา แล้วนำไปซื้อหาสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพต่อไป

จึงได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการประจำตำบลขึ้น เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนและจัดหาสินค้าที่ชุมชนต้องการ แต่ไม่สามารถหาการผลิตขึ้นมาเองได้

คำสั่ง

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านกรณีตัวอย่าง แล้วช่วยกันคิดวิเคราะห์ทั้งข้อต่อไปนี้

1. ถ้าท่านเป็นคณะกรรมการประจำตำบล ท่านคิดว่าควรใช้วิธีการใดจึงจะได้สินค้าที่ชุมชนของท่านไม่สามารถหาการผลิตขึ้นมาเองได้
2. ในการแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่น หรือแหล่งผลิตอื่นนั้น ท่านคิดว่าควรหาการแลกเปลี่ยนผ่านบุคคล หรือสถาบันใด

แบบฝึกหัด

1. อธิบายและยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของ
2. อธิบายและยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
3. อธิบายและยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับการใช้เครดิตในการแลกเปลี่ยน
4. สามารถวิเคราะห์สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน

ใบสังเกตการณ์

1. ใครที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
2. ใครที่เป็นผู้ผูกขาดการพูดแต่เพียงผู้เดียว
3. ผู้ที่ทำงานของกลุ่มลွ่งไปไ้ด้วยก็เขาทำอะไร
4. หัวหน้ากลุ่มทำอะไรที่ทำให้งานกลุ่มสำเร็จ
5. หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการอย่างไรที่จะให้คนในกลุ่มร่วมมือกันทำงาน
6. อื่น ๆ

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง การเงิน

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกความหมายของเงินได้ถูกต้อง

1.1.2 บอกความสำคัญของเงินได้

1.1.3 บอกหน้าที่ของเงินได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 แสดงออกถึงความมีน้ำใจต่อผู้อื่นได้

1.2.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.2.3 ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองร่วมงานกับคนอื่น

1.2.4 ใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหาได้

1.3 ด้านประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 อธิบายความสำคัญและยกตัวอย่างประกอบเกี่ยวกับหน้าที่ของเงินในชีวิตประจำวันได้

1.3.2 อธิบายประสบการณ์ต่าง ๆ ทางด้านการเงินได้

2. ความคิดรวบยอด

เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจทุกระบบ

3. เนื้อหา

เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. เหนียวทนนาน

2. ชนบัตร

3. เงินฝากธนาคารประเภทกระแสรายวัน

หน้าที่ของเงิน

1. เงินเป็นมาตรฐานในการเทียบค่า
2. เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
3. เงินเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ล่วงหน้า
4. เงินเป็นเครื่องรักษามูลค่า

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

ครูสนทนากับนักเรียนเรื่องการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน จำนวน 8 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกผู้สังเกตการณ์ 1 คน

ครูแจกใบประเมินให้กลุ่มละ 1 ชุด

ครูให้นักเรียนศึกษาจากหนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของ

เอนก เขียวदारและคณะ หน้า 50 - 52 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของ ธรรมบุญ โสภารัตน์ และคณะ หน้า 24 - 27 ศึกษาจากภาพและวัสดุของจริงเกี่ยวกับเงิน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

ให้นักเรียนลงมือทำงานกลุ่มตามใบรายงานที่ครูเตรียมไว้ให้ โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือเรียนสังคมศึกษาที่ครูกำหนดให้

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. ด้านเนื้อหา

- ความหมายความสำคัญและหน้าที่ของเงินพร้อมกับตัวอย่างประกอบ

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ความร่วมมือในการสรุปข้อความ
- จากการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม

4.4 ชั้นประยุกต์

- สามารถสรุปหลักการเพื่อนำไปใช้ในวิถีประจำวันได้
- สามารถนำหลักการไปแสวงหาความรู้ต่อไปได้

5. การประเมินผล

5.1 คำถามเนื้อหา

- สังเกตจากการอภิปรายในกลุ่ม
- ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
- จากการสรุปผลงานของกลุ่ม

5.2 คำถามนุยสัมพันธ์

- ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่ม
- การแสดงน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน

5.3 คำถามการประยุกต์ใช้

- การใช้จ่ายเงินเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในชีวิตประจำวัน

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของเอนก เขียวถาวร และคณะ หน้า 50 - 52

6.2 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของธรรมนุญ โสภารัตน์ และคณะ หน้า 24 - 27

6.3 ภาพและวัสดุจริงเกี่ยวกับ เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร เงินฝากธนาคารกระแสรายวัน

6.4 ใบรายงาน

6.5 ใบสังเกตการณ์

ใบรายงาน

คำถามที่ทุกกลุ่มต้องตอบ

1. เงิน หมายถึง...
2. เงินมีความสำคัญ คือ

3. หน้าที่ของเงิน คือ

4. ให้อธิบายการใช้จ่ายเงิน เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนของนักเรียนเองในปีการศึกษา 2526

ใบสังเกตการณ์

1. เมื่อได้รับใบสั่งงานแล้วสมาชิกมีปัญหาอะไรหรือไม่ ปัญหาอันคืออะไร
2. สมาชิกแก้ปัญหานั้นอย่างไร
3. มีการโต้เถียงกันหรือไม่
4. ท่านคิดว่าการทำงานของกลุ่มนี้เป็นอย่างไร
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานของกลุ่มนี้

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง สถาบันการเงิน

เวลา 1๐๐ นาที

1. ความมุ่งหมาย

- 1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ
 - 1.1.1 อธิบายความหมายของสถาบันการเงินได้
 - 1.1.2 บอกประเภทของสถาบันการเงินได้
 - 1.1.3 สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภท
- 1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ
 - 1.2.1 เคารพปัญหาและหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน
 - 1.2.2 ร่วมมือกันในการทำงาน
 - 1.2.3 สื่อความหมายได้อย่างถูกต้องวิธี
- 1.3 ด้านประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ
 - 1.3.1 บอกแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันจากการอภิปราย
 - 1.3.2 เสนอแนะวิธีปรับการทำงานกลุ่มในกาบนี้ได้

2. ความคิดรวบยอด

สถาบันการเงิน คือ สถาบันที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ออมกับผู้ที่ต้องการใช้เงิน รวมทั้งหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. เนื้อหา

สถาบันการเงิน คือ สถาบันที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ออมกับผู้ที่ต้องการใช้เงิน รวมทั้งทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เงินด้วย สถาบันการเงินประกอบด้วยสถาบันดังนี้

- ธนาคารแห่งประเทศไทย
- ธนาคารพาณิชย์

- ธนาคารออมสิน
- บริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์
- สถาบันการเงินเฉพาะอย่าง

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ชั้นนา

- ครูนำสมุดฝากเงินประเภทต่าง ๆ ของธนาคาร ใบกรรมธรรม์ประกันภัยต่าง ๆ และภาพเกี่ยวกับกิจการธนาคาร บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ให้นักเรียนดู

- ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของสถาบันการเงิน
- ครูพูดถึงความสำคัญของสถาบันการเงิน เช่น การเป็นตัวกลางระหว่างผู้ออมกับผู้ต้องการใช้เงิน การประกันการซื้อขาย การรับรองเครดิตของผู้ซื้อขาย
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ชั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูนำบัตรคำที่เขียนความหมายของสถาบันการเงินติดไว้บนกระดาน
- นักเรียนช่วยกันอภิปรายความหมายของสถาบันการเงิน
- ครูให้เวลานักเรียน 20 นาที ในการเล่นเกมนการค้นหาชิ้นส่วน (รายละเอียดของเกมอยู่ในสื่อการเรียนรู้ข้อ 6.1)

4.3 ชั้นวิเคราะห์

ก. ก้านเนื้อหา

- จากชิ้นส่วนที่นักเรียนเล่นเกมทำให้ทราบว่าประเทศไทยมีสถาบันการเงินประเภทใดบ้าง

- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นธนาคารกลาง
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นธนาคารพาณิชย์
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นธนาคารออมสิน
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นสถาบันการเงินเฉพาะอย่าง

ข. คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ในการทำงานนักเรียนได้พบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง
- นักเรียนได้แก้ปัญหานั้นอย่างไร
- สมาชิกของกลุ่มให้ความร่วมมือกันหรือไม่
- คนที่ไม่ให้ความร่วมมือมีเหตุผลอย่างไร
- ถ้าทุกคนไม่ให้ความร่วมมือจะทำให้การทำงานเป็นอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้าหรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ชั้นประยุกต์

- บอกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม

5.2 คำนมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงาน
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะถึงวิธีในการปรับปรุงการทำงานกลุ่ม
- จากเหตุผลในการตอบคำถาม

6. สื่อการเรียนรู้

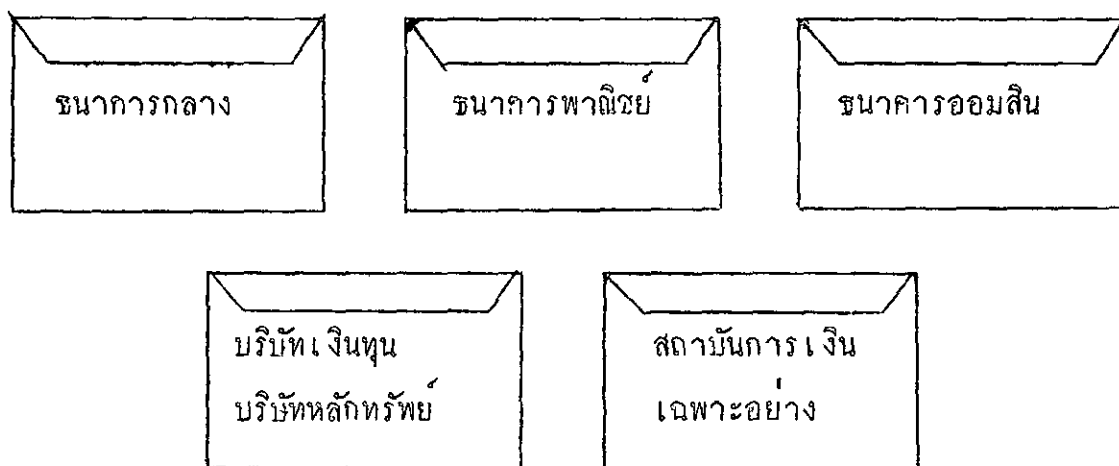
6.1 เกม " การค้นหาชิ้นส่วน "

จุดมุ่งหมาย

- ฝึกการแก้ปัญหาร่วมกัน
- ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ผู้เล่นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

อุปกรณ์ ก. ของเปล่าที่เขียนชื่อสถาบันการเงินต่าง ๆ ในประเทศไทยลงบนหน้าของ
กึ่งตัวอย่าง

ข. ชิ้นส่วนที่เขียนให้สัมพันธ์กับความหมายของสถาบันการเงิน ที่ปรากฏอยู่
หน้าของ กึ่งข้อ ก. จำนวน 35 ชิ้น ดังนี้

- องค์การอิสระภายใต้การกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- องค์การควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์
- นายธนาคารของรัฐบาล
- สถาบันการเงินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
- รัฐบาลตั้งขึ้นเพื่อระดมเงินออมจากประชาชน
- เจ้าหน้าที่ดูแลเงินเพื่อการเกินทางภายในประเทศ
- ชื่อตัวเงินคลังและพันธบัตรรัฐบาล
- ระดมเงินออมจากประชาชนในรูปเงินออมก้อนใหญ่ในระยะยาว
- ให้กู้ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี เรียกว่าธุรกิจเงินทุนเพื่อการพาณิชย์
- ให้กู้ยืมเงิน ระยะเกิน 1 ปี ขึ้นไปเรียกว่าธุรกิจเงินทุนเพื่อการพัฒนา

- ธุรกิจเงินทุนเพื่อการเคหะ
- ข่ายตัวสัญญาไว้เงินแต่ละครั้งต้องไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท
- กิจการค้ำหลักทรัพย์
- กิจการที่ปรึกษาการลงทุน
- กิจการจัดหาหน่วยหลักทรัพย์
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์
- การประกันภัย
- การประกันชีวิต
- การประกันวินาศภัย
- บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- สหกรณ์การเกษตร
- สหกรณ์ออมทรัพย์
- โรงรับจানা
- คาเนินกิจการหลาย ๆ ธนาคารในประเทศเดียวกัน
- เลตเตอร์ออฟเครดิต
- ให้อุ้มเป็นคัวเงินโดยตรง
- ให้อุ้มโดยให้อุ้มเบิกเงินเกินบัญชี
- ให้อุ้มโดยรับซื้อคัวแลกเงิน
- ศูนย์กลางควบคุมเครดิตและระบบการเงินของประเทศ
- ออกและพิมพ์ธนบัตร
- เก็บรักษาทุนสำรองเงินตรา
- เป็นสำนักงานกลางในการหักบัญชีระหว่างธนาคาร
- รักษาเสถียรภาพทางการเงิน

6.2 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของเชนก เขียวถาวร และคณะ หน้า
52 - 61

6.3 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

การทำงานของกลุ่มที่

.

1. เมื่อเริ่มต้นการทำงานกลุ่มนี้มีปัญหา คือ
2. ผู้ที่มีส่วนในการแก้ปัญหามากที่สุด คือ
3. กลุ่มนี้มีวิธีการในการทำงาน คือ
4. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ คือ

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง เศรษฐกิจภาครัฐบาล (งบประมาณ)

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกความหมายของงบประมาณได้

1.1.2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างงบประมาณแต่ละประเภท

1.1.3 บอกความสำคัญของเศรษฐกิจภาครัฐบาลได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 แสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล

1.2.2 รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2.3 ตระหนักถึงความสำคัญของเพื่อนร่วมงาน

1.2.4 ทำงานอย่างมีแบบแผน

1.2.5 เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 ด้านประยุกต์ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 สรุปหลักการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ความคิดรวบยอด

งบประมาณ คือ การใช้จ่ายและการแสวงหารายได้ของรัฐ

3. เนื้อหา

งบประมาณ คือ การกำหนดแนวทางในการใช้จ่าย และจัดหารายได้มาให้เพียงพอ โดยสำนักงานงบประมาณจะรวบรวมโครงการต่าง ๆ ของกระทรวงทบวงกรมจัดทำเป็นกฎหมาย เพื่อให้มีผลบังคับแก่ราษฎร โดยจัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี เสนอขออนุมัติจากรัฐสภา

การจัดทางงบประมาณมี 3 ลักษณะ คือ

1. งบประมาณสมดุล
2. งบประมาณขาดดุล
3. งบประมาณเกินดุล

4. การดำเนินงานกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- ให้นักเรียนเล่นบทบาทสมมติเรื่อง " การจัดสรรงบประมาณของห้องเรียน "
- ครูบอกแนวทางของเรื่องที่ควรแสดง

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- นักเรียนทุกคนศึกษาเรื่องงบประมาณจากหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา
- นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติที่กำหนดให้
- นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายเรื่องการจัดสรรงบประมาณของไทยประจำปี 2526
- นักเรียนวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำเดือนของคน

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. คำนึงเนื้อหา

- งบประมาณ คืออะไร
- การจัดสรรงบประมาณแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันอย่างไร
- เทรนด์สุขภาพรัฐบาลมีความสำคัญอย่างไร

ข. คำนึงมนุษยสัมพันธ์

- มีการวางแผนในการทำกิจกรรมหรือไม่
- การร่วมมือกันทำงานมีประโยชน์อย่างไร
- ถ้าขาดความร่วมมือในการทำงานผลจะเป็นอย่างไร
- หากนักเรียนช่วยกันอภิปรายมีผลดีหรือไม่

4.4 ชั้นประยุกต์

- นักเรียนนำเรื่องหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- สังเกตจากการอภิปราย
- จากการทาบแบบฝึกหัด

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- จากการทำงานร่วมกัน
- จากการแก้ปัญหาภายในกลุ่ม

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากการอภิปรายกลุ่ม
- จากการทาบแบบฝึกหัด

6. สื่อการเรียนรู้

- 6.1 แผ่นสถานการณ์จำลอง และ บทบาทสมมุติ
- 6.2 แบบฝึกหัด
- 6.3 เอกสารเกี่ยวกับงบประมาณประจำปี 2526
- 6.4 ใบสังเกตการณ์กลุ่ม

แผนสถานการณ์จำลอง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาอยู่ มีความคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทั้งทางด้านวิชาการ บันเทิง และการกีฬา เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ในชั้นเริ่มต้น จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อพิจารณาหาทางจัดกิจกรรม และหางบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สมมุติว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการเลือกจากสมาชิกภายในห้องให้เป็นกรรมการ ให้ท่านแสดงความคิดเห็นตามประเด็นต่อไปนี้

ประเด็น

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม
2. การกำหนดประเภทของกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. การกำหนดวิธีการในการแสวงหารายได้
4. การจัดสรรรายจ่ายให้กับกิจกรรมแต่ละประเภทที่จัดให้มีขึ้น

หมายเหตุ

แต่ละกลุ่มให้เลือกตัวแทนหนึ่งคน เพื่อการอภิปรายหน้าชั้นเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้ในกลุ่มแล้ว

แผนบทบาทสมมุติ

ให้นักเรียนแต่ละคนสวมบทบาทที่กำหนดให้ และให้มีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

1. หัวหน้าห้อง ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม เขาต้องการให้มีการจัดกิจกรรมขึ้นเป็นกิจกรรมประเภทใดก็ได้
2. รองหัวหน้าห้อง เป็นผู้ที่มีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเน้นหนักไปทางด้านการกีฬา
3. ฝ่ายวิชาการของห้อง เป็นผู้ที่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเน้นหนักไปทางด้านวิชาการ เช่น การจัดนิทรรศการ การโต้วาที การประกวดผลงานทางวิชาการของนักเรียน
4. ฝ่ายบันเทิง เป็นผู้ที่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเน้นหนักไปทางด้านการบันเทิง
5. เทรนเนอร์ เป็นผู้ที่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมที่ใช้งบประมาณน้อยที่สุด และถ้าไม่ใช่เลยจะดีมาก

ใบสังเกตการณ์

1. เมื่อเริ่มกิจกรรม สมาชิกมีปัญหาอะไรหรือไม่.
- ปัญหานั้น คือ.
2. สมาชิกแก้ปัญหานั้นอย่างไร.
3. มีการโต้เถียงกันหรือไม่.
4. ก่อนการแสดงบทบาทมีการปรึกษากันก่อนหรือไม่.
5. คนที่แสดงบทบาทสมจริงมากที่สุด คือ.
6. คนที่แสดงบทบาทได้ไม่สมจริง คือ.
7. ท่านคิดว่าการทำงาน ของกลุ่มนี้เป็นอย่างไร.
8. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานของกลุ่มนี้ คือ.

แบบฝึกหัด

1. งบประมาณ คืออะไร
2. การจัดงบประมาณมีกี่ประเภท แต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างไร
3. เห็นธุรกิจภาครัฐบาลมีความสำคัญอย่างไร
4. นักเรียนสามารถวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณประจำปีของตนเองได้
5. นักเรียนสามารถวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณประจำปี 2526 ของไทย ได้ว่าเป็นการจัดสรรงบประมาณประเภทใด

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง รายรับและรายจ่ายของรัฐบาล

เวลา 100 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนเนื่อหานักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายเกี่ยวกับรายได้และรายรับของรัฐบาลไทย

1.1.2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรายได้กับรายรับ

1.1.3 อธิบายการจัดเก็บภาษีอากร

1.1.4 นอกการใช้จ่ายของรัฐบาลได้

1.1.5 จาแนกประเภทการใช้จ่ายของรัฐบาลได้

1.2 ค่านมบุยสัมพันธ์

1.2.1 ทำงานร่วมกับคนอื่นได้

1.2.2 ลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง

1.2.3 ใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้

1.2.4 ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองร่วมงานกับคนอื่น

1.2.5 รู้จักแบ่งเวลาและโอกาสให้ตัวเองและผู้อื่นได้ร่วมกิจกรรม

1.2.6 แสดงออกถึงความมั่นใจต่อผู้อื่นได้

1.3 คำนประยุกต์ใช้

1.3.1 ยกตัวอย่างจากประสบการณ์ได้ถูกต้องในการอภิปรายกลุ่ม

1.3.2 อธิบายประสบการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับความรู้ที่ได้เรียนรู้มาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

1.3.3 อธิบายปัญหารายรับรายจ่ายของตนเองได้

2. ความคิดรวบยอด

รายรับคือ รายได้ของรัฐบาลได้แก่ รายได้จากภาษีอากร รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ รายได้จากรัฐพาณิชย์ เงินกู้

รายจ่ายของรัฐบาล คือ การใช้จ่ายและประเภทของการใช้จ่ายของรัฐบาล

3. เนื้อหา

รายรับและรายจ่ายของรัฐบาลประกอบด้วย

1. รายได้ของรัฐบาล ประกอบด้วย ภาษีอากร จากการขายสิ่งของและบริการ จากรัฐพาณิชย์ และรายได้อื่น ๆ

2. เงินกู้

การจัดเก็บภาษีอากร มีดังนี้

1. กรมสรรพากรจัดเก็บ
2. กรมสรรพสามิตจัดเก็บ
3. กรมศุลกากรจัดเก็บ
4. ส่วนราชการอื่น ๆ จัดเก็บ

การใช้จ่ายของรัฐบาลประกอบด้วย

1. ความสำคัญของการใช้จ่ายของรัฐบาล
2. ประเภทการใช้จ่ายของรัฐบาล
3. รายจ่ายของรัฐบาลไทย

4. การดำเนินงานกิจกรรม

4.1 ชั้นนำ

- แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- ครูแจกใบรายงานให้กลุ่มละ 1 ชุด
- ให้นักเรียนซักถามปัญหาแล้วแจ้งให้นักเรียนทราบว่าต่อไปนี้ไม่มีการซักถามปัญหาใด ๆ

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ให้แต่ละกลุ่มมารับอุปกรณ์จากครูกลุ่มละ 1 ชุด
- ครูอธิบายวิธีการวิเคราะห์ทั้งประมาณ
 1. ให้ช่วยกันแสวงหาคำตอบจากข้อมูลที่ได้จัดเตรียมไว้ให้
 2. ให้เวลาในการทำกิจกรรม 30 นาที
 3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงาน การแสวงหาคำตอบและผลการแสวงหาคำตอบของกลุ่มตนตามใบรายงาน

- ให้นักเรียนหาแบบฝึกหัด

4.3 ชั้นวิเคราะห์

ก. ค้นเนื้อหา

1. รายรับและรายจ่ายของรัฐบาล คืออะไร
2. การแสวงหารายได้ของรัฐบาลทำได้อย่างไร
3. การใช้จ่ายของรัฐบาลประกอบด้วยอะไรบ้าง

ข. คำนมนุษย์สัมพันธ์

1. เกี่ยวกับความร่วมมือในการทำงาน
2. เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น

4.4 ชั้นประยุกต์

บอกแนวคิดที่ได้จากการหากิจกรรมและจากการอภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้

5. การประเมินผล

5.1 ค้นเนื้อหา

- สังเกตจากการทำงานกลุ่ม
- จากใบรายงานกลุ่ม
- จากการอภิปรายหน้าชั้นเรียน

5.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์

- สังเกตจากความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
- สังเกตจากการยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- จากเหตุผลในการอภิปราย
- จากการยกตัวอย่างประกอบการอภิปราย

6. สื่อการเรียน

6.1 ใบรายงานกลุ่ม

6.2 ใบสังเกตการณ์

ใบรายงานกลุ่ม

คำสั่ง ให้แต่ละกลุ่มตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. รายรับของรัฐบาลไทย มีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร
2. การใช้จ่ายของรัฐบาลไทยมีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร
3. รายรับกับรายไคมีลักษณะแตกต่างกันโดยสาระสำคัญอย่างไร

ใบสังเกตการณ์

1. เมื่อได้รับใบรายงานกลุ่มแล้ว สมาชิกมีปัญหาอะไรหรือไม่... ..
ปัญหานั้นคือ... ..
2. สมาชิกแก้ปัญหานั้นอย่างไร... ..
3. มีการโต้เถียงกันหรือไม่... ..
4. ท่านคิดว่าการทำงานของกลุ่มนี้เป็นอย่างไร... ..
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานของกลุ่มนี้คือ... ..

ชุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง ผลทางเศรษฐกิจจากการใช้จ่ายของรัฐบาล

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนเนื่อนหานักเรียนจะสามารถ

1.1.1 วิเคราะห์ผลที่เกิดจากรายจ่ายเพื่อสินค้าและบริการ

1.1.2 วิเคราะห์ผลที่เกิดจากรายจ่ายประเภทเงินโอน

1.1.3 อธิบายผลที่เกิดจากใช้จ่ายของรัฐบาล

1.2 คำนมนุบยสัมพันธ์

1.2.1 นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 นักเรียนรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2.3 นักเรียนยอมรับความสามารถของผู้อื่น

1.3 กำนประยุกต์ใช้

1.3.1 นักเรียนสามารถสรุปเรื่องราวที่เรียนและสามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันได้

2. ความคิดรวบยอด

การใช้จ่ายของรัฐบาลส่งผลต่อการผลิต รายได้ส่วนรวม และต่อการกระจายรายได้

3. เนื้อหา

รัฐบาลใช้จ่ายเงินออกไป 2 ลักษณะ คือ

1. รายจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ

2. รายจ่ายประเภทเงินโอน

ผลจากการใช้จ่ายของรัฐบาลมี 2 ประการ คือ

1. ผลต่อการผลิตและรายได้ส่วนรวม

2. ผลต่อการกระจายรายได้

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม โดยการนับ 1 - 6 ใครนับเลขอะไรให้มารวมเป็นกลุ่ม
- ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และผู้สังเกตการณ์ อย่างละ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ลักษณะการใช้จ่ายของรัฐบาล และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล
- ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานเรื่องที่กลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ตามใบรายงานการวิเคราะห์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. ด้านเนื้อหา

- การใช้จ่ายของรัฐบาลมีลักษณะ
- ผลที่เกิดจากการใช้จ่ายของรัฐบาลมีประเภทอะไรบ้าง

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- การทำงานมีการร่วมมือกันหรือไม่
- มีใครบ้างที่ไม่ร่วมมือในการทำงาน เพราะเหตุใด
- ภายในกลุ่มมีมาตรการอย่างไรเมื่อมีคนไม่ร่วมงาน
- การทำงานกลุ่มดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ถ้าความคิดเห็นของเพื่อนไม่ตรงกัน ควรทำอย่างไร

4.4 ขั้นประยุกต์

- สามารถนำการทำงานกลุ่มไปไว้ในชีวิตประจำวันได้
- สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- สังเกตจากการอภิปราย
- จากการตอบคำถาม

5.2 คำนมณยสัมพันธ์

- จากการแก้ปัญหภายในกลุ่ม
- จากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

5.3 คำนประยุกต์ใช้

- จากเหตุผลในการอภิปราย
- จากการยกตัวอย่างประกอบการอภิปราย

6. สื่อการเรียน

6.1 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส. 504 ของเอนก เขียวถาวร และคณะ หน้า 70 - 75

6.2 ใบสังเกตการณ์กลุ่ม

6.3 ใบรายงานกลุ่ม

ใบสังเกตการณ์กลุ่ม

1. มีการเลือกหัวหน้ากันอย่างไร
2. หัวหน้าถูกขาดการพูดหรือไม่
3. ใครบ้างที่ไม่มีบทบาทในการทำงาน
4. บรรยากาศในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างไร
5. อื่น ๆ

ใบรายงานกลุ่ม

1. ให้นักเรียนวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้จ่ายเพื่อสินค้าและบริการของรัฐบาล
2. ให้นักเรียนวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้จ่ายประเภทเงินโอนของรัฐบาล

จุดการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่อง เครื่องมือแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของรัฐบาล

เวลา 100 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงเนื้อหาที่นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายภาวะเงินเฟ้อและเงินฝืดได้

1.1.2 วิเคราะห์ผลเสียที่เกิดขึ้นเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อและเงินฝืดได้

1.1.3 บอกวิธีการแก้ปัญหาเงินเฟ้อและเงินฝืดได้

1.1.4 อธิบายความหมายของนโยบายการเงินและการคลังได้

1.2 คำนึงบุคลิกสัมพันธ์นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 ทำงานร่วมกับคนอื่นได้

1.2.2 ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาได้

1.2.3 แสดงออกถึงความมั่นใจต่อผู้อื่นได้

1.2.4 ยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็น

1.3 คำนึงประยุตต์ให้นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 อธิบายและยกตัวอย่างจากประสบการณ์ได้ถูกต้องและชัดเจน

2. ความคิดรวบยอด

ปัญหาเศรษฐกิจ คือ เงินเฟ้อกับเงินฝืด สามารถแก้ปัญหาได้โดยการใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง

3. ความคิดรวบยอด

ปัญหาทางเศรษฐกิจประกอบด้วย

1. ภาวะเงินเฟ้อ เป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าและบริการ โดยทั่วไปสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

2. ภาวะเงินฝืด เป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปลดต่ำลง สินค้าที่ผลิตได้จึงขายไม่ออก

วิธีการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ

1. นโยบายการเงิน เป็นนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดและควบคุมปริมาณเงินให้พอดีกับความต้องการ และความจำเป็นในการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจ

2. นโยบายการคลัง เป็นการวางแผนปรับภาวะการเงินของรัฐบาลให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้เครื่องมือสำคัญ 2 ประการ คือ

2.1 การจัดเก็บภาษีอากรจากราษฎร

2.2 การใช้จ่าย เงินของรัฐบาลมาสู่ภาคเอกชน

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- แจกจุดประสงค์ทางการเรียน เรื่อง เครื่องมือแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของรัฐบาล
- ครูและนักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเงินเฟ้อเงินฝืด ว่าส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร
- ให้นักเรียนแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มครูแนะนำแหล่งข้อมูล และเอกสารประกอบการศึกษา
- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายในหัวข้อดังต่อไปนี้
 1. ภาวะเงินเฟ้อและเงินฝืด
 2. ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากเงินเฟ้อและเงินฝืด
 3. การใช้นโยบายการเงินและการคลังแก้ปัญหาเงินเฟ้อและเงินฝืด

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปราย วิเคราะห์ เรื่อง เงินเฟ้อ เงินฝืด การเงินและการคลัง
- ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการอภิปรายในกลุ่มย่อย โดยครูเลือกนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย 1 คน

4.3 ชั้นวิเคราะห์

ก. ด้านเนื้อหา

- ภาวะเงินเฟ้อและเงินฝืด คืออะไร
- การใช้นโยบายการเงินและการคลังแก้ปัญหาเงินเฟ้อและเงินฝืดได้อย่างไร

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- การทำงานมีการร่วมมือกันหรือไม่
- มีใครบ้างที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน เพราะเหตุใด
- ภายในกลุ่มควรมีมาตรการอย่างไรเมื่อมีคนไม่ร่วมงาน
- การทำงานกลุ่มดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ถ้าความคิดเห็นของเพื่อนไม่ตรงกันควรทำอย่างไร

4.4 ชั้นประยุกต์

- นักเรียนสามารถสรุปหลักการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- นทางการทำงานกลุ่มไปใช้ได้

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- สังเกตจากการอภิปราย

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- จากใบสังเกตการณ์
- สังเกตจากการร่วมงานภายในกลุ่ม

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- สังเกตจากการอภิปราย

6. สื่อการเรียนรู้

- 6.1 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 504 ของเอนก เขียวถาวร และคณะ หน้า

6.2 เอกสารเรื่องเงินเพื่อเงินฝัก และนโยบายการเงินการคลัง

6.3 ใบสังเกตการณ์

ใบสังเกตการณ์กลุ่ม

1. มีการเลือกหัวหน้ากลุ่มกันอย่างไร
2. หัวหน้ากลุ่มผูกขาดการพูดหรือไม่
3. ใครบ้างที่ไม่มีบทบาทในการทำงาน
4. บรรยากาศในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างไร
5. อื่น ๆ

เอกสารเรื่องเงินเฟ้อและเงินฝืด

นโยบายการเงินและการคลัง

เงินเฟ้อ คือระดับราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นจนสามารถสังเกตได้ อันเนื่องจากธนบัตรพิมพ์ออกมาก หรือหมุนเวียนมาก เปรียบเหมือนลูกโป่ง เวลาเป่าลมจะทำให้พองขึ้น เท่ากับปล่อยเงินออกไปในตลาดมากก่อให้เกิดปริมาณเงินในตลาดมีมากจนเกินไป

ขนาดของเงินเฟ้อ

1. เงินเฟ้ออย่างอ่อน คือราคาสินค้าแพงขึ้นไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ ต้องอาศัยวิชาสถิติเข้าช่วย นั่นก็ดูจากครรชนีราคาผู้บริโภค เงินเฟ้ออย่างอ่อนมักเป็นเหตุการณ์ปกติ ที่ราคามักจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นการกระตุ้นให้ผู้ผลิตมีกำลังใจผลิตมากกว่าที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลมีทางขยายเงินเพิ่มขึ้นได้บ้างไม่มีผู้ใดเดือดร้อน

2 เงินเฟ้อปานกลาง เมื่อราคาสินค้าเพิ่มขึ้นในอัตรา 5 - 20 เปอร์เซ็นต์ ต่อปี ประชาชนจะเดือดร้อนจากการที่ของมีราคาแพงถ้าหากว่าไม่สามารถปรับค่าจ้างและรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้นตามราคาของที่แพงขึ้น

3. เงินเฟ้ออย่างแรง คือ ราคาสินค้าได้เพิ่มสูงขึ้นโดยเร็วภายในระยะเวลาอันสั้น

เงินฝืด คือระดับราคาสินค้าลดลงจนสามารถสังเกตได้ อันเป็นผลจากธนบัตรพิมพ์ออกน้อย หรือหมุนเวียนน้อย เพราะคนเก็บเงินไว้กับตัวมาก ๆ หรือเกิดจากการส่งเงินตราออกนอกประเทศ

ขนาดของเงินฝืด

1. เงินฝืดอย่างอ่อน คือราคาสินค้าลดลงไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์

2. เงินฝืดปานกลาง คือราคาสินค้าลดลงในอัตรา 5 - 20 เปอร์เซ็นต์

3. เงินฝืดอย่างมาก คือราคาสินค้าลดลงอย่างมากภายในเวลาอันรวดเร็ว

นโยบายการเงิน คือ การที่ธนาคารชาติจัดการเกี่ยวกับเงินตรา โดยวิธีเพิ่มหรือลดปริมาณเงินในมือประชาชน ซึ่งอาศัยอัตราดอกเบี้ยหรือกฎหมายเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินหรือเกิดสมดุล

นโยบายการคลัง คือ นโยบายที่รัฐบาลได้ปรับให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยวิธีการทางงบประมาณรายรับ คือการจัดเก็บภาษีอากร และการกู้เงิน กับวิธีการทางงบประมาณรายจ่ายเพื่อพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในคำจำกัดความนี้ นโยบายการคลัง คือ นโยบายการปรับเงินหมุนเวียนด้วยงบประมาณให้มีปริมาณเงินในท้องตลาดมากหรือน้อย หรือการทำให้

1. ทำให้เศรษฐกิจขยายตัว กล่าวคือ ปลดปล่อยปริมาณเงินหมุนเวียนในคลาามากขึ้น เพื่อใช้เป็นการลงทุนเพิ่มผลิตผลเมื่อเกิดภาวะเงินฝืด อัตราความเจริญต่ำ
2. ทำให้เศรษฐกิจหดตัว กล่าวคือ ปรับให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในคลาาลดลง เมื่อภาวะเศรษฐกิจเป็นตรงกันข้ามกับข้อ 1.

ภาคผนวก ก
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
แบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การผลิต การบริโภค การแบ่งสรรและ
 การแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล

คำชี้แจงวิธีทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 60 ข้อ เวลา 50 นาที
2. คำถามทั้งหมดเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก ให้
 นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อละ 1 คำตอบ เมื่อเลือกได้แล้วให้นักเรียนกากบาท
 ทับข้อที่เลือกลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

ตัวอย่าง

๑. ข้อใดที่ไม่ใช่แรงงานตามความหมายในทางเศรษฐศาสตร์
 - ก. การทำขนมขาย
 - ข. การเล่นกีฬาที่โรงเรียน
 - ค. การเขียนตารางให้โรงพิมพ์จำหน่าย
 - ง. การรับจ้างตัดหญ้าในสวนสาธารณะ
 - จ. การเกินขายพวงมาลัยตามสี่แยกไฟแดง
 นักเรียนเลือกข้อถูก ข. ให้กระทากังนี้
 - ก. ☒ ค. ☐ ง. ☐ จ. ☐
3. ถ้าตอบข้อใดเกิน 1 คำตอบ จะถือว่าข้อนั้นผิด
4. ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบ ให้กากบาทข้อนั้นหนา ๆ แล้วค่อยไปกากบาทข้อที่เลือก
 ใหม่ เช่น จะเปลี่ยนข้อ ข. เป็นข้อ จ.
 - ก. ☒ ค. ☐ ง. ☒ จ. ☐
5. พบข้อใดยาก ควรข้ามข้อนั้นไปทำข้อง่าย ๆ เมื่อมีเวลาเหลือจึงย้อนมาทำใหม่
6. การเคาะไม่ช่วยให้นักเรียนหาคะแนนได้ดีขึ้น
7. ถ้าสงสัยให้ยกมือถาม
8. ค่อยไปให้นักเรียนเริ่มทำกันจริง ๆ

1. เมื่อผลิตสิ่งหนึ่งมากขึ้นก็ของผลิตสิ่งหนึ่งน้อยลง จากถ้อยคำนี้ยกเว้นกรณีใด
 - ก. สังคมมีความต้องการ ไม่มีที่สิ้นสุด
 - ข. สังคมมีทรัพยากรธรรมชาติจำกัด
 - ค. สังคมมีทรัพยากรในการผลิตจำกัดจำนวนหนึ่ง
 - ง. สังคมมีความต้องการสิ่งของ มากน้อยแตกต่างกัน
 - จ. สังคมมีความต้องการสิ่งของ มากน้อยแตกต่างกันตามโอกาส
2. สาเหตุที่ต้องมีการตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง เพราะเหตุผลข้อใด
 - ก. หันสมัยที่สุด
 - ข. ทำให้ขายผลิตผลได้มากที่สุด
 - ค. ผู้ประกอบการชอบมากที่สุด
 - ง. ประเทศอื่นใช้แล้วประสบความสำเร็จ
 - จ. ประหยัดปัจจัยในการผลิตที่ขาดแคลนมากที่สุด
3. ประเทศทุนนิยมใช้หลักการใดในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจขั้นมูลฐาน
 - ก. นโยบายของรัฐ
 - ข. กลไกของราคา
 - ค. ภาวะเศรษฐกิจของตลาดโลก
 - ง. มติของที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ
 - จ. คณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชน
4. ประเทศที่มีทรัพยากรจำกัด ควรเลือกหลักการผลิตอย่างไร
 - ก. ผลิตชนิดเดียวที่เป็นอาหารหลัก
 - ข. ผลิตให้ได้มากที่สุดตามความเหมาะสม
 - ค. ผลิตเฉพาะด้านอุตสาหกรรมอย่างเดียว
 - ง. ผลิตเฉพาะด้านเกษตรกรรมอย่างเดียว
 - จ. ผลิตชนิดเดียวแต่ให้ได้มากพอในการส่งออก
5. สิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีภาวะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน คือข้อใด
 - ก. ทรัพยากร
 - ข. จำนวนประชากร
 - ค. ลักษณะภูมิประเทศ
 - ง. สภาพด้านการตลาด
 - จ. การศึกษาของประชากร
6. ถ้าเส้นแสดงความสามารถในการผลิตเคลื่อนสูงขึ้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า "การผลิตสินค้าทุกชนิด จะเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม"
 - ก. เห็นด้วย เพราะ ทรัพยากรมากขึ้นและประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้น
 - ข. เห็นด้วย เพราะ ราคาสินค้าสูงจึงก่อให้เกิดแรงจูงใจในการผลิต
 - ค. ไม่เห็นด้วย เพราะ ทรัพยากรน้อยลงและประสิทธิภาพในการผลิตต่ำลง
 - ง. ไม่เห็นด้วย เพราะ ยังไม่ทราบสภาพด้านการตลาด
 - จ. ไม่เห็นด้วย เพราะ อำนาจซื้อของประชาชนอาจลดลง

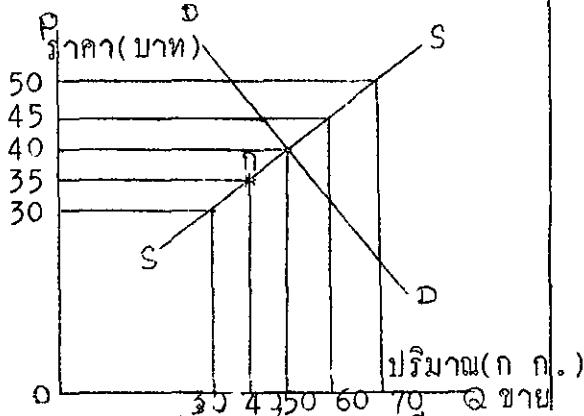
7. ประเทศที่มีความสัมพันธ์กันไปในทางตรงกันข้ามในเรื่องปัญหาประชากร คือ
- ก. คานาดา-บังคลาเทศ
 - ข. ออสเตรเลีย - อินเดีย
 - ค. อียิปต์ - อิสราเอล
 - ง. ญี่ปุ่น - ซาอุดีอาระเบีย
 - จ. สวีตเซอร์แลนด์ - สาธารณรัฐประชาชนจีน
8. การผลิตในขั้นที่สามทางเศรษฐกิจ หมายถึงข้อใด
- ก. การผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขั้นสูง
 - ข. การตั้งตลาดกลางเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้า
 - ค. การถลุงเหล็กเพื่อเป็นรากฐานอุตสาหกรรมหนัก
 - ง. การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้วิทยาการใหม่
 - จ. การผลิตอาหารสำเร็จรูป
9. ข้อใดที่ให้ความหมายของอุปทานโคจรัค จนที่สุด
- ก. คนไทยต้องเข้าคิวซื้อน้ำตาลทุกปี
 - ข. คนไทยบริโภคเนื้อสัตว์น้อยกว่าคนอเมริกัน
 - ค. บริษัทค้าข้าวของไทยส่งข้าวไปยังต่างประเทศ
 - ง. การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยขยายตัวมากขึ้น
 - จ. นายทุนอเมริกันเข้ามาลงทุนอุตสาหกรรมเคมีที่ชลบุรี
10. สิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบการทางเศรษฐกิจ คือข้อใด
- ก. เงินเดือน
 - ข. ผลกำไร
 - ค. ค่าเช่า
 - ง. ค่าจ้าง
 - จ. ค่าเสื่อมราคา
11. ข้อใดที่ความสัมพันธ์กับปัจจัยการผลิตประเภทที่ดินมากที่สุด
- ก. ผลผลิตที่เกิดจากดิน
 - ข. ที่ดินที่ใช้สร้างโรงงาน
 - ค. ทรัพยากรแร่ธาตุทุกชนิด
 - ง. ความอุดมสมบูรณ์ของเนื้อดิน
 - จ. วิศวกรที่ใช้ประกอบการผลิต

12. ถ้าอุปทานของสินค้าหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลง แต่อุปสงค์ที่มีต่อสินค้านั้นเพิ่มขึ้น จะเกิดอะไร

- ก. ราคาสินค้านั้นถูกลง
- ข. ราคาสินค้านั้นแพงขึ้น
- ค. ราคาสินค้านั้นคงที่ปกติ
- ง. ปริมาณความต้องการสินค้าลดลง
- จ. ปริมาณความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้น

13. ข้อใดที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติในทางเศรษฐศาสตร์

- ก. เงินเดือน
- ข. ผลกำไร
- ค. ค่าเช่า
- ง. ค่าจ้าง
- จ. ค่าเสื่อมราคา

14. จากแผนภูมิข้างบน จุด ก. มีความหมายว่าอย่างไร

- ก. ผลิตได้ 40 กิโลกรัม ในราคาขาย 45 บาท
- ข. ผู้ซื้อต้องการซื้อ 40 กิโลกรัม ในราคาขาย 45 บาท
- ค. ผลิตได้ 50 กิโลกรัม ในราคาขาย 40 บาท

15. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับกล่าวที่ว่า

- " ธนาคารเป็นการผลิตประเภทหนึ่ง "
- ก. ไม่เห็นด้วย เพราะ ธนาคารเป็นเพียงสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเงินตรา
- ข. ไม่เห็นด้วย เพราะ ธนาคารเป็นสถาบันที่หาหน้าที่ควบคุมองค์การที่อยู่นอกเหนือการฉ้อฉล
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะ ธนาคารเป็นผู้ควบคุมการให้ค่าตอบแทนในปัจจัยการผลิต
- ง. เห็นด้วย เพราะ ธนาคารเป็นบริการประเภทหนึ่ง
- จ. เห็นด้วย เพราะ ธนาคารทำการผลิตมูลค่าของเงิน

16. ข้อใดที่มีส่วนในการกำหนดการบริโภคของมนุษย์มากที่สุด

- ก. ความทันสมัยและสินค้าที่มีคุณภาพสูง
- ข. อิทธิพลของการโฆษณาทางสื่อมวลชน
- ค. ความพอใจในปริมาณและคุณภาพของสินค้า
- ง. การให้เกร็ดที่สามารถผ่อนชำระได้ในระยะยาว
- จ. ระดับราคาสินค้าที่เหมาะสมกับภาวะการครองชีพ

ง. ผลิตได้ 70 กิโลกรัม ในราคาขาย 30 บาท

จ. ผู้ซื้อต้องการซื้อ 40 กิโลกรัม ในราคาขาย 40 บาท

17 สินค้าที่ขายแล้วหมดสิ้นไปภายใน 1 ปี
จัดเป็นสินค้าประเภทใด

- ก. สินค้าคงทน
- ข. สินค้าไม่คงทน
- ค. สินค้าเพื่อการผลิต
- ง. สินค้าเพื่อการบริโภค
- จ. สินค้าเพื่อการจำหน่าย

18. สินค้าที่มีความสัมพันธ์กับแทนพิมพ์ในเรื่อง
การจัดประเภท คือข้อใด

- ก. ตัวพิมพ์
- ข. หมึกพิมพ์
- ค. หนังสือพิมพ์
- ง. เครื่องตัดกระดาษ
- จ. เครื่องเย็บกระดาษ

19 ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า

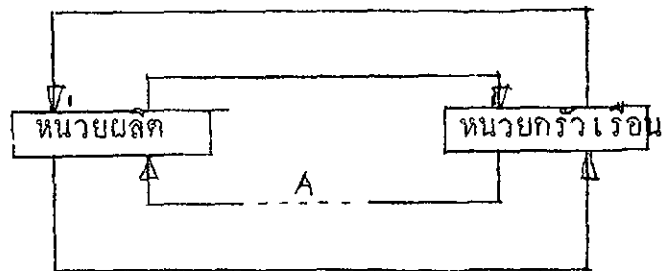
" การออมมากหรืออมน้อยขึ้นอยู่กับ
การบริโภคโดยตรง "

- ก. เห็นด้วย เพราะ รายได้เท่ากับการ
บริโภครวมกับการออม
- ข. เห็นด้วย เพราะ การออมเป็นส่วน
หนึ่งของการบริโภค
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะ รายได้ประกอบ
ด้วยการบริโภค การออม และการ
เสียภาษีให้รัฐ
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะ การบริโภคกับ
การออมมีความสัมพันธ์กันน้อย
- จ. ไม่เห็นด้วย เพราะ การออมเป็น
เพียงส่วนหนึ่งของรายได้ทั้งหมด

20 การสะสมทุนของรัฐบาลที่อาจก่อให้เกิด
ภาวะเงินเฟ้อได้มากที่สุด คือข้อใด

- ก. การเก็บภาษีอากร
- ข. การกู้เงินจากธนาคารชาติ
- ค. การกู้เงินจากต่างประเทศ
- ง. การขายพันธบัตรให้ประชาชน
- จ. การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์

21. ที่จุด A ของแผนภูมิ หมายถึงข้อใด
ปัจจัยการผลิต

- ก. ค่าเช่า
- ข. ค่าจ้าง
- ค. ดอกเบี้ย
- ง. ค่าเสื่อมราคา
- จ. ค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการ

22. ข้อใดที่มีใจในการแบ่งสรรสินค้าและบริการให้
กับผู้บริโภค

- ก. ครูสอนนักเรียน
- ข. แพทย์รักษาคนไข้
- ค. ช่างตัดผมตัดผมให้นักเรียน
- ง. ชาวนาขายข้าวให้คนในเมือง
- จ. กรรมกรได้ค่าจ้างจากการสร้างถนน

23. ข้อใดที่แสดงถึงการแลกเปลี่ยนที่มีสภาพคล่องตัวสูงสุด

ก. นาย ก. ซื้อปลาจากพ่อค้าโดยใช้เงินสด

ข. นาย ข. ซื้อจักรยานยนต์โดยใช้เครดิต

ค. นาย ค. สั่งสินค้าจากต่างประเทศโดยการโอนเงินทางโทรเลข

ง. นาย ง. สั่งสินค้าจากนาย จ. โดยทางวจา เมื่อได้รับสินค้าแล้วจึงส่งจ่ายเป็นเช็ค

จ. นาย จ. ซื้อบ้านจัดสรรโดยวางเงินประกัน แล้วผ่อนชำระส่วนที่เหลือกับธนาคาร

24. กรณีที่นักเรียนต้องการใช้เงินจำนวนมากอย่างรีบด่วน นักเรียนควรให้ผู้ปกครองนักเรียนส่งเงินมาให้ โดยใช้บริการด้านใด

ก. ธนาคาร

ข. คราฟเงินสด

ค. คราฟเช็คพร้อม

ง. โอนเงินทางโทรเลข

จ. โอนเงินเพื่อการศึกษา

25. ข้อใดแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการสูงสุดของการแลกเปลี่ยน

ก. นาย ก. ซื้อจักรยานยนต์โดยการผ่อนส่ง

ข. นาย เค. สั่งซื้อเฟอร์นิเจอร์ทางโทรศัพท์

ค. นาย ค. ซื้อข้าวแลกเงินออมสินจำนวน 3,000 บาท

ง. นาย โค่ง นำข้าวสาร 3 กิโลกรัม ไปแลกกับข้าวเหนียว 2 กิโลกรัม ของนาย เค.

จ. นาย แดง ใช้น้ำมัน 20 บาท จำนวน 2 ลิตร ซื้อเนื้อ 1 กิโลกรัม

26. คำว่า " ตลาด " ในทางเศรษฐศาสตร์มีความหมายตรงกับข้อใด

ก. การซื้อขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย

ข. ขอบเขตที่ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถติดต่อกันได้

ค. สถานที่ผู้ซื้อและผู้ขายนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกัน

ง. เป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยน

จ. วิถีเสนอราคาของผู้ซื้อและผู้ขายเพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน

27. สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่มีสภาพคล่องตัวสูงสุด คือ

ก. เงินฝากประจำ

ข. ตลาดออมสิน

ค. พันธบัตรรัฐบาล

ง. กรมธรรม์ประกันภัย

จ. เงินฝากกระแสรายวัน

28. วัตถุประสงค์ที่มีปริมาณเงินหมุนเวียน
น้อย แสดงว่าภาวะเศรษฐกิจเป็น
อย่างไร
- การลงทุนจะสูงขึ้น
 - เศรษฐกิจจะรุ่งเรือง
 - ราคาสินค้ามีแนวโน้มสูงขึ้น
 - ราคาสินค้ามีแนวโน้มลดต่ำลง
 - ประชาชนจะมีอำนาจซื้อสูงขึ้น
29. ข้อใดที่มีความสำคัญน้อยที่สุด ในเรื่อง
ความหมายของเงิน
- หน่วยวัดมูลค่า
 - เครื่องรักษามูลค่า
 - เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้
 - เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
 - เป็นมาตรฐานในการใช้ปัจจัยการผลิต
30. ค่าของเงินที่มีเสถียรภาพเปลี่ยนแปลง
ตามอะไร
- ธนาคารโลก
 - ปริมาณการผลิต
 - หลักอุปสงค์อุปทาน
 - ราคาของสินค้าและบริการ
 - สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและเวลา
31. ข้อใดที่ไม่ใช่หน้าที่ของเงิน
- เครื่องรักษามูลค่า
 - สิ่งประกันราคาสินค้า
 - มาตรฐานในการเทียบค่า
 - สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน
 - มาตรฐานในการชำระหนี้ล่วงหน้า

32. เดิมข้าวสารถังละ 80 บาท ต่อมาราคา
ถังละ 120 บาท แสดงข้าวสารแพงขึ้นใช่
หรือไม่
- ใช่ เพราะ ราคาข้าวสารสูงขึ้น
 - ใช่ เพราะ อำนาจซื้อของเงินลดลง
 - ไม่ใช่ เพราะ ไม่ทราบค่าของเงินที่แท้จริง
 - ไม่ใช่ เพราะ ราคาของสินค้าอื่นยังไม่เปลี่ยนแปลง
 - ไม่ใช่ เพราะ ไม่ทราบรายได้และระดับ
ราคาสินค้าอื่น
33. บริการด้านการเงินที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด
คือข้อใด
- สลากออมสิน
 - กองทุนบริษัทเงินทุน
 - ซื้อพันธบัตรรัฐบาล
 - ซื้อหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์
 - ฝากประจำกับธนาคารพาณิชย์
34. ข้อใดไม่ใช่หน้าที่ของธนาคารกลาง
- ออกและพิมพ์พันธบัตร
 - ให้กู้ยืมระหว่างประเทศ
 - เป็นธนาคารของรัฐบาล
 - เก็บรักษาทุนสำรองเงินตรา
 - เป็นธนาคารของธนาคารพาณิชย์

35. การทำการค้าที่ต้องใช้เงินสดอยู่ตลอดเวลาทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัย ท่านคิดว่าบริการด้านใดที่สามารถแก้ปัญหานี้ได้
- เงินฝากประจำ
 - เงินฝากออมทรัพย์
 - เงินฝากเผื่อเรียก
 - เงินฝากกระแสรายวัน
 - บริการเบิกเงินเกินบัญชี
36. หากจะเปรียบเทียบประเทศชาติเสมือนครอบครัวแล้ว ธนาคารจะเปรียบได้กับฐานะใดในครอบครัว
- แม่บ้าน
 - พ่อบ้าน
 - ลูกบ้าน
 - กนกรัว
 - กนกุลแลความสะอาด
37. หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของธนาคารกลาง คือ
- การควบคุมเงินและเครดิต
 - การรักษาเงินสำรองระหว่างประเทศ
 - การรักษาเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์
 - การให้บริการแก่ระบบธนาคารในการชำระหนี้
 - การรับซื้อตั๋วแลกต่าง ๆ จากธนาคารพาณิชย์

38. สถาบันที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดในเรื่องการจัดประเภท คือข้อใด
- ธนาคารพาณิชย์ - ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
 - ธนาคารอาคารสงเคราะห์ - บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
 - ธนาคารออมสิน - สถานธนาอนุบาล
 - บริษัทเงินทุน - บริษัทประกันภัย
 - บริษัทหลักทรัพย์ - บริษัทเงินเช่า
39. ท่านคิดว่าสถาบันการเงินใดที่ให้กู้เงินโดยมีเงื่อนไขน้อยที่สุด
- โรงรับจำนำ
 - ธนาคารพาณิชย์
 - สหกรณ์ออมทรัพย์
 - บริษัทหลักทรัพย์
 - บริษัทเงินเช่า
40. ธนาคารพาณิชย์สามารถกู้เงินจากธนาคารกลางได้หรือไม่
- ได้โดยการวางหลักทรัพย์ประกัน
 - ได้โดยการใช้เครดิตของธนาคารประกัน
 - ไม่ได้เพราะอาจก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ
 - ไม่ได้เพราะอาจทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนมีมากจนเกินไป
 - ไม่ได้เพราะส่งผลกระทบต่อภาวะการเงินของประเทศในระยะยาว

41. สถาบันการเงินใดที่ทำการซื้อขายหุ้นสามัญหุ้นกู้ หุ้นบุริมสิทธิ

- ก. บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- ข. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- ค. บริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์
- ง. สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม
- จ. บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

42. สถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ระดมเงินออมจากประชาชนในรูปเงินออมก้อนใหญ่ในระยะยาว คือ

- ก. ธนาคารพาณิชย์
- ข. บริษัทเงินทุน
- ค. บริษัทหลักทรัพย์
- ง. ธนาคารออมสิน
- จ. บริษัทเครดิตฟองซิเอร์

43. ใน การสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ท่านต้องวางแผนอย่างไร

- ก. ก. ส่งเอกสารรับรองการชำระเงินให้พ่อค้าในต่างประเทศหลังจากได้รับสินค้าแล้ว
- ข. โอนเงินทางโทรเลขผ่านธนาคารชาติของแต่ละประเทศเมื่อสินค้าเดินทางมาถึง
- ค. สั่งสินค้าพร้อมกับชำระเงินโดยผ่านสถาบันการเงินระหว่างประเทศ

44. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ว่า การที่รัฐบาลจัดงบประมาณแบบขาดดุลโดยการกู้เงินมาจากต่างประเทศมาปัดงบประมาณ ทำให้ประเทศต้องมีหนี้สินเพิ่มขึ้นและประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อน

- ก. เห็นด้วย เพราะ รัฐบาลภาระให้กับประชาชนในการชำระหนี้
- ข. เห็นด้วย เพราะ งบประมาณในการพัฒนาประเทศลดลงเนื่องจากต้องใช้ชำระหนี้ด้วย
- ค. เห็นด้วย เพราะ งบประมาณส่วนหนึ่งต้องจัดสรรไว้เพื่อการชำระหนี้
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะ รัฐบาลจนามาลงทุนเพิ่มก่อให้เกิดผลิตผลและการสร้างงาน
- จ. ไม่เห็นด้วย เพราะ ทำให้ประชาชนมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้นเมื่อมีเงินในมือมากขึ้น

ง. สั่งสินค้าพร้อมกับส่งเอกสารรับรองการชำระหนี้กับทูตพาณิชย์ของประเทศที่เราต้องการสั่งซื้อสินค้า

จ. สั่งซื้อสินค้าพร้อมกับให้ธนาคารพาณิชย์ทำเอกสารรับรองการชำระเงินให้พ่อค้าในต่างประเทศเมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขเรียบร้อยแล้ว

45. งบประมาณแบบรัดเข็มขัดมีความหมายว่าอย่างไร

ก. รัฐบาลมีงบประมาณแบบเกินดุลอยู่แล้ว
และพยายามลดการเกินดุลลง

ข. รัฐบาลมีงบประมาณแบบขาดดุลอยู่แล้ว
และพยายามลดการใช้จ่ายลง

ค. การลดการใช้จ่ายของประชาชน
โดยการเก็บภาษีเพิ่ม

ง. การลดการใช้จ่ายของรัฐบาลโดย
การตัดงบประมาณที่จำเป็น
น้อยลง

จ. การควบคุมการใช้จ่ายของเอกชนและ
ของรัฐโดยการใช้นโยบายการเงิน
และการคลัง

46. ถ้ารัฐบาลมีรายจ่าย 100,000 ล้านบาท
แต่รัฐบาลมีรายได้เพียง 60,000 ล้านบาท
รัฐบาลควรดำเนินการอย่างไร

ก. ลดรายจ่ายลงให้เท่ากับรายได้

ข. เก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้

ค. กู้จากสถาบันการเงินภายในประเทศ

ง. กู้จากต่างประเทศในส่วนที่ขาดไป

จ. กู้ภายในประเทศ กู้จากต่างประเทศ
และนำเงินคงคลังมาใช้ตามลำดับ

47. เศรษฐกิจภาครัฐบาลมีความสำคัญเพราะอะไร

ก. การใช้จ่ายของรัฐบาลมีผลกระทบต่อ
กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ข. การใช้จ่ายของรัฐบาลส่งผลต่อการใ้
จ่ายของประชาชน

ค. รายได้ของรัฐบาลสูงกว่ารายจ่ายของ
รัฐบาลจึงต้องสร้างความสมดุลในการ
ใช้จ่าย

ง. การใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นการกระจาย
รายได้

จ. รัฐบาลมีอำนาจกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ

48. รายรับของรัฐบาลประกอบด้วยอะไรบ้าง

ก. ภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม

ข. รายได้ เงินกู้ เงินคงคลัง

ค. ภาษีทางอ้อมและรายได้จากรัฐวิสาหกิจ

ง. ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และกิจการค้า
ของรัฐ

จ. ค่าจ้าง ค่าบริการ ภาษี และดอกเบี้ย
จากเงินคงคลัง

49. กรมสรรพสามิตจัดเก็บภาษีสินค้าที่ผลิตได้
ภายในประเทศควบคุมไปกับหน่วยงานใด

ก. กรมสรรพากร

ข. กรมศุลกากร

ค. กรมการวจ

ง. เทศบาล

จ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด

50. ข้อใดจัดว่าเป็นภาษีประเภทเดียวกัน
- ภาษีการค้า - ภาษีป้าย
 - ภาษีสรรพสามิต - ภาษีสรรพสามิต
 - ภาษีเงินได้ - อากรแสตมป์
 - ภาษีเครื่องค้ำ - อากรแสตมป์
 - ภาษีสรรพสามิต - ภาษีเงินได้
- 51 ข้อใดเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล
- ซื้อสินค้าและบริการ
 - เงินบำเหน็จบำนาญ
 - สร้างโรงพยาบาล
 - เงินเคื่อนค่าจ้าง
 - การบริการสาธารณสุข
52. การกระจายรายได้ของบุคคล รัฐบาลสามารถทำได้โดยวิธีการใด
- ออกกฎหมายประกันสังคม
 - เก็บภาษีในอัตราส่วนก้าวหน้า
 - บริการสาธารณสุขให้มากขึ้น
 - การสร้างงานในชนบททำให้คนจนมีงานทำ
 - เก็บภาษีจากคนรวยแล้วนำไปใช้จ่ายช่วยเหลือคนจน
- 53 แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของรัฐบาล คือ
- ภาษีอากร
 - รัฐพาณิชย์
 - ภาษีสรรพสามิต
 - ค่าบรรณนิยมต่าง ๆ
 - การขายสิ่งของและบริการ
54. รายจ่ายด้านใดของรัฐบาลที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำสุด
- การศึกษา
 - สาธารณสุข
 - การป้องกันประเทศ
 - การส่งเสริมการเกษตร
 - การรักษาความสงบภายใน
55. ถ้าประเทศขาดดุลการชำระเงินเป็นเวลานาน จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อดอลลาร์มากที่สุด
- ความเชื่อต่อจากต่างประเทศ
 - ระบบการค้าระหว่างประเทศ
 - ภาวะเงินเฟ้อและเงินฝืดของประเทศ
 - การส่งสินค้าออกและการส่งสินค้าเข้า
 - เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ
- 56 ข้อใดเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายประเภทเงินโอนมากที่สุด
- เงินค่าก่อสร้าง
 - เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน
 - เงินบำเหน็จบำนาญ
 - เงินเคื่อนลูกจ้างชั่วคราว
 - เงินเคื่อนข้าราชการประจำ

57. อาชีพใดที่ได้ผลกระทบกระเทือนมากที่สุดเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ

- ก. นักธุรกิจ
- ข. ข้าราชการ
- ค. ผู้ส่งสินค้าออก
- ง. ผู้รับเหมาก่อสร้าง
- จ. นายทุนอุตสาหกรรม

58. "น้ำมันขึ้นราคา ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ" นักเรียนคิดว่าเป็นคำกล่าวที่ถูกต้องหรือไม่

- ก. ถูกต้อง เพราะ ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น
- ข. ถูกต้อง เพราะ ทำให้เกิดการกักตุนสินค้า
- ค. ถูกต้อง เพราะ อนาจซื้อของประชาชนลดลง
- ง. ไม่ถูกต้อง เพราะ ความต้องการของประชาชนเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ
- จ. ไม่ถูกต้อง เพราะ น้ำมันไม่ได้ส่งผลต่อภาวะการเงินโดยตรง

59. กรณีที่เกิดภาวะเงินฝืด ถ้าท่านเป็นเจ้าของโรงงานผลิตสินค้า วิธีแรกที่ท่านคิดว่าใช้ในการแก้ปัญหา คือข้อใด

- ก. ขยายกิจการ
- ข. เลิกจ้างงาน
- ค. เพิ่มการลงทุน
- ง. ลดราคาสินค้า
- จ. โฆษณาเพื่อเพิ่มปริมาณขาย

60. เมื่อรัฐบาลนำพันธบัตรออกขายแก่ประชาชน จะก่อให้เกิดผลกระทบใดติดตามมา

- ก. การจ้างงานภาครัฐบาลลดลง
- ข. ปริมาณเงินภาคเอกชนลดลง
- ค. อนาจซื้อของประชาชนเพิ่มขึ้น
- ง. การลงทุนภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้น
- จ. ภาวะเศรษฐกิจกลับเข้าสู่เสถียรภาพ

แบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอน

คำสั่งในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบทดสอบฉบับนี้ต้องการถามเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียน โดยที่จะมีพฤติกรรมให้นักเรียนอ่านดูก่อน แล้วให้พิจารณาว่าพฤติกรรมต่าง ๆ นั้น ตรงกับความคิดเห็นหรือรู้สึกของนักเรียนอย่างไร คำตอบของนักเรียนจะไม่มีถูกหรือผิด เพราะความคิดเห็นหรือความรู้สึกของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียนให้มากที่สุด

2. แบบทดสอบฉบับนี้ไม่ต้องการทราบว่า ใครคือผู้ตอบ คำตอบของนักเรียนจึงไม่มีผลกระทบต่อตัวนักเรียน ฉะนั้นขอให้นักเรียนตอบอย่างสบายใจ ผลการประเมินในครั้งนี้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัยทางวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะกับวิชาสังคมศึกษา

3. วิธีตอบแบบทดสอบกระทัดรัดนี้ นักเรียนต้องอ่านข้อความในช่องพฤติกรรมอย่างละเอียดแล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ข้อ ๐. นักเรียนต้องการตอบไม่เห็นด้วย

ข้อความ \ ความรู้สึก	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
จากการสอนด้วยวิธีสอนที่ผ่าน มาแล้วนักเรียนมีความรู้สึก (๑) วิธีการสอนที่ครูนำมาใช้ ในห้องเรียนช่วยให้มีความ สามารถในการคิดแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น				✓	

แบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอน

เมื่อนักเรียน เรียนวิชาสังคมศึกษา ส 504 ในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับ การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เกือบทุกจกาศรัฐบาล นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อวิธีการสอนของคุณ

ข้อความ \ ความรู้สึก	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. วิธีการสอนที่ครูนำมาใช้ในห้องเรียนทำให้ นักเรียนมีความสามารถคิดแก้ปัญหาได้ ดียิ่งขึ้น					
2. นักเรียนมีโอกาสใช้ความสามารถได้ อย่างเต็มที่					
3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ใหม่ ๆ เสมอ					
4. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจและกระตือรือร้น อยากเรียน					
5. นักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถได้ อย่างน้อยมาก					
6. กิจกรรมการเรียนการสอนมีขั้นตอนมาก โดยไม่จำเป็น					
7. นักเรียนเกิดความเครียดเพราะใช้ สมองมากเกินไป					
8. บรรยากาศในการเรียนการสอนสนุก สนานไม่น่าเบื่อ					

ข้อความ \ ความรู้สึก	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
19. นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองเป็น 20. นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพยายามให้บรรลุผลสำเร็จ 21. นักเรียนมีความสุขุมรอบคอบในการคิดแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น 22. นักเรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง 23. ไม่เกิดความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน 24. นักเรียนเหนื่อยและบางครั้งเบื่อหน่าย 25. ครูควรนำวิธีการสอนแบบนี้ไปใช้กับทุกวิชา 26. ครูควรนำวิธีการสอนแบบนี้ไปใช้กับวิธีการสอนสังคมศึกษา 27. นักเรียนไม่ยากเรียนกับวิธีนี้อีกต่อไป 28. ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้สอนวิชาสังคมศึกษา					